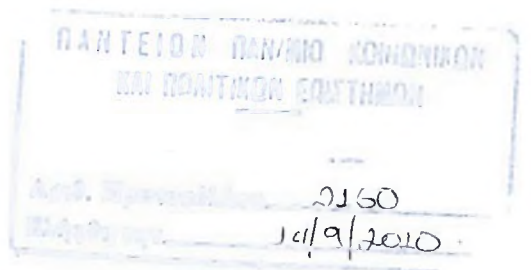


Δεν υπάρχει



Πάντειο Πανεπιστήμιο
Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών
ΓΙΜΣ: Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγικές Σπουδές

Διπλωματική Εργασία:

Η Δημόσια Διπλωματία του ΝΑΤΟ



Φοιτήτρια: Παπασπηλίου Βαρβάρα
A.M. 1208 M 002

Επιβλέπων: Χ. Παπασωτηρίου

Αθήνα 2010



ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή.....	3
---------------	---

Κεφάλαιο 1

ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ: ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΛΥΣΗΣ.....	6
1.1 Προς αναζήτηση ενός ορισμού.....	9
1.2 Οι απαρχές της Δημόσιας Διπλωματίας.....	15
1.3 Μέσα και Στρατηγικές της Δημόσιας Διπλωματίας.....	23
1.3.1 Τα «εργαλεία» της Δημόσιας Διπλωματίας.....	23
1.3.2 Οι στρατηγικές της Δημόσιας Διπλωματίας.....	29
1.4 Δημόσια Διπλωματία και συναφείς έννοιες.....	32
1.4.1 <i>Soft & Smart Power</i>	32
1.4.2 Προπαγάνδα.....	34
1.4.3 <i>Nation Branding</i>	36
1.5 Νέες Τεχνολογίες και Δημόσια Διπλωματία.....	38

Κεφάλαιο 2

Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΤΟΥ ΝΑΤΟ.....	43
2.1 Η ίδρυση του ΝΑΤΟ και ο ρόλος του στον 21 ^ο αιώνα.....	43
2.2 Η Διεύθυνση Δημόσιας Διπλωματίας του ΝΑΤΟ.....	48
2.3 Η Δημόσια Διπλωματία του ΝΑΤΟ στην πράξη.....	53
2.4 Η Δημόσια Διπλωματία του ΝΑΤΟ: Προκλήσεις και προοπτικές.....	64

Κεφάλαιο 3

ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟ ΝΑΤΟ.....	69
3.1 Η περίπτωση της Επιχείρησης ISAF στο Αφγανιστάν.....	69
3.2 Η Περίπτωση του Νέου Στρατηγικού Δόγματος.....	76

Επίλογος- Συμπεράσματα.....	82
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	85

Εισαγωγή

Από τον Θουκυδίδη και τον Sun Tzu, τον Ναπολέοντα, την Ιαπωνία του Β' Παγκοσμίου Πολέμου ως τον George Bush και τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας, οι επικοινωνιακές πολιτικές των κρατών φαίνεται να έχουν διαχρονικά ως κοινό πυρήνα την προσπάθεια να «κερδίσουν την καρδιά και το μυαλό» των ανθρώπων. Ιδιαίτερα σήμερα, την εποχή της παγκοσμιοποίησης και της «επανάστασης της πληροφορίας», αυτό αποτελεί επιτακτική ανάγκη για κάθε διεθνή δρώντα.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, εμφανίζεται στο προσκήνιο των διεθνών σχέσεων το πεδίο της Δημόσιας Διπλωματίας ως ένας ανανεωμένος τρόπος προσέλκυσης και επηρεασμού της κοινής γνώμης, βασισμένος στη διαφάνεια, την αξιοπιστία, τη διαπραγμάτευση και το διάλογο. Μακριά από τις μυστικές διεργασίες και τις κλειστές πόρτες της παραδοσιακής διπλωματίας, η Δημόσια Διπλωματία με την «εξωστρέφεια» και τη διαδραστικότητα της αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο κάθε επιτυχημένης διεθνούς παρουσίας στο σημερινό παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον.

Δεδομένου ότι, όχι μόνο κράτη αλλά και διεθνείς οργανισμοί, ΜΚΟ, ιδιωτικές επιχειρήσεις, ακόμα και ξεχωριστά άτομα μπορούν να αποτελούν δυνάμει φορείς Δημόσιας Διπλωματίας, το θέμα της συγκεκριμένης διπλωματικής εργασίας επικεντρώνεται στη μελέτη της Δημόσιας Διπλωματίας του *Οργανισμού Βόρειο-Ατλαντικού Συμφώνου*, του γνωστού σε όλους μας ως *NATO* (North Atlantic Treaty Organization). Σε μια κρίσιμη περίοδο για την εικόνα και το ρόλο του σε διεθνές επίπεδο, το NATO μέσω της άσκησης Δημόσιας Διπλωματίας προσπαθεί να επαναπροσδιορίσει το ρόλο του και να αλλάξει πλήρως την εικόνα του, ώστε να απεμπλακεί από τους αρνητικούς συνειρμούς που προκαλεί ως μια στρατιωτική Συμμαχία που κυριαρχείται από τη βούληση από των Ηνωμένων Πολιτειών. Για έναν οργανισμό που εδώ και δεκαετίες πραγματοποιεί το μεγαλύτερο έργο του μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας, το ξαφνικό αυτό άνοιγμα στο ευρύ κοινό μέσω της Δημόσιας Διπλωματίας του είναι αξιοσημείωτο.

Οι προκλήσεις του μέλλοντος για το NATO είναι, άλλωστε, πολλές και αφορούν στην αποδοχή του ρόλου του από τη διεθνή κοινή γνώμη, στην επίτευξη συναίνεσης, που με 28 χώρες εξασφαλίζεται όλο και δυσκολότερα, στην περαιτέρω χρηματοδότηση των επιχειρήσεων του, στην εκπόνηση του Νέου Στρατηγικού Δόγματος, και κυρίως στην επιτυχία της Επιχείρησης ISAF στο Αφγανιστάν. Σε κάθε περίπτωση, η κοινή γνώμη ενδέχεται να βρεθεί απέναντι σε δύσκολες μελλοντικές αποφάσεις της Συμμαχίας, όπως ήδη έχει συμβεί στην περίπτωση του Αφγανιστάν και θα είναι πολύ πιο δύσκολο για την ίδια και τους επικεφαλής των κυβερνήσεων που μετέχουν σε αυτή να πείσουν για τη θετική συμβολή της Συμμαχίας στην καθημερινότητα όλων μας.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, η παρούσα εργασία επιχειρεί να διερευνήσει την αποτελεσματικότητα των δράσεων του NATO, το οποίο, ιδιαίτερα την τελευταία δεκαετία, επιδιώκει να μεταβάλει τη δημόσια εικόνα του μέσω της Δημόσιας Διπλωματίας. Με οδηγό το εννοιολογικό πλαίσιο ανάλυσης του πεδίου και την αντιπαραβολή του με τις δράσεις Δημόσιας Διπλωματίας που ασκεί ο Οργανισμός, καταδεικνύονται αφενός μεν η μεταβολή του τρόπου με τον οποίο η Συμμαχία αντιλαμβάνεται τη διεθνή παρουσία της, αφετέρου δε τα ελλείμματα και οι αντιφάσεις στη δομή και την πολιτική της Δημόσιας Διπλωματίας του NATO.

Πιο συγκεκριμένα, το πρώτο κεφάλαιο, θα επικεντρωθεί στην ανάλυση του εννοιολογικού πλαισίου της Δημόσιας Διπλωματίας, δίνοντας έμφαση στα «εργαλεία» και στις στρατηγικές που μπορεί να ακολουθήσει για να πετύχει τους στόχους της. Παράλληλα, θα αναζητηθούν οι ιστορικές καταβολές του πεδίου, καθώς και η διασύνδεση του με συναφείς έννοιες, όπως αυτές της ήπιας ισχύος, της προπαγάνδας ή της επικοινωνιακής στρατηγικής του nation branding. Τέλος, θα δοθεί έμφαση στις περαιτέρω δυνατότητες που δίνει στη Δημόσια Διπλωματία, το ανανεωμένο τεχνολογικά επικοινωνιακό περιβάλλον.

Το δεύτερο κεφάλαιο επικεντρώνεται στην ανάλυση της Δημόσιας Διπλωματίας του NATO. Αφού προηγηθεί μια σχετική αναδρομή στο ιστορικό παρελθόν και στο μελλοντικό ρόλο της Συμμαχίας κατά τον 21^ο αιώνα, η προσοχή στρέφεται στη Διεύθυνση Δημόσιας Διπλωματίας του Οργανισμού και τη δράση της, ενώ με οδηγό τα «εργαλεία» της Δημόσιας Διπλωματίας θα

αναζητηθούν ο τρόπος και τα μέσα με τη βοήθεια των οποίων προσπαθεί να πετύχει το NATO τους επικοινωνιακούς του στόχους. Στο τέλος του κεφαλαίου, θα γίνουν ορισμένες προτάσεις για να αξιοποιηθούν στο έπακρο από το NATO τα πλεονεκτήματα μιας πολιτικής Δημόσιας Διπλωματίας.

Στο τρίτο και τελευταίο κεφάλαιο, θα μελετηθούν περιπτώσεις άσκησης Δημόσιας Διπλωματίας από το NATO. Συγκεκριμένα, θα αναλυθεί η περίπτωση της Επιχείρησης ISAF που διεξάγει η Συμμαχία στο Αφγανιστάν, γιατί αυτή τη στιγμή η εν λόγω επιχείρηση αποτελεί τη μεγαλύτερη πρόκληση για το NATO, τόσο σε επιχειρησιακό, όσο και σε επικοινωνιακό επίπεδο. Τέλος, θα ερευνηθεί και η περίπτωση της εκπόνησης του Νέου Στρατηγικού Δόγματος του NATO, το οποίο αναμένεται να εγκριθεί στη Σύνοδο Κορυφής του Οργανισμού στη Λισσαβόνα το Νοέμβριου του 2010.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, δεδομένης της ελλιπούς, σχεδόν ανύπαρκτης ελληνικής βιβλιογραφίας για το συγκεκριμένο ζήτημα, για τη συγγραφή της παρούσας εργασίας χρησιμοποιήθηκε κυρίως ξενόγλωσση βιβλιογραφία και αρθρογραφία για το πλαίσιο ανάλυσης της Δημόσιας Διπλωματίας, ενώ για τη Δημόσια Διπλωματία του NATO έγινε εκτενής χρήση ηλεκτρονικών πηγών ποικίλου σχετικού περιεχομένου, με έμφαση στην επεξεργασία των πληροφοριών που αντλήθηκαν από την διαδικτυακή παρουσία του NATO, τόσο μέσω της ιστοσελίδας του, όσο και μέσω των λογαριασμών κοινωνικής δικτύωσης που διαθέτει, καθώς και χρήση υλικού το οποίο συγκεντρώθηκε κατά τη διάρκεια επίσκεψης στην έδρα του NATO στις Βρυξέλλες.

Κεφάλαιο 1

ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ: ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

*"There are two powers in the world, the sword and the mind.
In the long run, the sword is always beaten by the mind."*
NAPOLEON

Οι ραγδαίες εξελίξεις των τελευταίων ετών, όπως η ανατροπή της διπολικής πολιτικό-στρατιωτικής ισχύος, η ολοένα και πιο διεθνοποιημένη οικονομία, η ανάπτυξη της τεχνολογίας, η μεταβαλλόμενη φύση των κρατών, καθώς και οι νέες προκλήσεις στα πεδία της ασφάλειας και του περιβάλλοντος έχουν μεταβάλει ριζικά τα δεδομένα της διεθνούς ζωής, επαναπροσδιορίζοντας την ημερήσια διάταξη της επιστήμης των Διεθνών Σχέσεων¹.

Παράλληλα, η ανάπτυξη των μέσων επικοινωνίας ως αποτέλεσμα της σύγχρονης τάσης για οικονομική επέκταση και διαφοροποίηση στην παραγωγή, συνετέλεσαν στην αναδόμηση της σύγχρονης κοινωνίας και στην εμφάνιση του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης, που αναμφίβολα έχει θέσει νέους όρους και κανόνες στη λειτουργία του διεθνούς συστήματος².

Η λεγόμενη «επανάσταση της πληροφορίας» και η δημιουργία μιας παγκόσμιας κοινωνίας της πληροφορίας είναι πια μια πραγματικότητα, που έχει οδηγήσει, παρόλα αυτά, στη δημιουργία μιας «παράδοξης παρενέργειας»³. Η τεχνολογική ανάπτυξη και εξέλιξη συνετέλεσε στη ραγδαία μείωση του κόστους επεξεργασίας και μετάδοσης της πληροφορίας, με άμεση συνέπεια τη δημιουργία μιας υπερπληθώρας και υπερπροσφοράς πληροφοριών, λόγω της οποίας το κοινό αδυνατεί συνήθως να διακρίνει και να αξιολογήσει πού πρέπει να επικεντρώσει την προσοχή του, ανασύροντας συχνά αισθήματα αδιαφορίας ή ακόμα και επιφυλακτικότητας για το είδος και τις πηγές της πληροφόρησης. Υπό

¹ Robert Jackson, Georg Sorensen, *Θεωρία και Μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων*, Αθήνα: Gutenberg, 2006, σελ. 390

² John B. Thompson, *Νεωτερικότητα και Μέσα Επικοινωνίας*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 1999, σελ. 249-268

³ Joseph S. Nye, Jr. *Ήπια Ισχύς. Το μέσο επιτυχίας στην παγκόσμια πολιτική*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 2005, σελ. 205

αυτή τη θεώρηση, όποιος καταφέρει να διαμεσολαβήσει το μήνυμα του με αποτελεσματικότητα, να διαφοροποιήσει τη θέση του και να προσεγγίσει ουσιαστικά την προσοχή του κοινού, αυτός θα ανακηρυχθεί και κυρίαρχος του παιχνιδιού, επιτυγχάνοντας τους σκοπούς και τους στόχους του.

Σε αυτό το παγκοσμιοποιημένο και έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον καλούνται να δράσουν και τα σύγχρονα κράτη, ως διεθνείς δρώντες που δε δύνανται να αποστασιοποιηθούν από τα σημερινά δρώμενα, διαμορφώνοντας μια εθνική ταυτότητα που θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες του ανταγωνισμού, προσελκύοντας, έτσι, την προσοχή του παγκόσμιου κοινού και δημιουργώντας τις καλύτερες δυνατές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη, την εξέλιξη και την κυριαρχία τους στο διεθνές περιβάλλον.

Από την άλλη, το νέο αυτό παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον σε συνδυασμό με την εξάπλωση της δημοκρατίας και την επανάσταση των τηλεπικοινωνιών ανέδειξε την Κοινωνία Πολιτών, καθώς και νέους μη κρατικούς δρώντες, όπως οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) και οι διεθνείς οργανισμοί, ανατρέποντας τον παραδοσιακό τρόπο άσκησης της επιρροής και θέτοντας ολόένα και μεγαλύτερους περιορισμούς στην ελευθερία δράσης των εθνικών κυβερνήσεων, με αποτέλεσμα να δίνεται πλέον όλο και μεγαλύτερη έμφαση στην επικοινωνία με την διεθνή κοινή γνώμη⁴.

Η μετάβαση από την ψυχροπολεμική εποχή στην εποχή της παγκοσμιοποίησης και την Εποχή της Πληροφορίας, μετασχημάτισε, εν ολίγοις, το τοπίο των διεθνών σχέσεων και κατέστησε σαφές ότι η διαχείριση της πληροφορίας έμελλε να επηρεάσει δραματικά τον τρόπο με τον οποίο οι δρώντες του διεθνούς συστήματος θα επέλεγαν να δράσουν μέσα σε αυτή τη δαιδαλώδη, αχανή αλλά και άναρχη ταυτόχρονα παγκόσμια τάξη πραγμάτων.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο και δεδομένου ότι οι επικοινωνιακές πολιτικές των διεθνών δρώντων φαίνεται να έχουν διαχρονικά ως κοινό παρανομαστή την προσπάθεια επηρεασμού της κοινής γνώμης, εμφανίζεται στο προσκήνιο το πεδίο της Δημόσιας Διπλωματίας ως ένας ανανεωμένος τρόπος προσέγγισης της εξωτερικής πολιτικής και των κρατικών διπλωματικών πρακτικών,

⁴ Mark Leonard, *Public Diplomacy*, London: The Foreign Policy Centre, 2002, σελ.2-3

απαγκιστρωμένος από το ραβδί και το καρότο της παραδοσιακής διπλωματίας και βασισμένος στην πειθώ, τη διαπραγμάτευση, το διάλογο και τη δικτύωση, όπου η πληροφορία είναι στρατηγικός εξισορροπιστής (strategic equalizer) που προσφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα σε όποιον τη διαχειριστεί σωστά⁵. Πέρα, λοιπόν, από τις τρεις παραδοσιακές μορφές ισχύος -τη στρατιωτική, την οικονομική και την πολιτική- αναδύεται και μια τέταρτη, εξίσου αν όχι πιο σημαντική, η ισχύς του επηρεασμού των αντιλήψεων (information power or perceptual power)⁶.

Ο Νικολό Μακιαβέλλι στον «Ηγεμόνα» συμβούλευε τους πρίγκιπες στην Ιταλία ότι ήταν σημαντικότερο να τους φοβούνται παρά να τους αγαπούν. Στο σημερινό κόσμο είναι καλύτερα να συμβαίνουν και τα δύο⁷. Με τη σύγχρονη πληροφοριακή τεχνολογία να διαχέει τις πληροφορίες ευρύτερα από κάθε άλλη ιστορική περίοδο και την ίδια την πληροφορία να αλλάζει το χαρακτήρα της ισχύος, η Δημόσια Διπλωματία έρχεται με τη διαφάνεια, την επικοινωνία και την εξωστρέφεια της να «κατακτήσει» την καρδιά και το μυαλό των ανθρώπων, οδηγώντας στη συγκατάθεση, όχι μέσω του εξαναγκασμού, της πίεσης και του εκφοβισμού αλλά μέσω του συναισθήματος, της συμπάθειας, της έλξης και της σαγήνης.

⁵ Έφη Παπαχρήστου, «Δημόσια Διπλωματία: Νέο Επιστημονικό Πεδίο», *Τριμηνιαία Πολιτική και Οικονομική Επιθεώρηση*, Τεύχος 16, Οκτώβριος – Νοέμβριος 2009, σελ. 104

⁶ Ibid

⁷ Joseph S. Nye, *op. cit.* σελ. 27

1.1 Δημόσια Διπλωματία: Προς αναζήτηση ενός ορισμού

“Truth is the best propaganda, and lies are the worst.
To be persuasive we must be believable;
to be believable we must be credible;
to be credible we must be truthful.”
EDWARD R. MURROW⁸

Ο όρος Δημόσια Διπλωματία (Public Diplomacy) εμφανίστηκε για πρώτη φορά τη δεκαετία του '60 στην Αμερική. Πατέρας του όρου, κατά γενική ομολογία, θεωρείται ο πρώην Αμερικανός διπλωμάτης και μετέπειτα πρύτανης του Πανεπιστημίου Tufts των ΗΠΑ, *Edmund Gullion*⁹, που θέλησε να ιδρύσει ένα ερευνητικό κέντρο με σκοπό τη μελέτη ενός αναδυόμενου πεδίου των διεθνών σχέσεων που αφορούσε στην άσκηση της εξωτερικής πολιτικής μέσα από την εμπλοκή της με διεθνή κοινά¹⁰. Ο Gullion ιδρύει, λοιπόν, το 1965 το *The Edward R. Murrow Centre for Public Diplomacy* προς τιμή του δημοσιογράφου και διευθυντή του Πρακτορείου Πληροφοριών Ηνωμένων Πολιτειών (United States Information Agency-USIA), Edward Murrow¹¹ και εισάγει στο διεθνές προσκήνιο έναν νέο όρο, απαγκιστρωμένο από αρνητικούς συνειρμούς και έτοιμο να διαμορφωθεί κατά την ερμηνεία των εμπνευστών του¹².

Ένας πρώτος ορισμός που δόθηκε για τον όρο από το Murrow Centre for Public Diplomacy, προσδιόρισε τη Δημόσια Διπλωματία ως ένα σύνολο αλληλεπιδράσεων, που απευθύνονται όχι μόνο στις κυβερνήσεις αλλά και σε άτομα και μη κυβερνητικούς φορείς και συμβάλλουν στη διαμόρφωση και άσκηση της εξωτερικής πολιτικής μίας χώρας. Πιο συγκεκριμένα, η Δημόσια Διπλωματία

⁸ Ο Edward R. Murrow (1908-1965) υπήρξε ένας από τους πιο διακεκριμένους αμερικανούς δημοσιογράφους και μια από τις πιο σημαντικές προσωπικότητες της αμερικανικής Δημόσιας Διπλωματίας. Το 1961 ανέλαβε την ηγεσία της USIA (United States Information Agency) και η εκεί θητεία του έδωσε στην υπηρεσία κύρος και αξιοπιστία.

⁹ Nicholas J. Cull, “Public Diplomacy before Gullion; The Evolution of a Phrase”, στο Nancy Snow and Philip M. Taylor (ed) *The Routledge Handbook of Public Diplomacy*, New York: Routledge, 2009, σελ. 19

¹⁰ Nicholas J. Cull, “Public Diplomacy: Seven Lessons for its Future from its Past”, *UK Foreign & Commonwealth Office*, <http://www.gov.uk/acknowledging-our-public-diplomacy-and-foreign-policy/public-diplomacy/7-lessons> (accessed May 30, 2010)

¹¹ Σχετικά με την προσωπικότητα και τη δράση του Edward R. Murrow κατά τη θητεία του στη USIA (United States Information Agency) βλέπε: Wilson P. Dizard Jr., *Inventing Public Diplomacy: The Story of the U.S. Information Agency*, London: Lynne Rienner, 2004, σελ.83-101

¹² Nicholas J. Cull, “Public Diplomacy: Seven Lessons for its Future from its Past”, op. cit.

Mark Leonard υποστήριξε ότι στην πραγματικότητα η Δημόσια Διπλωματία πρόκειται για «μια διαδικασία οικοδόμησης σχέσεων εμπιστοσύνης μεταξύ των χωρών μέσα από την αμοιβαία κατανόηση της κουλτούρας, των αναγκών και των ιδιαιτεροτήτων κάθε λαού, την εξάλειψη των παρανοήσεων και την αναζήτηση κοινών σημείων σύγκλισης»¹⁷.

Από την άλλη μεριά, ο *Nicholas Cull* ορίζει πως «η προσπάθεια ενός διεθνούς δρώντα¹⁸ να διαμορφώσει το διεθνές περιβάλλον μέσω της επιρροής που ασκεί στην εξωτερική κοινή γνώμη,» είναι αυτή που στοιχειοθετεί την πραγματική έννοια του πεδίου δράσης της Δημόσιας Διπλωματίας, σε αντίθεση με την έννοια της παραδοσιακής διπλωματίας που εντοπίζεται «στην προσπάθεια ενός διεθνούς δρώντα να διαμορφώσει το διεθνές περιβάλλον αποκλειστικά και μόνο μέσα από την εμπλοκή (engagement) του με έναν άλλο διεθνή δρώντα»¹⁹. Σε αυτό το σημείο κρίνεται απαραίτητη η διάκριση μεταξύ παραδοσιακής και Δημόσιας Διπλωματίας. Η μεν πρώτη πρόκειται για μια κλειστή, αδιαφανή, σχεδόν μυστική διαδικασία που αφορά στις σχέσεις μεταξύ των κρατικών φορέων ενός κράτους με ένα άλλο (Government to Government-G2G) για ζητήματα που άπτονται της συμπεριφοράς και των πολιτικών της εκάστοτε χώρας²⁰. Η δε δεύτερη πρόκειται για μια ανοιχτή και διαφανή διαδικασία που αφορά στην προσέγγιση ενός διεθνούς κοινού από μια χώρα (Government to Public- G2P) με στόχο την ενημέρωση, την επιρροή και εν τέλει την πρόσδεση αυτού του κοινού με την εν λόγω χώρα, ώστε να εξυπηρετούνται οι εθνικές επιδιώξεις και τα συμφέροντα της τελευταίας²¹. Στην πιο σύγχρονη εκδοχή της, μάλιστα, η Δημόσια Διπλωματία αφορά στην επικοινωνία τόσο κρατών όσο και ατόμων ή ομάδων με τα διεθνή κοινά (Public to Public-P2P) με στόχο την άμεση

¹⁷ Mark Leonard, *op. cit.* σελ. 8

¹⁸ Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο συγγραφέας, διεθνής δρων μπορεί να θεωρείται είτε ένα κράτος, είτε ένας πολυεθνικός οργανισμός, ένας μη κυβερνητικός οργανισμός ή ένας διεθνής οργανισμός, μια τρομοκρατική οργάνωση ή οποιοσδήποτε άλλος παίκτης της παγκόσμιας αρένας.

¹⁹ Nicholas J. Cull, *Public Diplomacy: Lessons from the Past*, Los Angeles: University of Southern California, April 2007, σελ. 12

http://www.publicdiplomacy.org/publications/papers/02_P2P%20Paper%201%20Apr07.pdf, (accessed May 31, 2010)

²⁰ Charles Wolf Jr, Brian Rosen, *Public Diplomacy: How to Think about it and Improve it*, RAND Corporation, 2004, σελ.4

²¹ Nancy Snow, "Rethinking Public Diplomacy", στο Nancy Snow and Philip M. Taylor (ed) *The Routledge Handbook of Public Diplomacy*, New York: Routledge, 2009, σελ. 6

ή έμμεση επιρροή της διεθνούς κοινής γνώμης²². Τέλος, σε ότι αφορά στη διάκριση μεταξύ παραδοσιακής και Δημόσιας Διπλωματίας, αξίζει εκ προοιμίου να υπογραμμιστεί ότι η Δημόσια Διπλωματία δεν αντικαθιστά και δεν μπορεί να αντικαταστήσει την παραδοσιακή διπλωματία²³. Αντίθετα, έρχεται ως αρωγός της, τη στηρίζει και τη συμπληρώνει, ιδιαίτερα σήμερα που καλείται να ανταποκριθεί στην επανάσταση των επικοινωνιών και στους τρόπους με τους οποίους άτομα και ομάδες δέχονται και χρησιμοποιούν την πληροφορία, υπογραμμίζοντας τη σημασία του ρόλου της κοινής γνώμης στις σημερινές διεθνείς πολιτικές εξελίξεις²⁴. Με λίγα λόγια, η Δημόσια Διπλωματία συμβάλλει στην ανάδειξη ενός νέου είδους διπλωματικού υποδείγματος, που «κοινωνικοποιεί» την παραδοσιακή διπλωματία και προωθεί ένα κατεξοχήν συνεργατικό μοντέλο άσκησης της²⁵.

Επανερχόμενοι στο ζήτημα αναζήτησης ενός κοινά αποδεκτού ορισμού για τη Δημόσια Διπλωματία, πιθανότατα έγινε αντιληπτή η μεγάλη διάσταση των απόψεων σχετικά με το ακριβές περιεχόμενο και τη δράση της. Πολλοί θεωρητικοί, μάλιστα, όπως οι Ali Fisher και Aurélie Bröckerhoff υποστηρίζουν πως το να οριστεί με ακρίβεια η έννοια της Δημόσιας Διπλωματίας δεν είναι μόνο ένα δύσκολο και περίπλοκο θέμα, δεν έχει όμως και τόση κρίσιμη σημασία, και αυτό ακριβώς γιατί οι ορισμοί μεταβάλλονται με την πάροδο του χρόνου, ακολουθώντας τις διάφορες εξελίξεις του διεθνούς περιβάλλοντος²⁶. Στο ίδιο μήκος κύματος κινούνται και οι Nancy Snow και Philip Taylor στον «Οδηγό τους για τη Δημόσια Διπλωματία²⁷» αφού επιλέγουν να αποφύγουν το σκόπελο του ακριβούς ορισμού της Δημόσιας Διπλωματίας, παρουσιάζοντας το δόγμα της

²² Ibid

²³ Βασίλης Καπετανγιάννης, «Δημόσια Διπλωματία, Εθνική Ταυτότητα και Εικόνα», *Τριμηνιαία Πολιτική και Οικονομική Επιθεώρηση*, Τεύχος 16, Οκτώβριος – Νοέμβριος 2009, σελ. 15

²⁴ Ibid

²⁵ Mark Leonard, *op. cit.* σελ. 9

²⁶ Ali Fisher, Aurélie Bröckerhoff, *Options of Influence: Global Campaigns of Persuasion in the New Worlds of Public Diplomacy*, London: Counterpoint, 2008, σελ. 3-4

²⁷ Πρόκειται για το βιβλίο: *The Routledge Handbook of Public Diplomacy*. Ο «Οδηγός για τη Δημόσια Διπλωματία» αποτελεί ίσως την πιο σημαντική προσπάθεια που έχει γίνει τα τελευταία χρόνια για την ανάδειξη του νέου και πολλά υποσχόμενου αυτού ακαδημαϊκού πεδίου. Η Nancy Snow του Πανεπιστημίου Syracuse των ΗΠΑ και ο Philip Taylor του Πανεπιστημίου του Leeds (Ηνωμένο Βασίλειο) επιμελήθηκαν και παρουσίασαν στο εν λόγω βιβλίο 29 επιστημονικά άρθρα των πλέον έγκριτων επιστημόνων και επαγγελματιών του χώρου. Βλέπε Έφη Παπαχρήστου, *op. cit.* σελ. 103.

στρατηγικής επικοινωνίας –ενός όρου-ομπρέλα με τέσσερις πυλώνες, σύμφωνα με τον οποίο η προπαγάνδα, η δημόσια/ πολιτιστική διπλωματία, οι ψυχολογικές επιχειρήσεις και οι δημόσιες σχέσεις αποτελούν τις πρακτικές που υιοθετούν εν γένει τα κράτη προκειμένου να προωθήσουν συγκεκριμένα μηνύματα, να επηρεάσουν την κοινή γνώμη και να κατακτήσουν την καρδιά και το μυαλό των ανθρώπων²⁸.

Μελετώντας όλες αυτές τις απόπειρες ορισμού και προσπαθώντας να «δώσει κανείς ένα σχήμα» στη Δημόσια Διπλωματία, διαπιστώνει ότι αναμφισβήτητα υπάρχει μεγάλη σύγκλιση απόψεων σε ότι αφορά τουλάχιστον στα βασικά στοιχεία που συνθέτουν το πεδίο²⁹. Έτσι παρατηρείται πως θεωρητικοί και επαγγελματίες του χώρου συμφωνούν ότι η Δημόσια Διπλωματία περιγράφει μια διαδικασία που εμπλέκει κρατικούς και μη κρατικούς δρώντες για την *κατανόηση* (understanding) των συμπεριφορών, την *οικοδόμηση* και *διαχείριση* (build and manage) των σχέσεων μεταξύ των διάφορων διεθνών δρώντων, καθώς και την *άσκηση επιρροής* (influence) στις αντιλήψεις των ανθρώπων με σκοπό την ενεργοποίησή τους προς την επιθυμητή κατεύθυνση³⁰. Παράλληλα, κοινός τόπος θεωρείται η επισήμανση πως η Διπλωματία είναι συνυφασμένη με την αμοιβαιότητα και τη διαδραστική επικοινωνία και πως λυδία λίθος της είναι η αξιοπιστία³¹, δεδομένου ότι μη αξιόπιστες επικοινωνιακές στρατηγικές καταλήγουν με βεβαιότητα στην αποτυχία. Ως εκ τούτου, η Δημόσια Διπλωματία άπτεται μιας επικοινωνιακής στρατηγικής που εδράζεται κατά το μάλλον ή ήττον στην εμπιστοσύνη και την αξιοπιστία, με μεσοπρόθεσμο στόχο την επικοινωνία και την άσκηση επιρροής, και μακροπρόθεσμο σκοπό τη

²⁸ Έφη Παπαχρήστου, *op. cit.* σελ. 104

²⁹ John Robert Kelley, "Between "Take-offs" and "Crash Landings": Situational Aspects of Public Diplomacy", στο Nancy Snow and Philip M. Taylor (ed) *The Routledge Handbook of Public Diplomacy*, New York: Routledge, 2009, σελ. 73

³⁰ Bruce Gregory, "Public Diplomacy: The Sunrise of an Academic Field", *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 616, No 55, March 2008, σελ. 276

³¹ Η αξιοπιστία κρίνεται ως το υπ' αριθμόν ένα μυστικό για επιτυχημένη Δημόσια Διπλωματία. Κατά την άσκηση της, η αξιοπιστία επιτυγχάνεται με βάση τρία χαρακτηριστικά: εμπειριστωμένη γνώση της κατάστασης, φερεγγυότητα και καλή πρόθεση. Βλέπε Έφη Παπαχρήστου, *op. cit.* σελ. 105.

συναισθηματική πρόσδεση και εμπλοκή του κοινού, το οποίο σήμερα παρουσιάζει απίστευτο κατακερματισμό και διαφοροποίηση³².

Τέλος, σύμφωνα με τον Joseph Nye, υπάρχουν τρεις διαστάσεις της Δημόσιας Διπλωματίας. Η πρώτη και πιο άμεση είναι η *καθημερινή επικοινωνία* και η *διαχείριση της πληροφορίας (News Management)*, κατά την οποία πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνο η εσωτερική κοινή γνώμη αλλά και η διεθνής. Η δεύτερη είναι η *στρατηγική επικοινωνία (Strategic Communications)*, που υπαγορεύει το σχεδιασμό και την εφαρμογή μιας επικοινωνιακής εκστρατείας, όπως περίπτωση συμβαίνει σε μια πολιτική ή διαφημιστική εκστρατεία, με στόχο την προώθηση συγκεκριμένων κυβερνητικών πολιτικών, ενώ η *ανάπτυξη διαρκών και πολύχρονων σχέσεων (Relationship Building)* με πρόσωπα-κλειδιά μέσω υποτροφιών, ανταλλαγών, σεμιναρίων, συνεδρίων και πρόσβασης σε μέσα ενημέρωσης, αποτελεί την τρίτη και τελευταία διάσταση της Δημόσιας Διπλωματίας³³. Χωρίς, αμφιβολία, καθεμία από τις τρεις αυτές διαστάσεις παίζει ένα σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια δημιουργίας μιας ελκυστικής εικόνας για τον εκάστοτε διεθνή δρώντα που επιλέγει να εφαρμόσει την επικοινωνιακή στρατηγική της Δημόσιας Διπλωματίας και αναδεικνύει ακόμα μια φορά τη σπουδαιότητα του όρου.

³² John Robert Kelley, *op. cit.* σελ. 73

³³ Joseph S. Nye, *op. cit.* σελ. 208-211

1.2 Οι απαρχές της Δημόσιας Διπλωματίας

*“Public Diplomacy:
Old wine in new bottles.”*
JAN MELISSEN³⁴

Η «τέχνη» της Δημόσιας Διπλωματίας δεν είναι καινούργια. Μπορεί ο όρος να είναι σχετικά άγνωστος σε μερικούς αλλά η δραστηριότητα πίσω από αυτόν είναι αρκετά παλιά³⁵. Η ιστορία, ήδη από την αρχαιότητα, προσφέρει μερικά από τα πιο διαφωτιστικά παραδείγματα γι' αυτό. Η ίδρυση της βιβλιοθήκης της Αλεξάνδρειας από τους Έλληνες, τα εκπαιδευτικά προγράμματα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας προς τους μελλοντικούς διαδόχους των γειτονικών βασιλείων ή ακόμα και η προσπάθεια του Ναπολέοντα, μετά την εισβολή του στην Αίγυπτο, να προσηλυτίσει το γαλλικό στρατό στο Ισλάμ για να εγκαθιδρύσει πιο εύκολα τη γαλλική κυριαρχία, υπήρξαν μερικές μόνο από τις περιπτώσεις Δημόσιας Διπλωματίας του παρελθόντος³⁶.

Για τις διεθνείς σχέσεις, άλλωστε, η επίσημη επικοινωνία ενός κράτους με στόχο την άσκηση επιρροής σε ξένα κοινά δεν αποτελεί σε καμία περίπτωση ένα καινούργιο φαινόμενο³⁷. Με τις αναφορές για το έθνος και την εικόνα του να φτάνουν μέχρι και την εποχή της Βίβλου, εύκολα διαπιστώνει κανείς ότι οι διεθνείς σχέσεις της αρχαίας Ελλάδας και της Ρώμης, του Βυζαντίου και της Ιταλικής Αναγέννησης ήταν ήδη εξοικειωμένες με την εν λόγω δραστηριότητα³⁸, γεγονός που αποδεικνύει ακόμα μια φορά τη σπουδαιότητα και το διαχρονικό χαρακτήρα της επιρροής και της εμπλοκής με διεθνή κοινά.

Η εφεύρεση της τυπογραφίας έδωσε νέα ώθηση στην επικοινωνία με τα ξένα κοινά, που έσπευσαν φυσικά να εκμεταλλευτούν οι πρωτοπόροι των διεθνών δημοσίων σχέσεων, όπως για παράδειγμα ο Καρδινάλιος Ρισελιέ στη

³⁴ Jan Melissen, *op.cit.* σελ. 3

³⁵ Stephanie Babst, “Public Diplomacy: The Art of Engaging and Influencing”, *Speech at the NATO PfP Symposium*, 22 January 2009, σελ. 2

³⁶ Ibid

³⁷ Jan Melissen, *op.cit.* σελ. 3

³⁸ Ibid

Γαλλία του 17^{ου} αιώνα³⁹. Υπό την καθοδήγηση του, η Γαλλία⁴⁰ προώθησε την κουλτούρα της σε όλη την Ευρώπη, προσπαθώντας να οικοδομήσει μια θετική εικόνα και μια καλή φήμη για τη χώρα, καθώς θεωρούσε ότι οι παράγοντες αυτοί μπορούσαν να αποτελέσουν σημαντικές πηγές εθνικής ισχύος. Στο ίδιο μήκος κύματος θεωρείται ότι κινήθηκε και ο Κεμάλ Ατατούρκ που επένδυσε στην ολοκληρωτική αλλαγή της εικόνας και της ταυτότητας της Τουρκίας με σκοπό την απεμπλοκή της από το παρελθόν της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας⁴¹. Η πρακτική κατά την οποία οι διάφοροι ηγεμόνες και ανώτατοι άρχοντες επέλεγαν από μόνοι τους τον τρόπο με τον οποίο προσπαθούσαν να επηρεάσουν τους ξένους πληθυσμούς⁴², περιθωριοποιήθηκε με την άνοδο του έθνους-κράτους, που σηματοδότησε και την ουσιαστική προώθηση της άμεσης επικοινωνίας με τα διεθνή κοινά⁴³.

Το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου⁴⁴ θα μπορούσε να αποτελέσει, μια πρώιμη βέβαια, αλλά καλή αφετηρία για τη μελέτη της εξέλιξης της σύγχρονης Δημόσιας Διπλωματίας. Ο «Μεγάλος Πόλεμος» είχε επιφέρει μεγάλες αλλαγές στη γεωπολιτική παγκόσμια τάξη, γεννώντας παράλληλα και την επιθυμία αυτή η

³⁹ Ibid

⁴⁰ Το 17^ο και το 18^ο αιώνα, η Γαλλία προώθησε την κουλτούρα της σε όλη την Ευρώπη. Τα γαλλικά δεν έγιναν μόνο η γλώσσα της διπλωματίας αλλά χρησιμοποιούνταν και σε μερικές ξένες αυλές, όπως εκείνες της Ρωσίας και της Πρωσίας. Στη διάρκεια της Γαλλικής Επανάστασης, η Γαλλία επιδίωξε μάλιστα να παρακάμψει τις ξένες κυβερνήσεις και ν' απευθυνθεί ευθέως στους πληθυσμούς των χωρών τους προβάλλοντας την επαναστατική ιδεολογία. Μετά την ήττα της στο Γαλλοπρωσικό πόλεμο, η γαλλική κυβέρνηση επιδίωξε ν' αναστηλώσει το γκρεμισμένο κύρος του έθνους προβάλλοντας τη γλώσσα και τη λογοτεχνία της μέσω της Alliance Francaise, η οποία δημιουργήθηκε το 1883. Όπως υπογράμμισε ο ιστορικός Richard Pells, «η προβολή της γαλλικής κουλτούρας στο εξωτερικό έγινε με αυτό τον τρόπο σημαντικό συστατικό της γαλλικής διπλωματίας». Βλέπε Joseph S. Nye, op. cit. σελ. 195. Συνεχίζοντας τη μακρά τους παράδοση, οι Γάλλοι θεωρούνται σήμερα από τους μεγαλύτερους επενδυτές της πολιτιστικής διπλωματίας, καθώς έχουν αναπτύξει ένα διεθνές δίκτυο εκπαιδευτικών ινστιτούτων για τη διατήρηση της γαλλικής γλώσσας, κατανοώντας ότι το γόητρο και η επιρροή τους στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στην επιβίωση της «francophonie». Βλέπε Nicholas J. Cull, op. cit. σελ. 20.

⁴¹ Jan Melissen, op.cit. σελ. 4 (Σύμφωνα μάλιστα με τον συγγραφέα, εάν ο Κεμάλ Ατατούρκ δεν είχε ακολουθήσει την επιτυχημένη αυτή στρατηγική για αλλαγή της εικόνας και της ταυτότητας της Τουρκίας, η ευρωπαϊκή προοπτική της συγκεκριμένης χώρας δεν θα υπήρχε σήμερα στην πολιτική ατζέντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.)

⁴² Συνήθως προσπαθούσαν να επηρεάσουν τους ηγέτες των διάφορων λαών, χωρίς να προβαίνουν σε άμεση επικοινωνία με το λαό.

⁴³ Matthew C. Armstrong, "Operationalizing Public Diplomacy", στο Nancy Snow and Philip M. Taylor (ed) *The Routledge Handbook of Public Diplomacy*, New York: Routledge, 2009, σελ.65

⁴⁴ Ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος (1914-1918) και τα εκατομμύρια των θυμάτων που προκάλεσε, αποτέλεσαν και την αποφασιστική αφορμή για τη δημιουργία της επιστήμης των Διεθνών Σχέσεων. Βλέπε Robert Jackson, Georg Sorensen, op.cit. σελ.65.

τραγωδία να είναι και η τελευταία για την ανθρωπότητα. Σε εκείνη τη συγκυρία, ο πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών Woodrow Wilson⁴⁵, παρουσιάζοντας τον Ιανουάριο του 1918 στο Κογκρέσο τα περίφημα «14 σημεία»⁴⁶ του, ήταν ο πρώτος που μίλησε για ένα είδος Δημόσιας Διπλωματίας, αφού καλούσε τα κράτη να εγκαταλείψουν τη μυστική διπλωματία και να υιοθετήσουν μια τακτική όπου οι διακρατικές συμφωνίες θα συζητούνται δημόσια και θα γίνονται γνωστές στο λαό⁴⁷.

Επόμενος σταθμός για το αναδυόμενο πεδίο της Δημόσιας Διπλωματίας υπήρξε ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος και η ανάγκη που δημιουργήθηκε για αντιπερισπασμό στη συστηματική μαζική προπαγάνδα της ναζιστικής Γερμανίας. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, ιδρύεται από την αμερικανική κυβέρνηση το Γραφείο Πληροφοριών Πολέμου (Office of War Information)⁴⁸ για να εξασφαλίζει ακριβείς, θεωρητικά πληροφορίες, καθώς και το Γραφείο Στρατηγικών Υπηρεσιών (Office of Strategic Services)⁴⁹, μια υπηρεσία κατασκοπείας που περιελάμβανε στις

⁴⁵ Ο 28^{ος} Πρόεδρος των Η.Π.Α. Woodrow Wilson (1856-1924) θεωρείται η ενσάρκωση της αμερικανικής παράδοσης περί μοναδικότητας, που με τη μεσσιανική ρητορική του και τον ιδεολογικό του παρεμβατισμό σημάδεψε ανεξίτηλα την αμερικανική πολιτική σκέψη, και αποτέλεσε την πηγή αυτού που θα γινόταν αργότερα ένα από τα πιο σημαντικά ιδεολογικά ρεύματα στη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής των Η.Π.Α, του *ουίλσονισμού*. Βλέπε Henry Kissinger, *Διπλωματία*, Αθήνα: Εκδόσεις Λιβάνη, 1995 σελ. 50. [Σημ.: Η αμερικανική παράδοση περί μοναδικότητας βασίζεται στις αρχές του Πουριτανικού Χριστιανισμού και στην πεποίθηση ότι ο αμερικανικός λαός είναι ο «περιούσιος λαός», που έχει ως άμεση αποστολή του τη σωτηρία του κόσμου. Βλέπε David Gelernter, *Americanism: The Forth Great Western Religion*, New York: Doubleday, 2007 σελ. 66]

⁴⁶ The Woodrow Wilson House, "The 14 Points," Woodrow Wilson House <http://www.woodrowwilsonhouse.org/index.cfm?section=woodrowwilson#the-14-points> (accessed May 30, 2010) [Σημ.: Ο Wilson κέρδισε το Νόμπελ Ειρήνης το 1919 για τα περίφημα «14 Σημεία» του]

⁴⁷ Robert Jackson, Georg Sorensen, op.cit. σελ. 68

⁴⁸ Το Γραφείο Πληροφοριών Πολέμου, που ιδρύθηκε το 1942 από τον Ρούσβελτ, παράλληλα με το γεγονός ότι προσπαθούσε να εξασφαλίσει ακριβείς πληροφορίες, φρόντιζε να μετατραπούν και τα προϊόντα του Hollywood σε αποτελεσματικά προπαγανδιστικά εργαλεία, προτείνοντας προσθήκες και αφαιρέσεις σε ταινίες, και αρνούμενη τη χορήγηση αδειών σε άλλες. Οι παράγοντες, δε, του Hollywood υποκινούμενοι από ένα μείγμα πατριωτισμού και ιδιοτέλειας, συνεργάζονταν ευχαρίστως. Βλέπε Joseph S. Nye, op. cit. σελ. 198.

⁴⁹ Το Γραφείο Στρατηγικών Υπηρεσιών ήταν η πρώτη μη στρατιωτική υπηρεσία πληροφοριών των Ηνωμένων Πολιτειών. Μέρος της 'agenda' του Γραφείου ήταν να υπονομεύσουν την πίστη των Γερμανών πολιτών και στρατιωτών στον σκοπό για τον οποίο αυτοί πολεμούσαν και να τους καλλιεργήσουν την πεποίθηση ότι η ήττα τους ήταν επικείμενη. Μια από τις τεχνικές που χρησιμοποιήθηκε ήταν και η διάδοση φημών με τη μορφή απλών, σύντομων και 'ζωντανών' ιστοριών που στόχο είχαν να καλλιεργήσουν τη δυσπιστία, το φόβο και τον πανικό. Βλέπε Μαρία Οκσούζογλου, *Το πολιτικό Μάρκετινγκ των κρατών και η εθνική ταυτότητα: Η περίπτωση των*

αρμοδιότητες της και την παραπληροφόρηση⁵⁰. Παρόλα αυτά, ήταν η ίδρυση του ραδιοφωνικού σταθμού «η Φωνή της Αμερικής» (Voice of America), αυτό που αποτέλεσε καθοριστικό σημείο κατά την εξέλιξη της Δημόσιας Διπλωματίας των Η.Π.Α. Φτάνοντας να μεταδίδει εκπομπές σε σχεδόν 40 γλώσσες, η Φωνή της Αμερικής εξέπεμπε προγράμματα στην υπό γερμανική κατοχή Ευρώπη, στην Ιαπωνία και στον Νότιο Ειρηνικό, με στόχο να γίνει παντού γνωστή η άποψη και η εκδοχή της Αμερικής για τον πόλεμο⁵¹.

Η Δημόσια Διπλωματία, ωστόσο, καταγράφεται επίσημα ως όρος στη διεθνή ατζέντα το διάστημα που διαδέχτηκε τη «θερμή» περίοδο των Παγκοσμίων Πολέμων, δηλαδή κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Δεδομένης της τεράστιας καταστρεπτικότητας των πυρηνικών όπλων και του προβλήματος της εξασφαλισμένης καταστροφής⁵² σε περίπτωση αποτυχίας της στρατηγικής της πυρηνικής αποτροπής⁵³, κατέστη σαφές ότι οι πληροφοριακές και οι ιδεολογικές εκστρατείες θα ήταν πλέον τα βασικά όπλα των δύο υπερδυνάμεων στον αγώνα για την επικράτηση τους⁵⁴. Η υπόθεση πίσω από αυτή τη σκέψη ήταν ότι εάν η κοινή γνώμη της στοχευόμενης κοινωνίας πειθόταν να υιοθετήσει μια πιο θετική εικόνα για την αντίπαλη πλευρά, τότε θα ασκούσε

Η.Π.Α ως εθνικό Brand, Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης, 2008, σελ. 20 <http://icoforum.org/nyu-content/uploads/2008/12/brand-us.pdf> (accessed June 5, 2010)

⁵⁰ Joseph S. Nye, op. cit. σελ. 198

⁵¹ Μαρία Οκσούζογλου, op. cit. σελ. 21

⁵² Εξασφαλισμένη καταστροφή (assured destruction) είναι η έμφαση στην πυρηνική αποτροπή επαπειλώντας ολοκληρωτική καταστροφή σε περίπτωση κατάρρευσης της τελευταίας. Εξού και ο όρος MAD, δηλαδή *Αμοιβαία Εξασφαλισμένη Καταστροφή* (Mutual Assured Destruction) που αναφέρεται στην κατάσταση όπου και οι δυο αντίπαλοι διαθέτουν εξασφαλισμένη δυνατότητα δεύτερου πλήγματος, καταδεικνύοντας το παράλογο της λεγόμενης «ισορροπίας του τρόμου». Βλέπε Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, *Η Στρατηγική Σκέψη: Από την Αρχαιότητα έως Σήμερα*, Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα, 2008, σελ. 263.

⁵³ Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Σοβιετική Ένωση διατήρησαν την «ειρήνη» ακολουθώντας την πυρηνική στρατηγική της αποτροπής (deterrence), που υπαγόρευε τη διατήρηση του status quo με την απειλή χρήσης πυρηνικής βίας. Σε περίπτωση αποτυχίας της αποτροπής μεταξύ αντιπάλων που διέθεταν δυνατότητα δεύτερου πλήγματος (second strike capability), η ολοκληρωτική καταστροφή ήταν δεδομένη. Βλέπε Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, op. cit. σελ. 21, 257. Βέβαια οφείλει να παραδεχθεί κανείς πως η στρατηγική της μαζικής ανταπόδοσης σε περίπτωση πυρηνικής επίθεσης αποτελούσε μόνο ένα μέρος της υψηλής στρατηγικής των δύο χωρών και βασικότερος πυλώνας της μεταπολεμικής ειρήνης θεωρείται πως ήταν ο αμοιβαίος σεβασμός από τις δύο υπερδυνάμεις των ζωών επιρροής τους στην Ευρώπη, καθώς και η στρατηγική της ανάσχεσης που αποτέλεσε το κεντρικό στοιχείο της πολιτικής των Η.Π.Α. προς την Σοβιετική Ένωση διαμέσου του Ψυχρού Πολέμου. Βλέπε Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, *Αμερικανικό Πολιτικό Σύστημα και Εξωτερική Πολιτική: 1945-2002*, Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα, 2002, σελ. 113-126.

⁵⁴ Eytan Gilboa, op. cit. σελ.59

πίεση στην κυβέρνηση της ώστε η τελευταία να αλλάξει την αρνητική της στάση και την εχθρική της συμπεριφορά απέναντι της. Σε αυτό το πλαίσιο, η παροχή «ισορροπημένων» πληροφοριών (balanced information) με τρόπο που να εξουδετερώνει την εσωτερική προπαγάνδα της αντίπαλης κυβέρνησης θεωρήθηκε η πιο αποτελεσματική λύση και χρησιμοποιήθηκε κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου σε μεγάλη κλίμακα κυρίως μέσω ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών, τόσο από τις Ηνωμένες Πολιτείες, όσο και από τη Σοβιετική Ένωση⁵⁵. Εν ολίγοις, η ιδεολογική σύγκρουση μεταξύ των δύο υπερδυνάμεων για την «κατάκτηση της καρδιάς και του μυαλού» των ανθρώπων υπήρξε καθοριστικό σημείο για την ανάπτυξη και τη δημιουργία του πεδίου της Δημόσιας Διπλωματίας⁵⁶.

Οι Ηνωμένες Πολιτείες ανέπτυξαν, παρόλα αυτά, μια πιο συντονισμένη δράση κατά της κομμουνιστικής προπαγάνδας, αποδεικνύοντας ακόμα μια φορά τις βαθιά αμερικανικές ρίζες της σύγχρονης Δημόσιας Διπλωματίας⁵⁷. Ο ίδιος ο όρος, άλλωστε, επρόκειτο ξεκάθαρα για επινόηση Αμερικανών αξιωματούχων⁵⁸.

⁵⁵ Παράλληλα με τη χρήση ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών για την προώθηση της ιδεολογίας τους, οι δύο υπερδυνάμεις χρησιμοποίησαν την πολιτιστική διπλωματία και τις διεθνείς ανταλλαγές. Βλέπε Eytan Gilboa, "Public Diplomacy in the Information Age", Ομιλία στην εκδήλωση με θέμα «Διεθνείς Σχέσεις και Δημόσια Διπλωματία» του Forum Διεθνούς Επικοινωνιακής Πολιτικής, Ιανουάριος 2009, <http://icp-forum.org/wp/?p=325> (accessed June14, 2010)

⁵⁶ Yannis Pilouris, "American Public Diplomacy: Engaging People's Heart and Minds", *The Bridge Magazine*, 2009, Issue 12, http://www.bridge-mag.com/n/ncs/ez/ncs/index.php?option=com_content&task=view&id=532&Itemid=31 (accessed June14, 2010)

⁵⁷ Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Michael Waller στο βιβλίο του *The Public Diplomacy Reader*, η Δημόσια Διπλωματία αποτελεί αμερικανική παράδοση πολύ πιο πριν και από την ίδρυση της ίδιας της αμερικανικής πολιτείας. Ήδη από τη σύσταση του Ηπειρωτικού Συνεδρίου (Continental Congress) το 1774, κατά τη διάρκεια του αγώνα για την ανεξαρτησία της Αμερικής, χρησιμοποιήθηκαν διακηρύξεις και γράμματα που απευθύνονταν στους λαούς των γειτονικών χωρών αλλά και της Βρετανίας και αποσκοπούσαν στη διαμεσολάβηση του αιτήματος για ανεξαρτησία. Αυτές οι διακηρύξεις και τα γράμματα αποτελούν έξοχα παραδείγματα άσκησης Δημόσιας Διπλωματίας, αφού στόχευαν να επηρεάσουν τα διεθνή κοινά, προβάλλοντας μια θετική εικόνα για τον αγώνα της αμερικανικής ανεξαρτησίας. Βλέπε Michael Waller, *The Public Diplomacy Reader*, Washington: The Institute of World Politics, 2007, σελ. 40.

⁵⁸ Υπενθυμίζουμε ότι πατέρας του όρου Δημόσια Διπλωματία θεωρείται, κατά γενική ομολογία, ο πρώην Αμερικανός διπλωμάτης και μετέπειτα πρύτανης του Πανεπιστημίου Tufts των ΗΠΑ, Edmund Gullion, που θέλησε να ιδρύσει ένα ερευνητικό κέντρο με σκοπό τη μελέτη ενός αναδυόμενου πεδίου των διεθνών σχέσεων που αφορούσε στην άσκηση της εξωτερικής πολιτικής μέσα από την εμπλοκή της με διεθνή κοινά. Αφού αμφιταλαντεύτηκε ανάμεσα στον όρο "total diplomacy" και απέρριψε τον όρο προπαγάνδα, που παρέπεμπε καθαρά στις ανεπαίσχυντες μεθόδους του Γιόσεφ Γκέμπελς –«Υπουργού Προπαγάνδας και Διαφωτίσεως του Λαού» του Τρίτου Ράιχ-, ο Gullion και οι συνεργάτες του κατέληξαν στον όρο Δημόσια Διπλωματία, καθώς επρόκειτο για έναν αρκετά καινούργιο όρο (χρησιμοποιήθηκε πρώτη φορά

σε μια προσπάθεια τους να προωθήσουν τα ιδεολογικά τους μηνύματα μέσα από μια καινή έννοια που θα απέτρεπε οποιαδήποτε συνειρμική παραπομπή σε «επικίνδυνους» όρους, όπως η προπαγάνδα ή ο ψυχολογικός πόλεμος. Με λίγα λόγια οι Αμερικάνοι θα ασκούσαν Δημόσια Διπλωματία και οι κομμουνιστές προπαγάνδα⁵⁹, με ότι συνεπαγόταν αυτό για την αξιοπιστία της Σοβιετικής πολιτικής.

Πρωταγωνιστικό ρόλο σε αυτή την προσπάθεια των Αμερικανών εκείνη την εποχή διαδραμάτισε η United States Information Agency (USIA⁶⁰) που λειτούργησε ως ανεξάρτητη υπηρεσία της αμερικανικής κυβέρνησης με αντικείμενο τη Δημόσια Διπλωματία. Η USIA ήταν επιφορτισμένη με την πληροφόρηση της διεθνούς κοινής γνώμης, την προώθηση του αμερικανικού εθνικού συμφέροντος και τη διεύρυνση του διαλόγου ανάμεσα στην Αμερική και τις υπόλοιπες χώρες του κόσμου. Με βασικό της εργαλείο το ραδιοφωνικό σταθμό "Voice of America", η USIA πρόβαλλε το «αμερικανικό όνειρο», κάνοντας αισθητή την παρουσία της σε περισσότερες από 175 χώρες⁶¹. Παράλληλα, παρουσίασε έντονη εκδοτική δραστηριότητα σε πολλές γλώσσες⁶², διαχειριζόταν

από τον Woodrow Wilson στα περίφημα «14 Σημεία» του), έτοιμο να διαμορφωθεί ανάλογα με το περιεχόμενο που θα του έδιναν οι επινοητές του. Βλέπε Nicholas J. Cull, «Public Diplomacy: Seven Lessons for its Future from its Past», *op. cit.* & Νίκος Πιπέρης, «Γιοσεφ Γκέμπελς: Εγκληματίας Πολέμου (1897-1945)», *Το ΒΗΜΑ*, Κυριακή 4 Αυγούστου 2002, <http://www.kovims.gr/cb/col.asp?pic=2&ci=83&pic=1&is=1&di=04/07/2002> (accessed June15, 2010)

⁵⁹ Nicholas J. Cull, *op. cit.*

⁶⁰ Η USIA λειτούργησε ως ανεξάρτητη υπηρεσία από το 1953 έως το 1999, όπου και οι αρμοδιότητες της περιήλθαν στο State Department, ως συνέπεια του Foreign Affairs Reform and Restructuring Act (1998). Το γεγονός ότι η USIA έχασε την ανεξαρτησία της και ενσωματώθηκε στο Υπουργείο Εξωτερικών κρίθηκε από πολλούς ως μια λανθασμένη ενέργεια που οδήγησε σε κρίση την αμερικανική Δημόσια Διπλωματία. Βλέπε Έφη Παπαχρηστού, *op. cit.* σελ. 16 & "The Abolition of USIA and its effect on U.S. Public Diplomacy", The Heritage Foundation, 9 December 2009, <http://www.heritage.org/Events/2009/12/The-Abolition-of-USIA-and-its-Effects-on-US-Public-Diplomacy> (accessed June15, 2010)]

⁶¹ Με το πέρασμα του χρόνου, δημιουργήθηκαν και άλλες υπηρεσίες διεθνών αναμεταδόσεων. Τη δεκαετία του '50, ιδρύθηκαν για παράδειγμα, το Radio Free Europe και το Radio Liberty, ενώ τη δεκαετία του '80 ξεκίνησε τις μεταδόσεις του στη Κούβα το Radio Marti. Τέλος, το 1996 δημιουργήθηκε το Radio Free Asia που μετέδιδε προγράμματα στην Κίνα, το Βιετνάμ, το Θιβέτ, τη Βόρεια Κορέα, τη Βερμανία και το Λάος. Βλέπε Μαρία Οκσούζογλου, *op. cit.* σελ. 22

⁶² Η USIA ήταν επίσης αρμόδια για διάφορες περιοδικές εκδόσεις, όπως το America Illustrated που έγινε πολύ δημοφιλές στη Σοβιετική Ένωση και έφτασε να πωλείται μέχρι και σε τιμές μαύρης αγοράς. Αντίθετα, το σοβιετικό περιοδικό USSR (και αργότερα Soviet Life) δεν έτυχε της ίδιας ανταπόκρισης στην Αμερική. Όπως χαρακτηριστικά το έθεσε ένας αξιωματούχος της USIA: «the magazine exchange, it was a modest beginning – "poking peepholes in the Iron Curtain"». Βλέπε Wilson P. Dizard Jr, *op. cit.* σελ. 72.

ένα δίκτυο βιβλιοθηκών σε 150 περίπου χώρες, διοργάνωνε πολιτιστικές εκθέσεις, επέβλεπε την παραγωγή ταινιών και ήταν αρμόδια για τα προγράμματα πολιτιστικών και εκπαιδευτικών ανταλλαγών⁶³. Χωρίς αμφιβολία, η USIA υπήρξε μια ευέλικτη και αποδοτική υπηρεσία που κατάφερε με μεγάλη επιτυχία να «πει την ιστορία της Αμερικής στον υπόλοιπο κόσμο»⁶⁴, συμβάλλοντας με τη δράση της στη δημιουργία των καταλληλότερων προϋποθέσεων της αμερικανικής επιτυχίας στην ψυχροπολεμική Ευρώπη⁶⁵. Ωστόσο, το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και η ιδεολογική νίκη της Αμερικής σηματοδότησε την περιθωριοποίηση της USIA, εφόσον θεωρήθηκε ότι χωρίς μια κυρίαρχη αποστολή ανάλογη με την

⁶³ Ο τομέας των πολιτιστικών ανταλλαγών θεωρείτο το κατεξοχήν συστατικό της αμερικανικής Δημόσιας Διπλωματίας και δεν είναι τυχαίο ότι ήδη από το 1946 είχε ψηφιστεί ο ιδρυτικός νόμος του προγράμματος υποτροφιών Fulbright. Ο πρώην υπουργός Εξωτερικών Κόλιν Πάουελ είχε πει σχετικά: «Δεν μπορώ να σκεφτώ πολυτιμότερο πλεονέκτημα για τη χώρα μας από τη φιλία των μελλοντικών παγκόσμιων ηγετών που έχουν σπουδάσει εδώ». Οι ξένοι φοιτητές επιστρέφουν συνήθως στις πατρίδες τους έχοντας αποκτήσει μεγαλύτερη εκτίμηση των αμερικανικών αξιών και θεσμών. Πολλοί, δε, από αυτούς καταλαμβάνουν αξιώματα από τα οποία μπορούν να επηρεάσουν πολιτικά αποτελέσματα που είναι σημαντικά για τους Αμερικανούς. Εν ολίγοις, επειδή οι πολιτιστικές και εκπαιδευτικές ανταλλαγές επηρεάζουν συνήθως την ελίτ, μία ή δύο επαφές είναι ενδεχόμενο να προκαλέσουν σοβαρή πολιτική παρενέργεια. Για παράδειγμα, ο Αλεξάντερ Γιάκοβλεφ, έντονα επηρεασμένος από τις σπουδές του κοντά στον πολιτικό επιστήμονα Ντέιβιντ Τρούμαν στο Columbia University, έφτασε να αποκτήσει υψηλό αξίωμα και να ασκήσει καθοριστική φιλελεύθερη επιρροή στον Σοβιετικό ηγέτη Μιχαήλ Γκορμπατσόφ, ενώ ένας συμφοιτητής του, ο Όλεγκ Καλούγκιν, που έγινε υψηλόβαθμο στέλεχος της Κα Γκε Μπε, υποστήριξε κάποτε ότι: «Οι ανταλλαγές υπήρξαν δούρειος ίππος για τη Σοβιετική Ένωση, διαδραματίζοντας τεράστιο ρόλο στη διάβρωση του σοβιετικού συστήματος...». Βλέπε Joseph S. Nye, *op. cit.* σελ. 100-103.

⁶⁴ Η «χρυσή εποχή» της USIA θεωρείται η περίοδος (1961) στην οποία ο Πρόεδρος John Kennedy διόρισε ως διευθυντή της υπηρεσίας τον Edward Murgow, γνωστό δημοσιογράφο του CBS, ζητώντας τη συμβουλή του πριν από κάθε σημαντική απόφαση. Ήταν η πρώτη φορά που η Δημόσια Διπλωματία ενσωματώθηκε στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην άσκηση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής. Βλέπε Yannis Pilouris, *op. cit.* Μάλιστα, κατά τη διάρκεια της προεδρίας Kennedy, η USIA ξεκίνησε μια συστηματική προσπάθεια για να διαπιστώσει, μέσω μυστικών ερευνών κοινής γνώμης, την άποψη που επικρατούσε σε διάφορες χώρες για τις Η.Π.Α. Τα αποτελέσματα των ερευνών αυτών επηρέασαν σημαντικά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων της αμερικανική ηγεσίας. Βλέπε Mark Haefele, "John F. Kennedy, USIA, and World Public Opinion", *Diplomatic History*, Volume 25, No 1, Winter 2001, σελ. 63.

⁶⁵ Κατά την ψυχροπολεμική περίοδο, θεωρείται ότι η χρήση μέσων ήπιας ισχύος από την USIA ήταν καθοριστικής σημασίας, σε βαθμό που πολλοί μελετητές κρίνουν ότι «όσο σημαντική κι αν ήταν η στρατιωτική δύναμη και η πολιτική παρέμβαση των Ηνωμένων Πολιτειών για τη δημιουργία των προϋποθέσεων των αμερικανικών επιτυχιών στην ψυχροπολεμική Ευρώπη, η αμερικανική οικονομική και πολιτιστική έλξη ήταν που κέρδισε τις καρδιές και τις σκέψεις της πλειοψηφίας των νέων υπέρ της δημοκρατίας δυτικού τύπου» και ότι «ο Ψυχρός Πόλεμος κερδήθηκε από ένα μίγμα σκληρής και ήπιας ισχύος. Η σκληρή ισχύς δημιούργησε το ανάχωμα τη εχθρικής στρατιωτικής ισχύος, αλλά η ήπια ισχύς διέβρωσε το σοβιετικό σύστημα εκ των έσω». Βλέπε Joseph S. Nye, *op. cit.* σελ. 110.

ανάσχεση της Σοβιετικής Ένωσης⁶⁶, δεν υπήρχε λόγος περαιτέρω χρηματοδότησης δράσεων Δημόσιας Διπλωματίας⁶⁷.

Η δεσπόζουσα θέση των Ηνωμένων Πολιτειών στο διεθνή καταμερισμό ισχύος δε δημιουργούσε πλέον κανένα κίνητρο στη χώρα που γέννησε τη σύγχρονη έννοια της Δημόσιας Διπλωματίας, να επενδύσει σε μια ολοκληρωμένη στρατηγική οικοδόμησης θετικής προβολής, παρόλο που για πολλούς Αμερικανούς το τέλος του Ψυχρού Πολέμου αποτελούσε τη μοναδική ευκαιρία για την ολοκλήρωση του φιλελεύθερου ιδεαλιστικού οράματος του Woodrow Wilson⁶⁸. Η σημασία της επανάστασης της πληροφορίας, της εξάπλωσης της δημοκρατίας και της ανάδυσης νέων μη κρατικών παικτών στο διεθνές σύστημα υποβαθμίστηκαν ως παράγοντες της μεταψυχροπολεμικής εποχής, με αποτέλεσμα η άσκηση Δημόσιας Διπλωματίας να παραμείνει στάσιμη σε μια περίοδο που κατά ειρωνικό τρόπο γινόταν πιο σημαντική, σχεδόν επιβεβλημένη, από ποτέ άλλοτε⁶⁹.

Τα τραγικά γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001, που αποτέλεσαν κομβικό σημείο της παγκόσμιας ιστορίας και των Διεθνών Σχέσεων⁷⁰, έμελλε να επαναφέρουν τη συζήτηση για την «κατάκτηση της καρδιάς και του μυαλού» των ανθρώπων στην κορυφή της διεθνούς πολιτικής ατζέντας⁷¹. Ανακαλύπτοντας εκ νέου τη σπουδαιότητα επένδυσης στα μέσα προβολής θετικών εικόνων⁷², η Δημόσια Διπλωματία αναγεννήθηκε κατά τη μεταψυχροπολεμική εποχή,

⁶⁶ Η στρατηγική της ανάσχεσης, που εκπονήθηκε από την κυβέρνηση Τρούμαν το 1947, αποτελούσε κυρίαρχη αποστολή της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής εναντίον της σοβιετικής επιρροής από το 1947 μέχρι το 1989, περνώντας από σημαντικές μετατροπές που είχαν βαρύνουσες συνέπειες για τις εξωτερικές σχέσεις των Η.Π.Α. Βλέπε Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, *op. cit.* σελ. 113.

⁶⁷ Yannis Pilouris, *op. cit.*

⁶⁸ Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, *op. cit.* σελ. 389

⁶⁹ Mark Leonard, *op. cit.* σελ 2

⁷⁰ Πριν τις 11 Σεπτεμβρίου του 2001, οι θεωρητικοί των Διεθνών Σχέσεων συνήθιζαν να μελετούν τον κόσμο σε σχέση με αυτό που ήταν και αυτό που επακολούθησε μετά την πτώση του κομμουνισμού και το τέλος του ψυχρού πολέμου. Τα τρομοκρατικά χτυπήματα στις ΗΠΑ, σύμφωνα με πολλούς μελετητές, σηματοδότησαν και το τέλος αυτής της μεταψυχροπολεμικής εποχής, καθώς με ελάχιστες εξαιρέσεις, οι περισσότεροι από αυτούς έχουν πλέον την τάση να αντιλαμβάνονται την περίοδο αυτή περισσότερο μέσα από το πρίσμα της πτώσης των Δίδυμων Πύργων και των γεγονότων που ακολούθησαν. Βλέπε Michael Cox, «Από τον ψυχρό πόλεμο στον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας», στο John Baylis, Steve Smith επ. *Η παγκοσμιοποίηση της διεθνούς πολιτικής: Μια εισαγωγή στις διεθνείς σχέσεις*, Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο, 2007, σελ. 194.

⁷¹ *Ibid*

καλώντας του διεθνείς δρώντες να χρησιμοποιήσουν τα κατάλληλα εργαλεία της για να οικοδομήσουν μια ανταγωνιστική ταυτότητα, που θα αντιμετωπίζει τη μαζικοποίηση, θα προσελκύει την προσοχή του παγκόσμιου κοινού και θα δημιουργεί τις καλύτερες δυνατές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη, την εξέλιξη και την κυριαρχία τους στο διεθνές περιβάλλον.

1.3 Μέσα και Στρατηγικές της Δημόσιας Διπλωματίας

1.3.1 Τα «Εργαλεία» της Δημόσιας Διπλωματίας

*“To subdue the enemy without
fighting is the acme of skill”
SUN TZU⁷³*

Το σύνθετο, επικοινωνιακά ευμετάβλητο και αλληλένδετο παγκόσμιο περιβάλλον, που δημιούργησαν οι γεωπολιτικές ανακατατάξεις της δεκαετίας του '90, παραγκώνισε το ψυχροπολεμικό μοντέλο άσκησης Δημόσιας Διπλωματίας ανάμεσα σε δύο πολιτικά και κοινωνικά συστήματα, αναδεικνύοντας στη θέση του ένα έντονα αλληλεξαρτώμενο μοντέλο μεταξύ των νέων παικτών του διεθνούς συστήματος⁷⁴. Σε αυτό το καινούργιο και αχανές πεδίο διαλόγου και δράσης, οι διεθνείς δρώντες υποχρεώνονται να ανταγωνιστούν μεταξύ τους για την κατάληψη μιας προνομιακής θέσης στην προσοχή του παγκόσμιου κοινού και την οικοδόμηση ενός «καλού ονόματος»⁷⁵. Κατά συνέπεια, η άσκηση αποτελεσματικής Δημόσιας Διπλωματίας προϋποθέτει την αλληλόδραση και την υπέρβαση του τυπικού ρόλου της από φορέα απλής παροχής πληροφοριών, σε

⁷³ Sun Tzu, *The Art of War*, trans. Samuel B. Griffith, New York: Oxford University Press, 1971, σελ. 77

⁷⁴ Eytan Gilboa, “Searching for a Theory of Public Diplomacy”, *op. cit.* σελ. 59 [Σύμφωνα με τον Gilboa υπάρχουν τρία μοντέλα άσκησης Δημόσιας Διπλωματίας: α) το Basic Cold War model, β) το Nonstate Transnational model και γ) το Domestic PR model.]

⁷⁵ Σύμφωνα με τον Nye, το καλό όνομα είχε πάντα αξία στον κόσμο της πολιτικής αλλά σήμερα, εξαιτίας της υπερπληθώρας των πληροφοριών, καθίσταται σημαντικότερο για τους διεθνείς δρώντες να το αποκτήσουν γιατί αποτελεί ένα από τα κλειδιά της επιτυχίας τους στο σύγχρονο ανταγωνιστικό σύστημα. Βλέπε Joseph S. Nye, *op. cit.* σελ. 206-207.

δύναμη ικανή να αιχμαλωτίζει μέχρι και τη φαντασία⁷⁶. Για να μπορέσει να ανταποκριθεί σε αυτόν τον άκρως, αν μη τι άλλο, δελεαστικό ρόλο, η Δημόσια Διπλωματία έχει στη διάθεση της διάφορα «εργαλεία», που αν τα θέσει σε εφαρμογή με συστηματικό και συντονισμένο τρόπο, γίνονται πραγματικότητα οι υψηλοί και δύσκολοι στόχοι της.

Σε πρώτο επίπεδο, απαραίτητο στοιχείο μιας επιτυχημένης Δημόσιας Διπλωματίας είναι η *δυνατότητα ακρόασης (Listening)*, με την έννοια της συλλογής πληροφοριών και στοιχείων σχετικά με τις απόψεις της διεθνούς κοινής γνώμης⁷⁷. Για τις περισσότερες χώρες που σχεδιάζουν να εφαρμόσουν μια πολιτική Δημόσιας Διπλωματίας, η πρώτη τους σκέψη είναι να μιλήσουν. Αυτό είναι λάθος. Η Δημόσια Διπλωματία πρέπει να ξεκινά πάντα με την ακρόαση και την ανάλυση της κοινής γνώμης, και στη συνέχεια να διαμορφώνει τις κύριες κατευθυντήριες γραμμές δράσης της⁷⁸. Σε μια εποχή που η κοινή γνώμη γίνεται κριτής της ιστορίας και παράλληλα σημαντική πηγή ισχύος, το να «αφουγκράζεται» κανείς με εποικοδομητικό τρόπο τον παλμό των διεθνών κοινών αποτελεί το θεμέλιο λίθο μιας αποτελεσματικής Δημόσιας Διπλωματίας. Η *ικανότητα ακοής* συμβάλλει στην οικοδόμηση σχέσεων σεβασμού και εμπιστοσύνης, αφού είναι αδύνατο να επικοινωνήσει κανείς με τους άλλους χωρίς να γνωρίζει ποιες είναι οι σκέψεις τους, τα πιστεύω τους, οι επιθυμίες και οι ανησυχίες τους, ενώ το πραγματικό ενδιαφέρον να ακούσει κανείς τι έχει να πει ο συνομιλητής του ανοίγει διαύλους επικοινωνίας για το μέλλον στο πλαίσιο του *κανόνα αμοιβαιότητας* που διέπει τη λειτουργία κάθε ανθρώπινης κοινωνίας⁷⁹.

⁷⁶ Ελένη Παπαθάνου, *Η Ελλάδα ως «Brand»: Η Διαμόρφωση της Εθνικής Εμπορικής Ταυτότητας*, Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης, 2007, σελ. 17 <http://cepr-foi.mti.gr/cepr/foi=284> (accessed June 27, 2010)

⁷⁷ Nicholas Cull, "Public Diplomacy: Taxonomies and Histories", *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 616, No 31, 2008, σελ. 32

⁷⁸ Nicholas J. Cull, "Public Diplomacy: Seven Lessons for its Future from its Past", op. cit

⁷⁹, "Public Diplomacy in International Conflicts" στο Nancy Snow and Philip M. Taylor (ed) *The Routledge Handbook of Public Diplomacy*, New York: Routledge, 2009, σελ. 129. Πιο αναλυτικά για το norm of reciprocity, βλ.σελ.138 [Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, το Radio Free Europe και το Radio Liberty έκαναν μια συντονισμένη προσπάθεια να διαπιστώσουν τι πίστευαν για σημαντικά θέματα αλλά και για τις εκπομπές τους οι άνθρωποι πίσω από το Σιδηρούν Παραπέτασμα. Αντίθετα, η Σοβιετική Ένωση εγκατέλειψε τις έρευνες γνώμης ήδη από τη δεκαετία του 1930, με αφορμή την απαξιωτική στάση του Στάλιν απέναντι στην αρνητική πληροφόρηση, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να γίνει αντιληπτή και να αξιολογηθεί η δυσαρέσκεια που υπήρχε εντός των συνόρων.

Σε δεύτερο επίπεδο, σημαντικό εργαλείο για τη Δημόσια Διπλωματία αποτελεί η *πολιτική συνηγορίας (Policy Advocacy)*, που υποστηρίζει με τα κατάλληλα μέσα την εκάστοτε στρατηγική που χαράσσουν οι διεθνείς δρώντες⁸⁰. Σε κάθε περίπτωση είναι απαραίτητο να υπάρχει μια γενική στρατηγική προς υλοποίηση, που θα λαμβάνεται υπόψη σε όλα τα στάδια άσκησης μιας εκστρατείας Δημόσιας Διπλωματίας. Με αυτό τον τρόπο, η «συνηγορία» μέσω της ανάληψης διάφορων επικοινωνιακών δραστηριοτήτων προωθεί τις επιμέρους προτεραιότητες και τους στόχους της υψηλής στρατηγικής ενός δρώντα, ενώ με ευελιξία (π.χ. ως προς το είδος του μηνύματος, της γλώσσας, του ακροατηρίου ή των μέσων προβολής) προσαρμόζεται κατάλληλα σε οποιαδήποτε συνθήκη. Παρόλα αυτά, επειδή είναι σύνηθες τα ακροατήρια λόγω της διαφορετικής γλώσσας, της επιρροής από τα ΜΜΕ κ.λ.π. να μην αντιλαμβάνονται πάντα με τον ίδιο τρόπο τα διάφορα μηνύματα, η *συνηγορία* από μόνη της είναι δύσκολο να είναι αποτελεσματική, χωρίς έμφαση στη σημασία του *πλαισίου* («context»), τις πραγματικές δηλαδή συνθήκες κάτω από τις οποίες προσλαμβάνονται τα μηνύματα και αποτυπώνονται στη συνείδηση του παγκόσμιου κοινού⁸¹.

Σε τρίτο επίπεδο, η πολιτιστική διπλωματία (*Cultural Diplomacy*) και οι ανταλλαγές πολιτιστικών επισκέψεων (*Cultural Exchange* ή *Exchange Diplomacy*) θεωρούνται επίσης σημαντικά εργαλεία Δημόσιας Διπλωματίας⁸². Μέσω της πολιτιστικής διπλωματίας, ο εκάστοτε δρων προσπαθεί να επηρεάσει το διεθνές περιβάλλον προβάλλοντας την πολιτιστική του κληρονομιά και τα

⁸⁰ Christopher Ross, "Pillars of Public Diplomacy: Grappling with International Public Opinion", *The Institute of Communication Studies*, UK: University of Leeds
<http://ics.leeds.ac.uk/wordpress/wp-content/uploads/downloads/2010/06/ross-76.pdf>
(accessed June 30, 2010)

⁸¹ Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η τηλεοπτική κάλυψη του πολέμου στο Ιράκ, όπου τα αραβικά, τα ευρωπαϊκά και τα αμερικανικά ΜΜΕ παρουσίασαν με διαφορετικό τρόπο το καθένα και σε διαφορετικό πλαίσιο τα γεγονότα, τις αιτίες και τα αποτελέσματα του πολέμου. Για αυτό θεωρείται σημαντικό η εκάστοτε χώρα να απευθύνεται στην εξωτερική κοινή γνώμη, έχοντας πρώτα μεταλαμπαδεύσει σε αυτές τις αξίες και τα ιδανικά της, μέσα στο σωστό κάθε φορά πλαίσιο. Για παράδειγμα η πολιτική των Η.Π.Α. προς στις αραβικές και μουσουλμανικές χώρες πριν τον πόλεμο στο Ιράκ απέτυχε, ακριβώς γιατί κυριαρχούσαν παγιωμένα στερεότυπα για την εικόνα της Αμερικής ως «εχθρικής απέναντι στο Ισλάμ, ως μιας χώρας αντι-μουσουλμανικής που δεν σέβεται τις αξίες και τον πολιτισμό αυτών των χωρών», εικόνα που δεν κατάφερε να αλλάξει και που χειροτέρευσε με τη διεξαγωγή του πολέμου. Βλέπε Ειρήνη Κιουλαφή, *Δημόσια Διπλωματία: Το Θεωρητικό Πλαίσιο και η Περίπτωση της Ελλάδας*, Αθήνα: Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης, 2008, σελ. 18, <http://icd-forum.org/?p=328> (accessed June 30, 2010)

⁸² Nicholas J. Cull, "Public Diplomacy: Lessons from the Past", *op. cit.*, σελ.19-20

επιτεύγματα της, ενώ μέσω των ανταλλαγών προσπαθεί να εγκαθιδρύσει ένα αυθεντικό πλαίσιο επικοινωνίας και μια αμοιβαία σχέση αλληλοκατανόησης μεταξύ των ανθρώπων. Σε ότι αφορά στις ανταλλαγές πολιτιστικών επισκέψεων⁸³, προϋπόθεση για την επιτυχία τους αποτελεί το πραγματικό ενδιαφέρον να *ακούσει* (listening) και να μάθει κανείς για την κουλτούρα των άλλων σε ένα πλαίσιο αμφίδρομης επικοινωνίας (“two-way street”)⁸⁴, ενώ η πολιτιστική διπλωματία πρόκειται περισσότερο για μια πιο μονόδρομη επικοινωνιακή (“one-way street”) διαδικασία που εντοπίζεται κυρίως στην προσπάθεια μιας χώρας να προωθήσει τις πολιτικές της, «*λέγοντας με τη δική της γλώσσα την ιστορία της*» στον υπόλοιπο κόσμο⁸⁵.

Τέλος, αναπόσπαστο μέσο της Δημόσιας Διπλωματίας θεωρούνται και οι διεθνείς εκπομπές ραδιοτηλεοπτικών προγραμμάτων (**International Broadcasting**), δεδομένου ότι αποτελούν έναν σημαντικό επικοινωνιακό μηχανισμό που «*πληροφορεί, εμπλέκει και επηρεάζει εν τέλει την εξωτερική κοινή γνώμη*⁸⁶». Με λίγα λόγια, μέσω της χρήσης του ραδιοφώνου, της τηλεόρασης και του διαδικτύου, αναπτύσσεται ένα είδος διπλωματίας των **MME (Media Diplomacy)**⁸⁷, που προωθεί όλους τους στόχους της Δημόσιας Διπλωματίας στους οποίους εμπλέκονται τα μέσα μαζικής ενημέρωσης⁸⁸.

⁸³ Χαρακτηριστικό είναι ότι τη σημερινή ψηφιακή εποχή, της διαδικτυακής επικοινωνίας και συνεργασίας, η φυσική παρουσία κατά τις ανταλλαγές επισκέψεων δεν καθίσταται πλέον απαραίτητη, δίνοντας νέες προοπτικές στο εργαλείο αυτό της Δημόσιας Διπλωματίας πέραν των παραδοσιακών ταξιδιωτικών προγραμμάτων ανταλλαγής. Βλέπε Ali Fisher, Aurélie Bröckerhoff, op. cit, σελ.28. Επίσης, στην κατηγορία αυτή εντάσσονται και οι περιπτώσεις φοιτητών που επισκέπτονται ξένες χώρες για να σπουδάσουν, καθώς αυτοί μπορούν να αποτελέσουν άριστους πρεσβευτές όχι μόνο της χώρας τους, αλλά και της χώρας που σπούδασαν επιστρέφοντας στην πατρίδα τους. Εν ολίγοις, οι ανταλλαγές μεταξύ φοιτητών αποτελούν μια σημαντική διεθνή εκπαιδευτική εμπειρία, όπου και τα δύο μέρη αποκομίζουν οφέλη και εξελίσσονται. Βλέπε Nicholas J. Cull, op. cit, σελ.20.

⁸⁴ “Cultural Diplomacy: The Linchpin of Public Diplomacy”, *Report on the Advisory Committee on Cultural Diplomacy*, U.S Department of States, September 2005, σελ. 5
<http://www.state.gov/documents/organization/418714.pdf> (accessed July 6, 2010)

⁸⁵ Ali Fisher, Aurélie Bröckerhoff, op. cit, σελ.29

⁸⁶ Christopher Ross, op. cit [Σύμφωνα με τον Ross, αποστολή της Δημόσιας Διπλωματίας είναι να *πληροφορεί, να εμπλέκει και να επηρεάζει εν τέλει την εξωτερική κοινή γνώμη* μέσω τεχνικών πειθούς που χαρακτηρίζουν την επικοινωνία].

⁸⁷ Σύμφωνα με τον ορισμό που δίνει ο Eytan Gilboa για τη διπλωματία των MME (Media diplomacy), αυτή αφορά στη χρήση των MME από τους διαμορφωτές πολιτικής προκειμένου να στείλουν μηνύματα και να ασκήσουν πίεση σε κυβερνητικούς και μη κυβερνητικούς φορείς με σκοπό την οικοδόμηση εμπιστοσύνης, την προώθηση των διαπραγματεύσεων, καθώς και την

Σε αυτό το σημείο, κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί ότι κάθε «εργαλείο» της Δημόσιας Διπλωματίας διαφέρει από το άλλο ως προς το χρονικό πλαίσιο υλοποίησης του στόχου του, την κατεύθυνση της πληροφορίας του, την υποδομή που χρειάζεται, καθώς και το βαθμό αξιοπιστίας που απολαμβάνει⁸⁹. Για παράδειγμα, η πολιτιστική διπλωματία αποφέρει μακροπρόθεσμης διάρκειας αποτελέσματα, στοχεύει στην πληροφόρηση εξωτερικών κοινών και χρειάζεται για την υλοποίηση της διάφορα πολιτιστικά κέντρα, ενώ τα ραδιοηλεκτρονικά προγράμματα με την τεχνική υποδομή που διαθέτουν, έχουν μεσοπρόθεσμα αποτελέσματα και στόχο την ενημέρωση του διεθνούς κοινού μέσα όμως από το πρίσμα της γραφειοκρατίας των ειδήσεων. Ως προς την αξιοπιστία, τα «εργαλεία» που φαίνονται αποδεσμευμένα από συμφέροντα, κερδίζουν την

επίτευξη δημόσιας υποστήριξης και τη σύναψη συμφωνιών. Βλέπε Eytan Gilboa, "Media Diplomacy: Conceptual Divergence and Applications", *Press/ Politics*, Vol. 3, No 3, 1997, σελ. 57.

⁸⁸ Η μεγάλη επιρροή που ασκεί στις διεθνείς σχέσεις ο τηλεοπτικός σταθμός Al Jazeera ή το BBC World Service (εκπέμπει προγράμματα σε 33 ξένες γλώσσες σε όλο τον κόσμο) αποδεικνύουν περίτρανα τη σπουδαιότητα του επικοινωνιακού μηχανισμού των μέσων μαζικής ενημέρωσης για μια επιτυχή εκστρατεία Δημόσιας Διπλωματίας. Βλέπε Nicholas J. Cull, *op. cit.*, σελ.21-22. Στην περίπτωση, μάλιστα, του Al Jazeera, ο σταθμός «χρησιμοποιείται» και ως δίαυλος επικοινωνίας από τρομοκρατικές οργανώσεις προκειμένου να απευθύνουν τα μηνύματα τους στο παγκόσμιο κοινό και εάν είναι δυνατόν να κερδίσουν τη δημόσια υποστήριξη τους. Η κυριότερη διαφορά που εντοπίζεται μεταξύ *διπλωματίας των ΜΜΕ* και *Δημόσιας Διπλωματίας* είναι ότι η πρώτη υλοποιείται αποκλειστικά δια των ΜΜΕ και προσβλέπει σε βραχυπρόθεσμα αποτελέσματα σε σχέση με τη δεύτερη, που χρησιμοποιεί πολλαπλούς διαύλους επικοινωνίας και έχει μακροπρόθεσμους στόχους. Βλέπε Ειρήνη Κουλαφή, *op. cit.* σελ. 22.

⁸⁹ **Taxonomy of Time/ Flow of Information/ Infrastructure in Public Diplomacy**

	Type of PD	Timeframe	Flow of Information	Typical Infrastructure
I	Listening	Short & long-term	Inward to analysts and policy process	Monitoring technology & language trained staff
II	Advocacy	Short term	Outward	Embassy press office, foreign ministry strategy office
III	Cultural diplomacy	Long-term	Outward	Cultural Center and/or library
IV	Exchange diplomacy	Very long-term	Inward & outward	Exchange administrator, Educational office
V	International broadcasting	Medium-term	Outward but from a news bureaucracy	News bureaus, production studios, editorial offices, and transmitter facilities

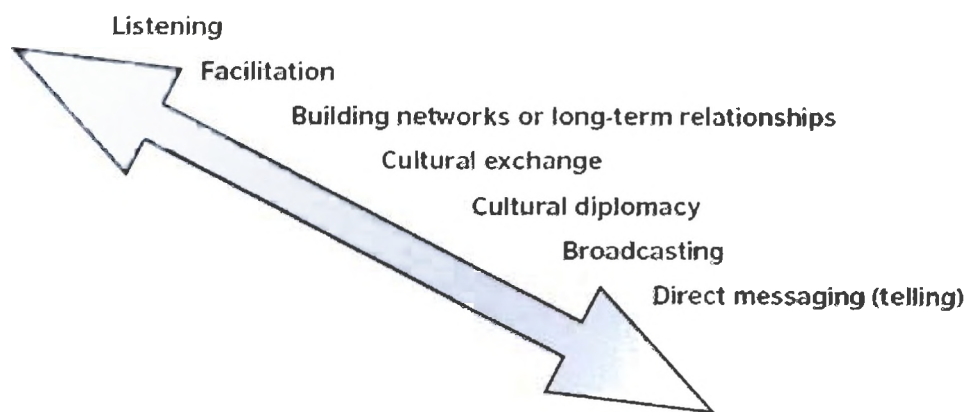
[Πηγή: Nicholas J. Cull, *op. cit.*, σελ.25]

εμπιστοσύνη του κοινού και αποφέρουν τα επιθυμητά αποτελέσματα⁹⁰. Στην περίπτωση, για παράδειγμα και πάλι, της πολιτιστικής διπλωματίας, η ανάπτυξη διαπολιτισμικών σχέσεων θεωρείται πιο αυθόρμητη και όχι τόσο πολιτικά καθοδηγούμενη πρακτική, γεγονός που της χαρίζει περισσότερους πόντους αξιοπιστίας, σε αντίθεση με τις δραστηριότητες των MME, τα οποία πολλές φορές κατηγορούνται ότι εκπέμπουν μονόδρομης κατεύθυνσης μηνύματα που συχνά ισοδυναμούν στην αντίληψη του κοινού με προπαγάνδα.

Εν κατακλείδι, οι Ali Fisher και Aurélie Bröckerhoff παρουσιάζουν μια πιο παραστατική απεικόνιση των δράσεων της Δημόσιας Διπλωματίας μέσα από το λεγόμενο «φάσμα των δυνατοτήτων επιρροής⁹¹». Στο ένα άκρο του φάσματος (**direct messaging-telling**) τοποθετούνται πρακτικές που στόχο έχουν την προβολή συγκεκριμένων απόψεων, χωρίς όμως να επιδιώκεται η περαιτέρω επικοινωνία με το ακροατήριο-στόχο. Πρόκειται, εν ολίγοις, για ένα είδος *μονολόγου*⁹² που εκπέμπει μονόδρομης κατεύθυνσης μηνύματα χωρίς να λαμβάνει ανατροφοδότηση (feedback) από τις αντιδράσεις του κοινού. Αντίθετα, στο άλλο άκρο του φάσματος (**Listening**) κυριαρχούν οι αρχές της διαντίδρασης

⁹⁰ Ibid, σελ. 26

⁹¹ The "*Spectrum of Options*" to exerting influence



[Πηγή: Ali Fisher, Aurélie Bröckerhoff, op. cit, σελ.25

⁹² Geoffrey Cowan and Amelia Arsenault, "Moving from Monologue to Dialogue to Collaboration: The Three Layers of Public Diplomacy" *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, Vol.616, No 10, 2008, σελ. 13 [Ο μονόλογος στη Δημόσια Διπλωματία θεωρείται σημαντικό εργαλείο «συνηγορίας» και χρησιμοποιείται συνήθως σε κρίσιμες περιπτώσεις όταν πρέπει να αποκατασταθούν άμεσα αναληθή στοιχεία.]

και του αμοιβαίου οφέλους. Εδώ στόχος είναι η απόκτηση αμοιβαίου οφέλους τόσο για τον αποστολέα όσο και για τον αποδέκτη ενός μηνύματος και όχι η επιτηδευμένη προβολή⁹³.

Σε αυτό το πλαίσιο, παρατηρώντας κανείς το «φάσμα δυνατοτήτων επιρροής», διαπιστώνει πως η Δημόσια Διπλωματία ως πρακτική απομακρύνεται από το άκρο του φάσματος που σχετίζεται με την άμεση αποστολή ενός μηνύματος (direct messaging) και προσεγγίζει περισσότερο το άκρο του “Listening”, γιατί ουσιαστική επικοινωνία σημαίνει να ακούς, να καταλαβαίνεις, να αντιλαμβάνεσαι την άλλη άποψη και να την ενσωματώνεις στη στρατηγική σου.

1.3.1 Οι Στρατηγικές της Δημόσιας Διπλωματίας

*“If they want me in on the crash landings,
I’d better damn well be on the take-offs.”*
Edward Murrow⁹⁴

Η *στρατηγική* συνίσταται στη σύζευξη μέσων και σκοπών για την επίτευξη των αντικειμενικών στόχων που θέτει μια χώρα ή ένας διεθνής δρών⁹⁵. Μια εκστρατεία Δημόσιας Διπλωματίας για να είναι επιτυχημένη πρέπει να ακολουθεί ένα σαφές στρατηγικό σχέδιο δράσης με συγκεκριμένες προτεραιότητες και στόχους βάσει των διαθέσιμων μέσων για την υλοποίησή τους⁹⁶. Εν ολίγοις, είναι σημαντικό να υπάρχει μια γενική *στρατηγική* Δημόσιας Διπλωματίας που θα λαμβάνεται υπόψη σε κάθε απόφαση και ενέργεια του εκάστοτε δρώντα, καθώς και κατάλληλος *συντονισμός* όλου του φάσματος δραστηριοτήτων του εν λόγω

⁹³ Ali Fisher, Aurélie Bröckerhoff, *op. cit.*, σελ.25

⁹⁴ Πρόκειται για την περίφημη απάντηση που έδωσε ο διευθυντής της USIA, Edward Murrow, όταν του ζητήθηκε να αποκαταστήσει την εικόνα της Αμερικής μετά το οδυνηρό φιάσκο της εισβολής στον Κόλπο των Χοίρων τον Απρίλιο του 1961. Επινοώντας τη φράση ότι ήθελε να είναι στην απογείωση και όχι στην αναγκαστική προσγείωση, κατέστησε σαφές ότι η Δημόσια Διπλωματία πρέπει να κατέχει εξέχουσα θέση κατά το σχεδιασμό και την εφαρμογή της εξωτερικής πολιτικής μιας χώρας (“take-offs”) και όχι να έρχεται εκ των υστέρων να διορθώσει αποτυχημένες πολιτικές (“crash landings”). Βλέπε John Robert Kelley, *op. cit.*, σελ.72.

⁹⁵ Σχετικά με τον ορισμό της *στρατηγικής*, Βλέπε Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, *op. cit.*, σελ. 44

⁹⁶ Bruce Gregory, “Public Diplomacy and Strategic Communications: Cultures, Firewalls, and Imported Norms”, *Presentation at the American Political Science Association Conference on International Communication and Conflict*, George Washington University and Georgetown University Washington D.C, 31 August 2005, σελ. 7

πεδίου⁹⁷. Εξάλλου, χρυσός κανόνας της Δημόσιας Διπλωματίας είναι ότι «μετράει αυτό που κάνεις και όχι αυτό που λες⁹⁸» (“**what counts is not what you say but what you do**”), γεγονός που αποδεικνύει ότι καμιά «καλή» Δημόσια Διπλωματία δεν μπορεί να αποτελέσει υποκατάστατο μιας κακής πολιτικής. Γι’ αυτό το λόγο, η διάσταση της Δημόσιας Διπλωματίας πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την απογείωση, το σχεδιασμό και την εφαρμογή δηλαδή οποιασδήποτε πολιτικής δράσης, και όχι να περιμαζεύει τα συντρίμια μιας ανώμαλης προσγείωσης, ερχόμενη εκ των υστέρων να διορθώσει αποτυχημένες πολιτικές επιλογές.

Σε αυτό το πλαίσιο, υπάρχουν διάφορες στρατηγικές που ακολουθούνται συχνά κατά την άσκηση της Δημόσιας Διπλωματίας. Ενδεχομένως πιο σημαντική κρίνεται η *στρατηγική της εδραίωσης (consolidation)*⁹⁹. Πρόκειται για την πολιτική διαδικασία που στοχεύει στην ενδυνάμωση και την επιβεβαίωση της υποστήριξης προς ένα κράτος ή ένα διεθνή δρώντα από το εγγύτερο περιβάλλον του (σύμμαχοι, φίλοι, εταίροι). Στο τελευταίο εντάσσονται επίσης οι εγχώριοι φορείς, με τους οποίους αναπτύσσεται ένα είδος εσωτερικών δημοσίων σχέσεων. Η ταύτιση των φορέων αυτών με τις αξίες και τις νόρμες του δρώντα είναι αφετηριακής σημασίας. Δεύτερη στρατηγική είναι εκείνη της *αναχαίπισης*¹⁰⁰ (*containment*) που αφορά στην προσπάθεια περιορισμού απειλητικών δυνάμεων ή βλαπτικών επιρροών. Με αυτήν την έννοια, η εν λόγω στρατηγική συσχετίζεται άμεσα με την ισορροπία ισχύος. Έπεται η *στρατηγική της διείσδυσης*¹⁰¹ (*penetration*), που αναφέρεται στην προσπάθεια επηρεασμού συγκεκριμένων τμημάτων ενός στοχευμένου ακροατηρίου, αποβλέποντας είτε στην απόσπαση εσωτερικών πληροφοριών, είτε στην κατασκευή διαύλων επικοινωνίας για μελλοντική συνεργασία. Μια ακόμη γενική στρατηγική είναι η *επέκταση*¹⁰² (*enlargement*), σύμφωνα με την οποία επιχειρείται η εξάπλωση του

⁹⁷ Mark Leonard, *op.cit.* σελ. 98

⁹⁸ Nicholas J. Cull, “Public Diplomacy: Seven Lessons for its Future from its Past”, *op. cit*

⁹⁹ Alan K. Henrikson, “What can Public Diplomacy achieve?” *Discussion Papers in Diplomacy*, Netherlands Institute of International Relations ‘Clingendael’, 2006, σελ.11 <http://www.diplomatic.gouv.fr/fr/IMG/pdf/publicdiplom.pdf> (accessed July 12, 2010)

¹⁰⁰ *Ibid*, σελ.17

¹⁰¹ *Ibid*, σελ.24

¹⁰² *Ibid*, σελ.28

ιδεολογικού, οικονομικού, πολιτικού και πολιτισμικού κεφαλαίου μιας χώρας σε ένα εξαιρετικά διευρυμένο μέτωπο, παρά η κατασκευή γεφυρωμάτων επιρροής εντός ενός συγκεκριμένου κράτους. Τέλος, η πιο πρόσφατη και φιλόδοξη στρατηγική της Δημόσιας Διπλωματίας είναι ο *μετασχηματισμός*¹⁰³ (*transformation*), που συνεπάγεται την απόπειρα δομικής αλλαγής ξένων κοινωνιών, με ταυτόχρονη αποδοχή των συστημάτων της χώρας που ασκεί την εν λόγω πολιτική.

Παρόλα αυτά, χωρίς την οικοδόμηση *εμπιστοσύνης* και *αξιοπιστίας*, οποιαδήποτε στρατηγική Δημόσιας Διπλωματίας αδυνατεί να εκπληρώσει τους στόχους της. Ο πιο απλός τρόπος για να αποκτήσει κανείς κύρος και αξιοπιστία είναι να λέει την αλήθεια, να είναι πειστικός και να παραδέχεται ανοιχτά ακόμα και τα λάθη του¹⁰⁴. Ας θυμηθούμε σε αυτό το σημείο και τα λόγια του Edward Muirow, «για να πείθεις πρέπει να είσαι πιστευτός, για να είσαι πιστευτός πρέπει να είσαι αξιόπιστος, για να είσαι αξιόπιστος πρέπει να είσαι αληθινός... Η αλήθεια είναι η καλύτερη προπαγάνδα». Όταν υπάρχει καχυποψία και δυσπιστία για το φορέα και το είδος των μηνυμάτων, τότε κάθε επικοινωνιακή δραστηριότητα εκλαμβάνεται ως *προπαγάνδα* και απομακρύνεται από τους σκοπούς της Δημόσιας Διπλωματίας.

Τέλος, επειδή η *αξιοπιστία* είναι δυναμική και «κατοικεί» στο μυαλό του ακροατηρίου, είναι σημαντικό η Δημόσια Διπλωματία να είναι ευέλικτη και να διαφοροποιεί τη δράση της λαμβάνοντας υπόψη κάθε φορά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του στοχευόμενου κοινού¹⁰⁵. Υιοθετώντας, λοιπόν, μια ακροατήριο-κεντρική προσέγγιση και απορρίπτοντας τις 'one-size-fits-all' τακτικές¹⁰⁶, η Δημόσια Διπλωματία γίνεται πιο αποτελεσματική και χρήσιμη για τους διεθνείς δρώντες που επιλέγουν να την εντάξουν στην πολιτική τους.

¹⁰³ Ibid, σελ.31

¹⁰⁴ Anthony Pratkanis, op.cit. σελ. 128

¹⁰⁵ Χαρακτηριστικό παράδειγμα ότι η αξιοπιστία «κατοικεί» στο μυαλό του ακροατηρίου αποτελεί η περίπτωση του Ιρανού Προέδρου, Μαχμούτ Αχμανινετζάι, ο οποίος θεωρείται εχθρός των Αμερικάνων και των Βρετανών αλλά στα μάτια των οπαδών του χαίρει μεγάλης εκτίμησης. Ότι υποστηρίζει ο εν λόγω ηγέτης φαντάζει αξιόπιστο στους οπαδούς τους, αλλά αναξιόπιστο στους πολεμίους του ακόμα και στο εσωτερικό της χώρας του. Βλέπε Robert H. Gass and John S. Seiter, "Credibility and Public Diplomacy", στο Nancy Snow and Philip M. Taylor, op.cit. σελ. 156.

¹⁰⁶ Mark Leonard, op.cit. σελ. 99

1.4 Δημόσια Διπλωματία και Συναφείς Έννοιες

1.4.1 Soft & Smart Power

Το ζήτημα της ισχύος (**Power**), της «ικανότητας δηλαδή κάποιου να επηρεάζει τη συμπεριφορά των άλλων για να επιτύχάνει τα αποτελέσματα που θέλει¹⁰⁷», αποτελούσε πάντα κομβικό σημείο των Διεθνών Σχέσεων και σημαντικό στοιχείο της συμπεριφορά των κρατών στο διεθνές περιβάλλον. Σύμφωνα με τον Joseph Nye, η ισχύς διαχωρίζεται σε «σκληρή» (**hard power**) και «ήπια ισχύς» (**soft power**)¹⁰⁸. Η σκληρή ισχύς προέρχεται από τη στρατιωτική ή οικονομική δύναμη μιας χώρας και βασίζεται στην ικανότητα εξαναγκασμού μέσω παρακινήσεων («καρότο») ή απειλών («μαστίγιο»).

Ωστόσο, πολλές φορές μπορεί κανείς να εξασφαλίσει τα αποτελέσματα που θέλει χωρίς εμφανείς απειλές ή εξαγορές. Ένα κράτος, για παράδειγμα, δύναται να επιτύχει τα αποτελέσματα που θέλει στην παγκόσμια πολιτική χωρίς να καταφύγει στη σκληρή πλευρά της εξουσίας, στο βαθμό που οι υπόλοιπες χώρες θαυμάζουν τις αξίες του, ακολουθούν το παράδειγμά του και φιλοδοξούν να φτάσουν το επίπεδο ευημερίας του. Αυτός ο έμμεσος τρόπος πραγμάτωσης των προσδοκιών έχει αποκαλεστεί «δεύτερο πρόσωπο της εξουσίας» και ουσιαστικά σκιαγραφεί τη λεγόμενη ήπια ισχύ¹⁰⁹. Η τελευταία εδράζεται στην ικανότητα διάπλασης των επιθυμιών δια της μίμησης και όχι μέσω εξαναγκασμού, ενώ λογίζεται ως έμμεσος τρόπος άσκησης εξουσίας. Σαν γενική έννοια εγκρύπτει δύο διακριτές ποιότητες: την ικανότητα προσέλκυσης και

¹⁰⁷ Αυτό μπορεί θεωρητικά να το πετύχει κανείς με τρεις βασικούς τρόπους: μπορεί να εξουδετερώσει τους άλλους με απειλές, μπορεί να τους επηρεάσει με οικονομικές ανταμοιβές, μπορεί να τους προσελκύσει ή να τους προσαρτήσει. Βλέπε Nancy Snow, "Rethinking Public Diplomacy", στο Nancy Snow and Philip M. Taylor, op.cit. σελ. 3.

¹⁰⁸ Ο αμερικανός καθηγητής Joseph Nye ήταν αυτός που πρώτος επινόησε τον όρο "ήπια ισχύς" στα τέλη της δεκαετίας του 1980. Ανέπτυξε, δε, για πρώτη φορά την έννοια στο βιβλίο του *Bound to Lead*, που εξέδωσε το 1990 και με το οποίο αμφισβητούσε την τότε κυρίαρχη άποψη ότι η Αμερική βρισκόταν σε παρακμή. Σύμφωνα με το επιχειρήμα που διατύπωσε ο Nye, οι ΗΠΑ παρέμεναν το ισχυρότερο κράτος γιατί εκτός από τη στρατιωτική και οικονομική της ισχύ διέθεταν και μια άλλη διάσταση της ισχύος, την ήπια. Βλέπε Joseph S. Nye, op.cit. σελ. 21.

¹⁰⁹ Ibid, σελ.33

«αποπλάνησης» (seduction), που παραπέμπει στην πειθώ, και την ικανότητα οριοθέτησης των επιθυμιών και καθορισμού της θεματολογίας, η οποία σχετίζεται με την ιδεολογία¹¹⁰. Αλλιώς διατυπωμένο, η ήπια ισχύς είναι η δύναμη της σαγήνης. Η σαγήνη γεννά έλξη και η έλξη συναίνεση.

Η ήπια ισχύς είναι μια σημαντική πραγματικότητα, ενώ θεωρείται πια κλισέ η διαπίστωση πως η σημασία της συνεχώς αυξάνεται τη σημερινή εποχή της παγκοσμιοποίησης και της επανάστασης της πληροφορίας¹¹¹. Ακόμα και ο Βρετανός ρεαλιστής Edward Carr είχε κατανείμει, γράφοντας το 1939, τη διεθνή ισχύ σε τρεις κατηγορίες: τη στρατιωτική, την οικονομική και την ισχύ στη *διαμόρφωση γνώμης* ('**power over opinion**'), επισημαίνοντας πως η *τελευταία δεν είναι λιγότερο σημαντική από τις δύο προηγούμενες αλλά βρίσκεται σε στενή διασύνδεση μαζί τους για την εκπλήρωση οποιωνδήποτε πολιτικών στόχων*¹¹².

Παρόλα αυτά, ο ίδιος ο Joseph Nye, παρατηρώντας ορισμένα αδύναμα σημεία στην έννοια της ήπιας ισχύος, θεώρησε σκόπιμο να την προσεγγίσει μέσα από μια πιο αναθεωρητική ματιά, καταλήγοντας στη διατύπωση της έννοιας της «έξυπνης ισχύος» ή αλλιώς «**smart power**»¹¹³. Η τελευταία επιτάσσει μια βαθύτερη κατανόηση του ρόλου της ήπιας ισχύος και μια καλύτερη ισορροπία μεταξύ *soft* και *hard power*, που να *συνδυάζει πιο αποτελεσματικά στοιχεία εξαναγκασμού (hard power) με στοιχεία πειθούς και άμιλλας*¹¹⁴, ανάλογα βέβαια με τις εκάστοτε συνθήκες και τους περιορισμούς κάθε δεδομένης χρονικής

¹¹⁰ Ελένη Παπαθάνου, *op.cit.* σελ. 13

¹¹¹ Jan Melissen, *op.cit.* σελ. 4

¹¹² Edward H. Carr, *The Twenty Years' Crisis, 1919-1939: An introduction to the Study of International Relations*, New York: Harper and Row, 1964, σελ. 108

¹¹³ Eytan Gilboa, "Searching for a Theory of Public Diplomacy", *op.cit.* σελ. 61

Η «έξυπνη ισχύς» μπορεί να είναι μια σχετικά καινούργια έννοια, αφού επινοήθηκε ως όρος περίπου μισή δεκαετία πιο πριν, σαν ιδέα θεωρείται, όμως, αρκετά οικεία, καθώς από πολύ παλιά μεγάλοι στρατηγιστές όπως ο Κλαούζεβιτς ή ο Λόρενς της Αραβίας είχαν υποστηρίξει πως η καταλληλότερη συνταγή για να κερδίσει κανείς έναν πόλεμο είναι να συνδυάσει σωστά τη στρατιωτική και την ιδεολογική του δύναμη. Πιο συγκεκριμένα, ο Καρλ φον Κλαούζεβιτς στο έργο του *Περί Πολέμου* αναφέρει δύο απαραίτητους τρόπους να νικήσει κανείς τον εχθρό: χρησιμοποιώντας τόσο ηθικά μέσα ("moral qualities and effects" / "soft power"), όσο και το σύνολο της στρατιωτικής του ισχύς ("the whole mass of the military force" / "hard power"). Βλέπε Brainerd Brawn, "Smart Power: A Brief History", *Foreign Policy*, May/June 2010,

http://www.foreignpolicy.com/articles/2010/04/26/brainerd_brawn. (accessed July 14, 2010)

¹¹⁴ Ειρήνη Κιουλαφή, *op.cit.* σελ. 29

στιγμής¹¹⁵. Με λίγα λόγια, η έξυπνη ισχύς δεν είναι ούτε σκληρή ούτε ήπια. Είναι και τα δύο¹¹⁶.

Σε αυτό το πλαίσιο, είναι γενικά αναγνωρισμένο και αποδεκτό ότι η Δημόσια Διπλωματία αποτελεί τον πυρήνα της «ήπιας ισχύος»¹¹⁷. Σύμφωνα, μάλιστα, με πολλούς μελετητές, το εν λόγω πεδίο θεωρείται ένα από τα βασικά εργαλεία άσκησης soft power και παρουσιάζεται με τη μορφή μιας επίσημης πολιτικής που μεταφράζει τα μέσα της ήπιας ισχύος σε δράση¹¹⁸. Κατά συνέπεια, η άσκηση Δημόσιας Διπλωματίας καθίσταται επιτυχής μόνο μέσω της κατάλληλης εφαρμογής ήπιων ή έξυπνων τακτικών ισχύος.

1.4.2 Προπαγάνδα

Θα ήταν λίγο τετριμμένο να πούμε ότι και η προπαγάνδα δεν είναι ένα νέο φαινόμενο¹¹⁹, αλλά αποτελεί ίσως την πιο παλιά και σημαντική τακτική

¹¹⁵ Προϋπόθεση της «έξυπνης ισχύος» είναι η αναγνώριση των εκάστοτε χρονικών και γεωπολιτικών συνθηκών, το πότε δηλαδή πρέπει να χρησιμοποιηθεί η ήπια και πότε η σκληρή ισχύς, προκειμένου να επιτευχθούν με τον καλύτερο τρόπο οι εκάστοτε εθνικές επιδιώξεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα συνδυασμού ήπιας και σκληρής δύναμης (smart power) αποτελούν οι δραστηριότητες του αμερικανικού Πενταγώνου και κυρίως το πρόγραμμα «Operations Other than War» που αναφέρεται στις ανθρωπιστικές επεμβάσεις, αναδεικνύοντας, εκτός από τη στρατιωτική τους παρουσία, και τη σημασία της ήπιας ισχύος, Επιπλέον, ασκεί «έξυπνη δύναμη» μέσω της συμμετοχής των στρατιωτών σε πολιτιστικές δραστηριότητες- παράλληλα με την στρατιωτική τους εκπαίδευση- με στόχο την βελτίωση της χρήσης της γλώσσας και της καλύτερης γνώσης των αναγκών του τοπικού πληθυσμού στις χώρες όπου αποστέλλονται. Βλέπε Ernest J. Wilson, III, "Hard Power, Soft Power, Smart Power", *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, Vol.616, No 110, 2008, σελ.116,121,

<http://ann.sagepub.com/content/616/1/110.full.pdf+html> (accessed July 14, 2010)

¹¹⁶ Joseph S. Nye, op.cit. σελ.24

¹¹⁷ Νίκος Βλαχάκης, «Δημόσια Διπλωματία της Ελλάδας στην ΝΑ Ευρώπη και Τουρκία: Σκέψεις και Προτάσεις», *Τριμηνιαία Πολιτική και Οικονομική Επιθεώρηση*, op.cit. σελ. 92

¹¹⁸ Eytan Gilboa, op.cit. σελ. 61

¹¹⁹ Ήδη στην αρχαία Ελλάδα οι σοφιστές, «τόν ἤσσανα λόγον κρείττω ποιοῦντες» ασκούσαν ένα είδος προπαγάνδας. Αλλά η εντονότερη προπαγάνδα που έγινε ποτέ, ήταν αυτή του Χίτλερ στη Γερμανία, τόσο κατά το διάστημα που ετοίμαζε την άνοδο του στην εξουσία, όσο και κατά την παραμονή του σε αυτή. Ο ειδικός για την προπαγάνδα υπουργός του, Γιόσεφ Γκέμπελς, ανήγαγε την προπαγάνδα σε επιστήμη και καθόρισε για την αποτελεσματική της άσκηση τους εξής κανόνες:α) απλή διατύπωση των ιδεών και των συνθημάτων για να καταλαβαίνει και ο πιο απλός άνθρωπος, β) επίμονη επανάληψη τους, ώστε και το μεγαλύτερο ψέμα να γίνεται στο τέλος πιστευτό ως αλήθεια και γ) έντεχνη αποφυγή των λεπτομερειών κατά τη διάδοση μιας ιδέας. Μάλιστα, ο αρχηγός των SS Χάινριχ Χίμλερ είχε πει κάποτε χαρακτηριστικά για τον Γκέμπελς: «Δώστε σε αυτόν τον άνθρωπο ένα μικρόφωνο ή έναν καλό στυλογράφο και θα κάνει τους εβραίους να αυτοκτονήσουν από ενοχές». Βλέπε Χαρ. Αθ. Μπάλας, *Λεξικό Ανεπτυγμένων*

επηρεασμού της κοινής γνώμης¹²⁰. Προερχόμενη ετυμολογικά από το λατινικό ρήμα *propagare* που σημαίνει *διαδίδω*, η προπαγάνδα αφορά στη «*συστηματική διάδοση ιδεών και αντιλήψεων μέσω του γραπτού και προφορικού λόγου αλλά και κάθε μέσου, με στόχο τον επηρεασμό της σκέψης και των ενεργειών των άλλων*»¹²¹. Ο προπαγανδιστής διαμορφώνει τα μέσα δράσης του με βάση τη γνώση του ανθρώπινου όντος, των επιθυμιών και των αναγκών του, και μέσω πολύπλοκων (κυρίως ψυχολογικών) χειρισμών προσπαθεί να μεγιστοποιήσει την εξουσία του, υποτάσσοντας με λαθραίο τρόπο το άτομο και τις μάζες¹²². Επαναλαμβάνοντας με σύστημα, επιμονή και πειστικότητα τα μηνύματα της, η προπαγάνδα ανάγεται σε τέχνη και γίνεται όπλο στα χέρια ατόμων ή ομάδων που σπεύδουν να εκμεταλλευτούν την κοινή γνώμη για το δικό τους συμφέρον.

Σε σχέση με τη *Δημόσια Διπλωματία*, πολλοί θεωρητικοί υποστηρίζουν ότι η τελευταία έχει κοινές ιστορικές ρίζες και αρκετά κοινά χαρακτηριστικά με την *προπαγάνδα*, καθώς και οι δύο αποβλέπουν στον ίδιο σκοπό, στην επικοινωνία δηλαδή και στη διάδοση ιδεών για τη διαμόρφωση μιας κοινής γνώμης που θα εξυπηρετεί τα συμφέροντα του εκάστοτε επικοινωνητή¹²³. Μάλιστα, ο Richard Holbrooke δήλωσε κάποτε χαρακτηριστικά: “*Call it public diplomacy, or public affairs, or psychological warfare, or -if you really want to be blunt- propaganda*”¹²⁴.

Παρόλα αυτά, όπως έχει παρατηρήσει ο Mark Leonard, σκεπτικιστές που χρησιμοποιούν τον όρο «*Δημόσια Διπλωματία*» σαν απλό ευφημισμό και συνώνυμο για την προπαγάνδα χάνουν την ουσία¹²⁵. Αντίθετα, η *Δημόσια Διπλωματία* είναι ουσιαδώς διαφορετική από την προπαγάνδα. Η τελευταία μεταδίδει τα μηνύματα της μονομερώς χωρίς να λαμβάνει ανατροφοδότηση από το κοινό και στερείται συχνά αξιοπιστίας, γι’ αυτό είναι αντιπαραγωγική ως *Δημόσια Διπλωματία*. Ο προπαγανδιστής επικοινωνεί τα μηνύματα του και αν

Εννοιών, Αθήνα: Εκδόσεις Δημ. Ν. Παπαδήμα, 1993, σελ. 411 & Νίκος Πιπέρης, «Γιοσεφ Γκέμπελς: Εγκληματίας Πολέμου (1897-1945)», *op.cit.*

¹²⁰ R. S Zaharna, “Mapping out a Spectrum of Public Diplomacy Initiatives”, στο Nancy Snow and Philip M. Taylor, *op.cit.* σελ. 89

¹²¹ Χαρ. Αθ. Μπάλας, *op.cit.* σελ. 411

¹²² Ιγνάσιο Ραμονέ, *Σιωπηρή Προπαγάνδα: Μάζες, Τηλεόραση, Κινηματογράφος*, Αθήνα: Εκδόσεις ΠΟΛΙΣ, 2001, σελ. 22

¹²³ Jan Melissen, *op.cit.* σελ. 16

¹²⁴ *Ibid*, σελ. 17

¹²⁵ Mark Leonard, *op.cit.* σελ. 8

αυτά αποφέρουν καρπούς καλώς, διαφορετικά μόνο αν το επιθυμήσει μπορεί να επαναλάβει τη διαδικασία.

Από την άλλη μεριά, η Δημόσια Διπλωματία αποτελεί μια αμφίδρομη επικοινωνιακή διαδικασία. Εδώ κυριαρχούν οι αρχές της ανταλλαγής, της αμοιβαιότητας και της άμεσης ανταπόκρισης, που προωθούν το διάλογο και όχι τη μονόπλευρη επικοινωνία. Η Δημόσια Διπλωματία δεν λέει απλά στους ανθρώπους «είμαστε αυτοί που είμαστε» ('this is who we are'), αλλά ζητάει από αυτούς να της πουν «ποιοι είναι αυτοί» ('tell us who you are'), προκειμένου να βρεθεί ο κοινός παρανομαστής για τη συνεργασία τους¹²⁶. Κατά συνέπεια, στη Δημόσια Διπλωματία «δεν αρκεί μόνο να μιλάς αλλά και να ακούς», γεγονός που τη διαχωρίζει απόλυτα από την προπαγάνδα και τη μονομερή δράση της χωρίς αντίδραση.

1.4.3 Nation Branding

Το *nation branding* πρόκειται για μια επικοινωνιακή στρατηγική που βασίστηκε για τη δημιουργία της στη θεωρία και τις αρχές του εμπορικού branding και στην ιδέα ότι η εικόνα μιας χώρας μπορεί να λειτουργήσει ως brand. Προέκυψε, δε, ως αποτέλεσμα της ανάγκης των σύγχρονων κρατών να διαμορφώσουν μια εθνική εμπορική ταυτότητα, που να αντεπεξέρχεται τη μαζικοποίηση και να ανταποκρίνεται στις ανταγωνιστικές ανάγκες του σημερινού παγκοσμιοποιημένου συστήματος, έχοντας απώτερο στόχο την προσέλκυση της προσοχής του διεθνούς κοινού και τη δημιουργία καλύτερων προϋποθέσεων για την ανάπτυξη, την εξέλιξη και την κυριαρχία τους στο διεθνές περιβάλλον¹²⁷.

Ως συστηματική και δομημένη επικοινωνιακή στρατηγική, το *nation branding* λειτουργεί στη βάση αναζήτησης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων μιας χώρας και στην ανάδειξη των πιο ελκυστικών και ανταγωνιστικών στοιχείων της

¹²⁶ Phil Taylor, «Δημόσια Διπλωματία, Επιλογή ή Αναγκαιότητα;», *Συνέντευξη στο Forum Διεθνούς Επικοινωνιακής Πολιτικής*, 10 Φεβρουάριου 2009, <http://icp-forum.gr/wp/?p=1700> (accessed July 15, 2010)

¹²⁷ Βαρβάρα Παπασπηλίου, *Nation Branding: Η διαχείριση της Εθνικής Ταυτότητας των Κρατών*, Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης, 2009, σελ. 53 <http://icp-forum.gr/wp/?cat=31> (accessed July 15, 2010)

ταυτότητας της για μια επιτυχή προβολή της εικόνας και της φήμης της στον υπόλοιπο κόσμο. Στην πραγματικότητα, αυτό που το χαρακτηρίζει είναι η δυνατότητα του να τονίζει με τον πιο αποτελεσματικό και ευφυή τρόπο το στοιχείο εκείνο που κάνει τη διαφορά στην ταυτότητα μιας χώρας, δίνοντας της το προβάδισμα που χρειάζεται έναντι των διεθνών ανταγωνιστών της. Οικοδομώντας, σε πρώτο επίπεδο, θετικές συναισθηματικές προδιαθέσεις και ψυχολογικούς δεσμούς του κοινού προς μια χώρα, καταφέρνει να μετασχηματίζει τη θετική φήμη και το «καλό» όνομα σε υλικά οφέλη, οικονομικά και πολιτικά, ενισχύοντας περαιτέρω την οικονομική της ανάπτυξη και ενδυναμώνοντας, παράλληλα, την πολιτική παρουσία και επιρροή της στο διεθνές στερέωμα¹²⁸.

Όσον αφορά στη σχέση μεταξύ Δημόσιας Διπλωματίας και nation branding, αρκετοί υποστηρίζουν ότι το nation branding ταυτίζεται ως όρος με τη Δημόσια Διπλωματία και χρησιμοποιείται ο όρος «Δημόσια Διπλωματία» χάρη ευφημισμού γιατί το nation branding ως έννοια παραπέμπει σε κάτι πολύ επαγγελματικό, σχεδιασμένο και διαφημιστικό, ενώ αντίθετα η Δημόσια Διπλωματία ως όρος παραπέμπει σε κάτι πιο επίσημο και θεσμικό, θυμίζοντας συνειρμικά την παραδοσιακή διπλωματία. Η πλειοψηφία, ωστόσο, θεωρητικών και ερευνητών φαίνεται πως διαχωρίζει τις δυο έννοιες και τις χρησιμοποιεί διακριτά, αν και αναγνωρίζει σε αυτές ένα μεγάλο βαθμό συσχέτισης.

Το nation branding, ακριβώς για το λόγο ότι είναι επηρεασμένο αρκετά από τη φιλοσοφία και την πρακτική του μάρκετινγκ, απαιτεί πολύ πιο στοχευμένες και συντονισμένες δράσεις για άμεσα αποτελέσματα, κυρίως σε οικονομικό επίπεδο, σε αντίθεση με τη Δημόσια Διπλωματία, που ως πεδίο των διεθνών σχέσεων δεν συνδέεται με τους όρους της αγοράς και δεν αποβλέπει στην εκπλήρωση των στόχων της για οικονομικά οφέλη¹²⁹.

Παρόλα αυτά, πρέπει να παραδεχτεί κανείς ότι οι δυο όροι αλληλοσυμπληρώνουν σε μεγάλο βαθμό ο ένας τον άλλον και θα ήταν μάλλον λάθος να γίνουν αντιληπτοί ως δυο εντελώς διαφορετικά πεδία. Μάλιστα

¹²⁸ Ibid, σελ. 53

¹²⁹ Jan Melissen, "Wielding Soft Power: The New Public Diplomacy", *Netherlands Institute Of International Relations "Clingendael"*, May 2005, σελ. 22

http://www.nibiz.nl/publications/2005/20050500_cdsdp_paper_diplomacy_2_melissen.pdf (accessed July 15, 2010)

εξετάζοντας τις δύο έννοιες σε βάθος χρόνου, μια πιθανή αλληλόδραση των δύο αυτών πεδίων μπορεί να συμβάλει επιτυχώς στην περαιτέρω ανάπτυξη μιας χώρας και στην εδραίωση μιας ισχυρούς παρουσίας και εικόνας της στο διεθνές περιβάλλον¹³⁰. Ακόμα και ο Simon Anholt, εμπνευστής της ιδέας του nation branding, που θεωρούσε τη Δημόσια Διπλωματία υποπεδίο και συστατικό στοιχείο του nation branding και τη συνέδεε με την προβολή της κυβερνητικής πολιτικής σε ξένα κοινά στα πλαίσια των δημοσιών υποθέσεων, αναθεώρησε την άποψη του και σημείωσε την ιδιαίτερη σημασία της στην διαχείριση της εθνικής ταυτότητας μιας χώρας¹³¹. Όπως χαρακτηριστικά σημειώνει, η Δημόσια Διπλωματία, μόνο όταν λειτουργεί με την πλήρη υποστήριξη όλων των εθνικών φορέων και σε συνδυασμό με την αποτελεσματική πρακτική του nation branding, έχει μια πραγματική ευκαιρία να επηρεάσει την εικόνα μιας χώρας και να την μετατρέψει σε ανταγωνιστικό της πλεονέκτημα, διαφορετικά περιορίζεται σε μια αδύναμη και περιορισμένη τακτική στα πλαίσια απλών κυβερνητικών πολιτικών¹³².

¹³⁰ Ibid, σελ. 24

¹³¹ Simon Anholt, "Public Diplomacy and Branding: A Clarification", *USC Center on Public Diplomacy Blog*, 15 February 2007,

http://uscpublicdiplomacy.com/index.php/newsroom/pdblog_detail/070215_public_diplomacy_and_branding_a_clarification/ (accessed July 15, 2010)

¹³² Simon Anholt, *Competitive identity*, New York: Palgrave Macmillan, 2007, σελ. 14-15

1.5 Νέες Τεχνολογίες και Δημόσια Διπλωματία

Σε μια εποχή που οι άνθρωποι γίνονται «εξυπνότεροι» («smarter¹³³»), λόγω της ανάπτυξης της τεχνολογίας, των επικοινωνιών και της ανόδου του εκπαιδευτικού τους επιπέδου, η Δημόσια Διπλωματία δε θα μπορούσε παρά να αξιοποιήσει τις νέες τεχνολογίες προκειμένου να ανταποκριθεί στις σύγχρονες προκλήσεις¹³⁴ της τεχνολογικής επανάστασης.

Πιο συγκεκριμένα, τους τελευταίους δύο αιώνες σημειώθηκαν σαρωτικές μεταβολές στην πορεία και στην εξέλιξη της επικοινωνιακής τεχνολογίας, καταγράφοντας μια μετατόπιση από την κυριαρχία των έντυπων και οπτικοακουστικών Μέσων σε ένα νέο μετασχηματισμό των ΜΜΕ, προς την ανάπτυξη ολοκληρωμένων και ψηφιακών επικοινωνιακών συστημάτων που δημιούργησαν ένα πολύπλοκο περιβάλλον πολυμέσων¹³⁵. Η εμφάνιση και η θεαματική ανάπτυξη του Διαδικτύου (Internet) αποτελεί χαρακτηριστική περίπτωση, ίσως τη μοναδική στην ιστορία της επικοινωνίας¹³⁶. Το νέο αυτό ψηφιακό Μέσο δημιούργησε ένα ευρύ φάσμα επιλογών με βασικό χαρακτηριστικό τη *δυνατότητα παροχής αμφίδρομης και πολλαπλής επικοινωνίας ανάμεσα στον πομπό(ούς) και το δέκτη(ες)*, μεταβάλλοντας όχι μόνο τη διανομή του περιεχομένου, αλλά κυρίως το ίδιο το περιεχόμενο¹³⁷. Οι ιστότοποι κοινωνικής διαδικτύωσης, όπως το Facebook, το Twitter, το MySpace ή το Hi5, οι ψηφιακές κοινότητες (virtual communities), όπως η “Second Life¹³⁸”, το YouTube,

¹³³ Ernest J. Wilson, *op cit.* σελ. 113

¹³⁴ Σύμφωνα με τον Alex Evans, οι σύγχρονες προκλήσεις της Δημόσιας Διπλωματίας εντοπίζονται α) στον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας, β) στη δημιουργία αποτελεσματικών κρατικών μηχανισμών στις αναπτυσσόμενες χώρες και γ) στο αβέβαιο παγκόσμιο μέλλον λόγω της κλιματικής αλλαγής. Βλέπε Alex Evans “Towards a Theory of Influence for Twenty-First-Century Foreign Policy: Public Diplomacy in a Globalised World”, *UK Foreign & Commonwealth Office*, September 2009.

¹³⁵ Στέλιος Παπαθανασόπουλος (επ.), *Επικοινωνία και Κοινωνία από τον Εικοστό στον Εικοστό Πρώτο Αιώνα*, Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη, 2000, σελ. 15

¹³⁶ *Ibid*, σελ. 449

¹³⁷ *Ibid*, σελ. 444-5

¹³⁸ Η ψηφιακή κοινότητα “Second Life”, που δημιουργήθηκε από την Linden Labs το 2003, πρόκειται για ένα ψηφιακό, «εικονικό» κόσμο, στο οποίο οι χρήστες μπορούν να επικοινωνήσουν σε πραγματικό χρόνο, να ανταλλάξουν ιδέες, να αμβλύνουν πολιτισμικές διαφορές, να διεξάγουν εμπορικές συναλλαγές, να αναπτύξουν, δηλαδή, δραστηριότητες όπως θα έκαναν στην καθημερινή «πραγματική τους» ζωή. Αξίζει να σημειωθεί ότι τον Απρίλιο του 2007 η κοινότητα

τα διάφορα blogs ή ο συνεργατικός ιστότοπος “wiki” αποτελούν ορισμένες μόνο από τις πολλές εφαρμογές του διαδικτύου (γνωστές και ως εφαρμογές Web 2.0¹³⁹), που άλλαξαν το χάρτη της επικοινωνίας, ενισχύοντας την αλληλόδραση, το διάλογο και τη συνεργασία μεταξύ των πολιτών όλου το κόσμου (global citizens)¹⁴⁰. Τη θέση του όρου «ενημερώνομαι» καταλαμβάνουν πλέον όροι όπως «μοιράζομαι», «εκφράζομαι», «επηρεάζω», «δικτυώνομαι» και ο χρήστης από παθητικός δέκτης πληροφοριών προάγεται σε διαμορφωτή περιεχομένου (blog, wiki, Flickr, YouTube), προτιμήσεων/ διαθέσεων (Last.fm, de.li.cious), κοινωνικών ομάδων (Facebook, MySpace) αλλά και φήμης (ebay, TripAdvisor)¹⁴¹.

Σε αυτό το πλαίσιο, η Δημόσια Διπλωματία, που σε καμία περίπτωση δεν πρόκειται για ένα στατικό φαινόμενο, σπεύδει να εκμεταλλευτεί τις ευκαιρίες που δίνει το ανανεωμένο τεχνολογικά επικοινωνιακό περιβάλλον για να ενισχύσει την «εξωστρέφεια» και την αποτελεσματικότητα της. Μέσω της δημιουργίας ιστοσελίδων, ψηφιακών κόσμων (Virtual Worlds) και ιστοτόπων κοινωνικής δικτύωσης, οι διάφοροι διεθνείς δρώντες «εξωτερικεύουν» ακόμα περισσότερο τη δράση τους, εμπλουτίζοντας το παραδοσιακό «κυτίο εργαλείων» (π.χ ανταλλαγές επισκέψεων, δράσεις «συνηγορίας») της Δημόσιας Διπλωματίας τους με νέα πιο σύγχρονα «εργαλεία» βασισμένα στις αρχές της διάδρασης, της συνεργασίας και του διαλόγου¹⁴². Έτσι για παράδειγμα, Διεθνείς Οργανισμοί, Μη Κυβερνητικές

του” Second Life” απ αριθμούσε πάνω από 5.400.000 μέλη παγκοσμίως, ενώ οι καθημερινοί χρήστες ξεπερνούν τους 36.000. Επιπλέον, προς βελτίωση των δραστηριοτήτων που προσφέρει, η δημιουργός του Linden Labs ενέταξε ένα πρωτόκολλο «συνομιλίας» (voice protocol) στο πρόγραμμα προκειμένου να δίνεται η δυνατότητα στους χρήστες να συνομιλούν πραγματικά μεταξύ τους και όχι μόνο να επικοινωνούν μέσω γραπτών μηνυμάτων στα chatrooms. Βλέπε Ειρήνη Κιουλαφή, *op cit.* σελ. 32.

¹³⁹ Υπό τον όρο «Web 2.0» ή αλλιώς 2^η γενιά του διαδικτύου έχει συμπεριληφθεί ένα νέο κύμα διαδικτυακών εφαρμογών, οι οποίες χαρακτηρίζονται από προηγμένες δυνατότητες που παρέχουν στους χρήστες για επικοινωνία και ηλεκτρονική συνεργασία. Βλέπε Ελένη Βέργη, *Η Διακυβέρνηση την Εποχή του Web 2.0*, Αθήνα: Παρατηρητήριο για την Κοινωνία της Πληροφορίας, Δεκέμβριος 2009, σελ. 6.

http://www.observe.gr/files/meletes/EGOV_A070110TX_%CE%97%CE%BB%20%CE%94%CE%89%CE%B1%CE%BA%CF%85%CE%B2%CE%AD%CF%81%CE%B0%CE%B7%CF%83%CE%B7%20Web%20.pdf (accessed July 15, 2010)]

¹⁴⁰ Evan H. Potter, “Web 2.0 and the New Public Diplomacy: Impact and Opportunities”, *UK Foreign & Commonwealth Office*, September 2009

¹⁴¹ Ελένη Βέργη, *op cit.* σελ. 7

¹⁴² Joshua S. Fouts, “Rethinking Public Diplomacy for the 21st Century: A Toolbox for Engaging the Hearts and Minds of the Open Source Generation”, *Presentation at the APSA Political Communication Conference on International Communication and Conflict*, George Washington

Οργανώσεις (ΜΚΟ) και διάφοροι κρατικοί φορείς¹⁴³ διαθέτουν διαδικτυακούς ιστοτόπους (websites) όπου προβάλλουν την ταυτότητα και τις δράσεις τους, καθώς και λογαριασμούς στις πιο δημοφιλείς ιστοσελίδες κοινωνικής διαδικτύωσης όπου επικοινωνούν και «διαλογίζονται» άμεσα με το κοινό, ασκώντας με αυτό τον τρόπο ένα είδος *online Δημόσιας Διπλωματίας*¹⁴⁴.

Εν ολίγοις, μακριά από τις μυστικές διεργασίες και τις κλειστές πόρτες της παραδοσιακής διπλωματίας, η Δημόσια Διπλωματία ανανεώνεται και γίνεται ακόμα πιο «ανοιχτή» με τις δυνατότητες που της προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες. Ο απλός, δε, πολίτης με το να εκφράζει άμεσα τη γνώμη του, να διαφωνεί ή να προτείνει γίνεται πρωταγωνιστής της όλης διαδικασίας, συμβάλλοντας καταλυτικά στην περαιτέρω «εκδημοκρατικοποίηση»¹⁴⁵ και αποτελεσματικότητα της Δημόσιας Διπλωματίας.

University and Georgetown University Washington D.C, 31 August 2005, σελ. 7 <http://ics.leeds.ac.uk/papers/pmt/exhibits/2467/fouts.pdf> (accessed July 15, 2010) [Σχετικά με τους ψηφιακούς κόσμους (Virtual Worlds), ο συγγραφέας αναφέρει πως μπορούν να αποτελέσουν σημαντικό στοιχείο για μια αποτελεσματική Δημόσια Διπλωματία. Συγκεκριμένα, διάφορα online παιχνίδια, όπως το Star Wars Galaxies, μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως όχημα πολιτιστικών σχέσεων και ανταλλαγών, επηρεάζοντας τις απόψεις που έχει κάποιος για ένα παίκτη και εκτός παιχνιδιού.]

¹⁴³ Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η ιστοσελίδα (www.mfa.gr) του Ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών και η δράση που έχει αναπτύξει στα κοινωνικά δίκτυα του facebook, του Twitter, του Flickr και του YouTube.

¹⁴⁴ Joshua S. Fouts, op cit.

¹⁴⁵ Richard Grant, "The Democratization of Diplomacy: Negotiating with the Internet", Discussion Papers in Diplomacy, *Netherlands Institute of International Relations "Clingendael"*, 2005 http://www.clingendael.nl/publications/2005/20050900_cli_paper_dip_issue100.pdf (accessed July 15, 2010)

Κλείνοντας αυτό το πρώτο κεφάλαιο και συμπερασματικά, διαπιστώνουμε ότι η Δημόσια Διπλωματία συνιστά έναν ανανεωμένο τρόπο προσέγγισης της εξωτερικής πολιτικής, βασισμένο στην αξιοπιστία, την αλήθεια, το διάλογο και τη δικτύωση. Περιγράφοντας μια διαδικασία που εμπλέκει κρατικούς και μη κρατικούς δρώντες για την *κατανόηση* (understanding) των συμπεριφορών, την *οικοδόμηση* και *διαχείριση* (build and manage) των σχέσεων μεταξύ των διάφορων διεθνών δρώντων, καθώς και την *άσκηση επιρροής* (influence) στις αντιλήψεις των ανθρώπων με σκοπό την ενεργοποίησή τους προς την επιθυμητή κατεύθυνση, η Δημόσια Διπλωματία αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο μιας επιτυχημένης διεθνούς παρουσίας στο σημερινό παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον. Για να πετύχει τους στόχους της, χρησιμοποιεί τα «εργαλεία» που μελετήσαμε και μέσα από το συναίσθημα, τη συμπάθεια, την έλξη και τη σαγήνη δημιουργεί στο κοινό θετικές συναισθηματικές προδιαθέσεις και προσδέσεις, μεταφράζοντας τη θετική εικόνα και το καλό όνομα σε πολιτική, διπλωματική και οικονομική ισχύ.

Δεδομένου ότι όχι μόνο κράτη αλλά και διεθνείς οργανισμοί, ΜΚΟ, ιδιωτικές επιχειρήσεις ακόμα και ξεχωριστά άτομα μπορούν να αποτελούν δυνάμει φορείς Δημόσιας Διπλωματίας, στη συνέχεια της εργασίας μας θα επικεντρωθούμε στη μελέτη της Δημόσιας Διπλωματίας που ασκείται μέσω του ΝΑΤΟ και στην προσπάθεια του οργανισμού να επαναπροσδιορίσει το ρόλο του, αλλάζοντας πλήρως την εικόνα του, ώστε να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της σύγχρονης εποχής.

Κεφάλαιο 2

Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΤΟΥ ΝΑΤΟ

2.1 Η ίδρυση του ΝΑΤΟ και ο ρόλος του στον 21^ο αιώνα

“...NATO indeed moves beyond the limits of a traditional alliance toward a novel type of functional organization.”
HANS MORGENTHAU¹⁴⁶

Μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, κεντρικός άξονας του μεταπολεμικού διεθνούς συστήματος θεωρήθηκαν οι ευρωατλαντικές σχέσεις και η έκφρασή τους, η Ατλαντική Συμμαχία¹⁴⁷. Παρόλο που η αρχική στρατηγική των Η.Π.Α. μετά τον Πόλεμο ήταν να εδραιώσουν ένα πλαίσιο συνεργασίας με τη Σοβιετική Ένωση και όχι με την Ευρώπη, όταν ο σχεδιασμός αυτός αποδείχθηκε ανεφάρμοστος, οι σχέσεις Ανατολής-Δύσης εισήλθαν σε μια περίοδο αντιπαράθεσης που σηματοδότησε την έναρξη του Ψυχρού Πολέμου¹⁴⁸. Μετά από μια σειρά γεγονότων, όπως το πραξικόπημα της Πράγας και ο αποκλεισμός του Βερολίνου, που ενίσχυαν την αντίληψη περί σοβαρής σοβιετικής απειλής, το αποτέλεσμα ήταν η σύσταση του ΝΑΤΟ (*North Atlantic Treaty Organization*) την άνοιξη του 1949.

Η ιδρυτική Συνθήκη του Οργανισμού Βόρειο-Ατλαντικού Συμφώνου υπογράφηκε στις 4 Απριλίου του 1949 στην Ουάσιγκτον από δώδεκα χώρες (ΗΠΑ, Καναδά, Βρετανία, Γαλλία, Ολλανδία, Βέλγιο, Λουξεμβούργο, Δανία, Ισλανδία, Νορβηγία, Ιταλία και Πορτογαλία) και από τις δύο πλευρές του

¹⁴⁶ Hans J. Morgenthau, *Politics Among Nations*, New York: Alfred A. Knopf, 1964, σελ. 530

¹⁴⁷ Κ. Αρβανιτόπουλος, Π. Ήφαιστος, *Ευρωατλαντικές Σχέσεις*, Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα, 2003, σελ. 5

¹⁴⁸ Το ότι η αρχική στρατηγική των Η.Π.Α. μετά τον Πόλεμο ήταν να εδραιώσουν ένα πλαίσιο συνεργασίας με τη Σοβιετική Ένωση και όχι με την Ευρώπη, φαίνεται τόσο από τη Συνθήκη του Potsdam για τη Γερμανία, όσο και από τη Συνθήκη της Γιάλτας αναφορικά με την Ανατολική Ευρώπη. Βλέπε Κ. Αρβανιτόπουλος, Π. Ήφαιστος, *op cit.* σελ. 105.

Ατλαντικού με σκοπό να αντιμετωπιστεί ο κίνδυνος σε περίπτωση που η Σοβιετική Ένωση θα επιδίωκε να διευρύνει τον έλεγχο επιρροής της από την Ανατολική Ευρώπη σε άλλα μέρη της ηπείρου¹⁴⁹. Τα ιδρυτικά μέλη του ΝΑΤΟ δεσμεύτηκαν για *αμοιβαία αμυντική συνδρομή*¹⁵⁰ σε περίπτωση στρατιωτικής επίθεσης εναντίον οποιασδήποτε από τις χώρες αυτές, συνδέοντας τη Βόρεια Αμερική με την άμυνα της Δυτικής Ευρώπης¹⁵¹.

Η ίδρυση της Ατλαντικής Συμμαχίας επιβεβαίωσε τη διαίρεση της Ευρώπης και συνέβαλε στην αποκατάσταση του αισθήματος ασφάλειας των δυτικοευρωπαϊκών κρατών, κάτι που αποτελούσε απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάκαμψη και την οικονομία τους. Με αυτό τον τρόπο, οι ΗΠΑ απέκτησαν, *κατόπιν «προσκήσεως»¹⁵²*, ηγεμονική θέση σε ένα δυτικό αμυντικό σύστημα στην Ευρώπη και έκαναν *σταθερό μοτίβο (consistent theme)* της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής την υποστήριξη της ενότητας της Δυτικής Ευρώπης μέσα από δράσεις, όπως το *Σχέδιο Μάρσαλ*¹⁵³ που παρείχε τα μέσα για την

¹⁴⁹ *To NATO στον 21^ο Αιώνα*, Brussels: NATO Public Diplomacy Division, 2004, σελ. 6
http://www.nato.int/docu/21-cent/21st_gr.pdf (accessed July 25, 2010)

¹⁵⁰ Η αρχή της *αμοιβαίας αμυντικής συνδρομής* ή αλλιώς της *συλλογικής ασφάλειας* (collective defence) που προβλέπεται στο Σύμφωνο, εντοπίζεται στο άρθρο 5 της Συνθήκης της Ουάσιγκτον, όπου ρητά αναφέρεται η δέσμευση των κρατών μελών του Οργανισμού να θεωρήσουν οποιαδήποτε «Ένοπλη Επίθεση» προς σύμμαχο κράτος ως επίθεση εναντίον όλων των μελών του και να δράσουν αναλόγως. Στην πραγματικότητα το Άρθρο 5 είναι η μοναδική νομική βάση εμπλοκής της Συμμαχίας σε πολεμικές επιχειρήσεις. Βλέπε Δημήτριος Σμοκοβίτης, «Το Άρθρο 5 και η νέα Στρατηγική Αντίληψη του ΝΑΤΟ», *Διπλωματικό Περισκόπιο*, Μάρτιος 2010, http://www.diplomatikoperiskopio.com/index.php?option=com_content&view=article&id=536:--5---&catid=52:news (accessed July 25, 2010)

¹⁵¹ *To NATO στον 21^ο Αιώνα*, ορ cit. σελ. 6

¹⁵² Πολλοί θεωρητικοί και μελετητές υποστηρίζουν ότι ήταν οι Δυτικοευρωπαίοι ηγέτες εκείνοι που «προσκάλεσαν» την Ουάσιγκτον να διατηρήσει τις δυνάμεις της στην Ευρώπη και να ηγηθεί μιας στρατιωτικής Συμμαχίας που θα στρεφόταν εναντίον της *Μόσχας*. Έτσι, μελέτες που εκπονήθηκαν από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 σχετικά με την ίδρυση του ΝΑΤΟ έχουν σε μεγάλο βαθμό υιοθετήσει τη θέση περί «αυτοκρατορίας δια προσκήσεως», διαφωνώντας μόνο ως προς το ρόλο που έπαιξαν οι κυβερνήσεις της Δυτικής Ευρώπης στη δημιουργία της Ατλαντικής Συμμαχίας. Βλέπε Μανόλης Κούμας, «Η ίδρυση του ΝΑΤΟ, 1947-1949: Μια Δυτικοευρωπαϊκή Πρωτοβουλία;» *Τριμηνιαία Πολιτική και Οικονομική Επιθεώρηση*, Τεύχος 16, Οκτώβριος – Νοέμβριος 2009, σελ. 117.

¹⁵³ Το Σχέδιο Μάρσαλ, το σχέδιο δηλαδή οικονομικής βοήθειας προς την Ευρώπη θεωρείται η μεγαλύτερη επιτυχία Δημόσιας Διπλωματίας των Η.Π.Α., καθώς κατόρθωσε και έπεισε για τη χρησιμότητα του και υποστηρίχθηκε με ζέση τόσο από τους Αμερικανούς, όσο και από τους Ευρωπαίους, προωθώντας, παράλληλα, με τον καλύτερο τρόπο τα οικονομικοπολιτικά συμφέροντα των ΗΠΑ σε όλη την Ευρώπη. Βλέπε Douglas Von Korff, «The Public Diplomacy of Marshall Plan», *Contemporary Economic Diplomacy*, σελ. 3
http://faculty.bennington.edu/~gapiqman/gapiqman_site_files/files/CED_Final_PD_of_the_Marshall_Plan.pdf (accessed July 25, 2010).

οικονομική ενίσχυση των Δυτικοευρωπαϊκών κρατών¹⁵⁴. Σύμφωνα, μάλιστα, με τα λόγια του τότε Προέδρου των Ηνωμένων Πολιτειών, Harry Truman, το Σχέδιο Μάρσαλ και το NATO αποτελούσαν τα «δύο μισά από το ίδιο καρύδι» (“two halves of the same walnut”)¹⁵⁵.

Και ενώ στη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, ο ρόλος και ο σκοπός του NATO προσδιοριζόταν με σαφήνεια από την ύπαρξη της απειλής που έθετε η Σοβιετική Ένωση, η Ατλαντική Συμμαχία, αφού είδε τους αντιπάλους της να εξαφανίζονται από τη διεθνή σκηνή χωρίς να κάνει χρήση ούτε ενός τυφεκίου, προσπάθησε να αντιμετωπίσει μια ακόμα μεγαλύτερη πρόκληση, την πρόκληση της έλλειψης ενός κοινού εξωτερικού εχθρού¹⁵⁶. Το «κενό ισχύος» που δημιούργησε η πτώση της «σοβιετικής αυτοκρατορίας» έκανε, με λίγα λόγια, επιτακτική την ανάγκη «μεταμόρφωσης» του NATO, ώστε να ανταποκριθεί στα νέα δεδομένα της μεταψυχροπολεμικής εποχής και να καταστεί ο βασικός οργανωτικός πυρήνας της «νέας ευρωπαϊκής αρχιτεκτονικής»¹⁵⁷. Σε αυτό το πλαίσιο, μπορεί η σημαντική και ευδιάκριτη στρατιωτική σοβιετική απειλή να παρεχώρησε τη θέση της σε ένα πλέγμα ρευστών και δευτερευόντων κινδύνων κατά της ασφάλειας, έδωσε, όμως, τη δυνατότητα στη Συμμαχία να μετεξελιχθεί σε έναν πολιτικό, κατά βάση, παρεμβατικό μηχανισμό με επιλεκτική χρήση της στρατιωτικής υποστήριξης για την οικοδόμηση νέων δομών ασφαλείας στη γηραιά ήπειρο¹⁵⁸.

Η αστάθεια που παρατηρήθηκε σε κάποια μέρη της Ευρώπης και μια σειρά από περιφερειακές συγκρούσεις που ξέσπασαν στην πρώην Γιουγκοσλαβία και σε μέρη της πρώην Σοβιετικής Ένωσης κατέστησαν σαφές ότι νέος εχθρός της Δύσης και του NATO «δεν ήταν μια νέα χώρα, αλλά η ίδια η

¹⁵⁴ Κ. Αρβανιτόπουλος, Π. Ήφαιστος, *op cit.* σελ. 106

¹⁵⁵ *Together for Security: An Introduction to NATO*, Brussels: NATO Public Diplomacy Division, σελ.7 [http://www.nato.int/ebookshop/introduction to nato/nato security en.pdf](http://www.nato.int/ebookshop/introduction%20to%20nato/nato%20security%20en.pdf) (accessed July 25, 2010)

¹⁵⁶ Δ. Κώνστας, Κ. Αρβανιτόπουλος, *Διεθνείς Σχέσεις: Συνέχεια και Μεταβολή*, Αθήνα: Εκδόσεις Ι. ΣΙΑΔΕΡΗΣ, 2002, σελ. 11

¹⁵⁷ Παναγιώτης Μαυρίδης, «NATO: Σε Αναζήτηση Νέου Ρόλου», *Τετράδια/38 Πολιτικού Διαλόγου, Έρευνας και Κριτικής*, σελ. 15
[http://library.panteion.gr:8080/dspace/bitstream/123456789/3200/1/mayridis tetradia 38.pdf](http://library.panteion.gr:8080/dspace/bitstream/123456789/3200/1/mayridis_tetradia_38.pdf) (accessed July 25, 2010)

¹⁵⁸ *Ibid*, σελ. 19

αστάθεια», ενισχύοντας το επιχείρημα διατήρησης της Συμμαχίας ως της καλύτερης εγγύησης για την ασφάλεια των μελών της. Με μια σειρά από πρωτοβουλίες για την προάσπιση της ασφάλειας και της σταθερότητας, το ΝΑΤΟ διεύρυνε τη δράση του, εγκαθιδρύοντας θεσμούς για διάλογο και για περαιτέρω συνεργασία με πρώην αντιπάλους, με άλλα Ευρωπαϊκά κράτη και με διάφορες άλλες γειτονικές χώρες στην ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου. Η σύσταση του *Βόρειο-Ατλαντικού Συμβουλίου Συνεργασίας*¹⁵⁹ το 1991, η *Σύμπραξη για την Ειρήνη* (Partnership for Peace), ο *Μεσογειακός Διάλογος* (Mediterranean Dialogue), η εγκαθίδρυση του *Μόνιμου Μεικτού Συμβουλίου ΝΑΤΟ-Ρωσίας*¹⁶⁰ και η *Επιτροπή ΝΑΤΟ-Ουκρανίας* αποτέλεσαν μερικές από τις πρωτοβουλίες εκείνες που συνέβαλαν στην αναδιαμόρφωση του ρόλου της Συμμαχίας και στην ενίσχυση της πεποίθησης ότι ο Οργανισμός Βόρειο-Ατλαντικού Συμφώνου είχε πραγματικά λόγο ύπαρξης στο νέο μεταψυχροπολεμικό διεθνές περιβάλλον.

Τα τρομοκρατικά χτυπήματα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου του 2001 στις Ηνωμένες Πολιτείες ανέτρεψαν, ωστόσο, τα δεδομένα της διεθνούς πολιτικής και σηματοδότησαν, σύμφωνα με πολλούς, το τέλος της μεταψυχροπολεμικής περιόδου. Για πρώτη φορά στην ιστορία του ΝΑΤΟ έγινε επίκληση στο Άρθρο 5 της Συνθήκης της Ουάσιγκτον για συλλογική άμυνα σε περίπτωση ένοπλης επίθεσης και τη θέση των ρευστών και ασαφών κινδύνων κατά της ασφάλειας πήρε πλέον ξεκάθαρα η απειλή της διεθνούς τρομοκρατίας. Σε αυτό το απρόβλεπτο όπως εξελίχθηκε περιβάλλον ασφάλειας, το ΝΑΤΟ έπρεπε να βρει μια καινούργια ισορροπία σε στρατηγικό αλλά και σε επιχειρησιακό επίπεδο για να ανταποκριθεί πιο αποτελεσματικά και με ευελιξία στις νέες προκλήσεις. Η Διάσκεψη Κορυφής της Πράγας (The Transformation Summit) το Νοέμβριο του 2002 μέσω των μεταρρυθμίσεων, των πρωτοβουλιών και των προγραμμάτων που υιοθέτησε, έθεσε σε κίνηση μια διαδικασία ολοκληρωτικού μετασχηματισμού

¹⁵⁹ Το Βόρειο-Ατλαντικό Συμβούλιο Συνεργασίας έχει πλέον μετονομαστεί σε Ευρώ-Ατλαντικό Συμβούλιο Σύμπραξης.

¹⁶⁰ Το 2002, οι Σύμμαχοι και η Ρωσία συμφώνησαν στη σύσταση του Συμβουλίου ΝΑΤΟ-Ρωσίας, το οποίο αντικατέστησε το Μόνιμο Μεικτό Συμβούλιο.

της Συμμαχίας, διασφαλίζοντας την ικανότητα της τελευταίας να αντιμετωπίσει καλύτερα τις προσκλήσεις ασφάλειας του 21^{ου} αιώνα¹⁶¹.

Στις 4 Απριλίου του 2009, το NATO γιόρτασε 60 χρόνια από την ίδρυση του και ενώ θα περίμενε κανείς πως μαζί με το Τείχος του Βερολίνου θα κατέρρευε και η ίδια η Βόρειο-Ατλαντική Συμμαχία, η εξελικτική πορεία και «μεταμόρφωση» του οργανισμού διέψευσε κάθε επιχείρημα περί του αντιθέτου. Η Συμμαχία επέλεξε να αναλάβει νέα θεμελιώδη καθήκοντα και να εμπλακεί σε ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων, διεκδικώντας έναν ακόμα πιο ενεργό ρόλο στη διαμόρφωση του διεθνούς περιβάλλοντος ασφάλειας. Με 28 πλέον κράτη μέλη και επιχειρήσεις εν εξελίξει σε Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Κοσσυφοπέδιο και Αφγανιστάν, το NATO έχει να διαχειριστεί μια περισσότερο αυξανόμενη διατλαντική ατζέντα, η οποία επεκτείνεται από την επίτευξη ειρήνης στη Νοτιοανατολική Ευρώπη και τη σταθερότητα των νέων δημοκρατιών έως την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και την πρόληψη της διασποράς των όπλων μαζικής καταστροφής¹⁶².

Στη βάση αυτών των προϋποθέσεων και δεδομένου ότι η μετεξέλιξη αποτελεί εγγενές στοιχείο ενός «ζωντανού Οργανισμού», το NATO βρίσκεται σε διαδικασία αναδιαμόρφωσης του Στρατηγικού του Δόγματος (Strategic Concept) με σκοπό την περαιτέρω ενδυνάμωση της Συμμαχίας μέσα στις νέες γεωπολιτικές συνθήκες που έχουν δημιουργηθεί υπό το πρίσμα της Παγκοσμίας Ασφάλειας του 21^{ου} αιώνα. Οι προκλήσεις του μέλλοντος για το NATO τόσο σε εσωτερικό, όσο και σε εξωτερικό επίπεδο είναι, αναμφισβήτητα, πολλές και η Συμμαχία για άλλη μια φορά, ίσως τώρα με πιο επιτακτικό τρόπο, πρέπει να αποδείξει με ισχυρά και σαφή επιχειρήματα το λόγο ύπαρξης της στη μετά-μεταψυχροπολεμική εποχή.

¹⁶¹ Στη Διάσκεψη Κορυφής της Πράγας, οι Σύμμαχοι προχώρησαν σε συγκεκριμένες πολιτικές δεσμεύσεις για την ενίσχυση της Συμμαχίας, όπως την υλοποίηση ενός Σχεδίου Δράσης της Σύμπραξης εναντίον της τρομοκρατίας, ενός προγράμματος στρατιωτικού εξοπλισμού και μιας προηγμένης τεχνολογικά Νατοϊκής Δύναμης Αντίδρασης, καθώς μιας σειράς δομικών αλλαγών στη γραφειοκρατική βάση της Συμμαχίας. Βλέπε *Το NATO στον 21^ο Αιώνα*, op cit, σελ. 21]

¹⁶² Ibid, σελ. 19

2.2 Η Διεύθυνση Δημόσιας Διπλωματίας του NATO

Διανύοντας μια κρίσιμη περίοδο για τη μετεξέλιξη του και με υπαρξιακά ερωτήματα που ταιριάζουν πιο πολύ σε έναν «έφηβο» παρά «εξηντάχρονο» οργανισμό¹⁶³, το NATO καλείται να διαχειριστεί αποτελεσματικά και τη δημόσια εικόνα του για να μπορέσει να ολοκληρώσει πλήρως τη «μεταμόρφωση» του στην αντίληψη του παγκόσμιου κοινού. Παρόλο που ο Οργανισμός Βόρειο-Ατλαντικού Συμφώνου πάντοτε υπήρξε τόσο ένας πολιτικός όσο και στρατιωτικός οργανισμός, στο μυαλό των περισσότερων ανθρώπων το NATO συνδέεται στερεοτυπικά με την εικόνα μιας αποκλειστικά στρατιωτικής Συμμαχίας με ότι αρνητικούς συνειρμούς μπορεί αυτό να επιφέρει. Παράλληλα, η Συμμαχία θεωρείται από πολλούς ότι κυριαρχείται και εξαρτάται από τη βούληση των Η.Π.Α, λειτουργώντας ως ένα όχημα για την προώθηση και την υλοποίηση των αμερικανικών συμφερόντων¹⁶⁴.

Με λίγα λόγια, είκοσι χρόνια μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, σημαντικό μερίδιο της διεθνούς κοινής γνώμης έχει ακόμα ασαφείς ιδέες σχετικά με το ρόλο και τους σκοπούς της Ατλαντικής Συμμαχίας. Ιδιαίτερα η νεότερη γενιά έχει διαμορφώσει την άποψη της για το NATO μέσα από σχολικά αναγνώσματα που αναφέρονται συνήθως στην ψυχροπολεμική περίοδο της Συμμαχίας. Χωρίς να έχουν παρακολουθήσει τη μετεξέλιξη του NATO όλα αυτά τα χρόνια, όχι μόνο η νέα γενιά αλλά και ο μέσος αναγνώστης μιας εφημερίδας διαπιστώνεται ότι βασίζει την αντίληψη του για το NATO σε ψυχροπολεμικά στερεότυπα, αγνοώντας τη σύγχρονη δράση της Συμμαχίας σε επίπεδο επιχειρήσεων, αποστολών και συνεργασιών¹⁶⁵.

Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, ο Οργανισμός Βόρειο-Ατλαντικού Συμφώνου δεν έκανε καμία προσπάθεια να αντιμετωπίσει την όποια αρνητική

¹⁶³ Daniel Korski, Fabrice Pothier, "NATO: Under New Leadership", *Carnegie Endowment for International Peace*, Web Commentary, 4 August 2009, <http://carnegieendowment.org/publications/?fa=view&id=23446> (accessed July 27, 2010)

¹⁶⁴ Η άποψη αυτή είναι διάχυτη τόσο στον αραβικό κόσμο, όσο και σε διάφορα κράτη - μέλη του NATO. Βλέπε Mustafa Alani, «Οι Αντιλήψεις των Αράβων για το NATO», *Δελτίο NATO*, 2005, <http://www.nato.int/docu/review/2005/issue4/greek/art3.html> (accessed July 27, 2010).

¹⁶⁵ Stephanie Babst, "Reinventing NATO's Public Diplomacy", *Research Paper -NATO Defense College*, Rome, No.41, November 2008, σελ. 3

του εικόνα ώστε να αυτοπαρουσιαστεί κάτω από ένα διαφορετικό πρίσμα, με αποτέλεσμα η εικόνα αυτή να παραμείνει αμετάβλητη. Σήμερα, καθώς το NATO βρίσκεται σε περίοδο αναπροσαρμογής και επαναπροσδιορισμού του ρόλου του, για να πετύχει πρέπει, πρώτα από όλα, να αντιμετωπίσει τις βαθιά ριζωμένες συμπεριφορές και τις παγιωμένες προκαταλήψεις του ευρύτερου κοινού για τη Συμμαχία¹⁶⁶. Πρέπει, επίσης, να εξηγήσει στους λαούς της Συμμαχίας, στους συνεργάτες και στον υπόλοιπο κόσμο τι κάνει και για ποιο λόγο το κάνει, για να πείσει για την αναγκαιότητα των διάφορων αποστολών που αναλαμβάνει, κερδίζοντας με αυτό τον τρόπο τόσο ηθική, όσο και οικονομική στήριξη¹⁶⁷. Σε αυτό το σημείο, η Δημόσια Διπλωματία με την «εξωστρέφεια», το διάλογο και τις αρχές της αξιοπιστίας και της διαφάνειας που τη διέπουν, αποτελεί ίσως την πιο σοφή και κατάλληλη συστηματική επικοινωνιακή πολιτική που μπορεί να ακολουθήσει το NATO για να αλλάξει την εικόνα του, ανατρέποντας τις στερεοτυπικές αντιλήψεις της διεθνούς κοινής γνώμης και να κερδίσει την εμπιστοσύνη του κόσμου, πείθοντας για τη θετική συμβολή της Συμμαχίας, όχι μόνο στο παγκόσμιο περιβάλλον ασφάλειας αλλά και στην καθημερινότητα όλης της κοινωνίας.

Αναγνωρίζοντας πως η Δημόσια Διπλωματία αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο μιας επιτυχημένης διεθνούς παρουσίας, το NATO υπό την ηγεσία του πρώην Γενικού Γραμματέα Lord Robertson ιδρύει το 2003 τη *Διεύθυνση Δημόσιας Διπλωματίας (Public Diplomacy Division-PDD)*¹⁶⁸. Η Διεύθυνση αυτή αντικατέστησε το προηγούμενο *Γραφείο Τύπου και Ενημέρωσης*¹⁶⁹ (**NATO Office of Information and Press**) του Οργανισμού, το οποίο ήταν υπεύθυνο για την επικοινωνία της Συμμαχίας με τον ημερήσιο τύπο και τα υπόλοιπα ΜΜΕ, ενώ ενσωμάτωσε στους κόλπους του και το πρόγραμμα *Επιστήμη για την Ειρήνη και την Ασφάλεια (Science for Peace and Security Programme)*.

¹⁶⁶ Mustafa Alani, op cit

¹⁶⁷ Lord Robertson, "Securing the Peace: The NATO Vision", *Secretary General's Speech at the NATO Public Diplomacy Conference*, Brussels, 16 October 2003, <http://www.nato.int/docu/speech/2003/s031016c.htm> (accessed July 27, 2010)

¹⁶⁸ Stephanie Babst, op cit

¹⁶⁹ *NATO Handbook*, Brussels: NATO Office of Information and Press, 2001, σελ. 222

Πιο συγκεκριμένα, η Διεύθυνση Δημόσιας Διπλωματίας του NATO ανήκει στην πολιτική δομή της Συμμαχίας¹⁷⁰ και αποτελείται από το *Τμήμα Ακαδημαϊκών Υποθέσεων (Academic Affairs Unit)*, τη *Βιβλιοθήκη Πολυμέσων (NATO Multimedia Library)*, το τμήμα *Τηλεόρασης και Ραδιοφώνου (TV and Radio Unit)*, το *Πρόγραμμα Υποτροφιών και Χορηγιών (Fellowship and Sponsorship Programmes)*, το *Κέντρο Ενημέρωσης και Τεκμηρίωσης* στο Κίεβο της Ουκρανίας (*NATO Information and Documentation Centre in Kyiv, Ukraine*), το *Γραφείο Ενημέρωσης στη Μόσχα (NATO Information Office in Moscow)*, τα *Γραφεία Επαφής* της Συμμαχίας στις χώρες-συνεργάτες (*Allied Contact Points in Partner Countries*) και τέλος, το πρόγραμμα *Επιστήμη για την Ειρήνη και την Ασφάλεια (Science for Peace and Security Programme)*¹⁷¹.

Το *Τμήμα Ακαδημαϊκών Υποθέσεων* επικεντρώνεται στις επαφές της Συμμαχίας με την ακαδημαϊκή κοινότητα και ως ένα «διεπιστημονικό» όργανο της Διεύθυνσης Δημόσιας Διπλωματίας του NATO διαχειρίζεται ένα πρόγραμμα υποτροφιών και διοργανώνει συνέδρια, σεμινάρια, επιστημονικούς διαγωνισμούς και ανταλλαγές επισκέψεων, στοχεύοντας σε πανεπιστημιακά και εξειδικευμένα κοινά¹⁷².

Η *Βιβλιοθήκη Πολυμέσων* διαθέτει πάνω από 18.000 τίτλους βιβλίων και συνδρομή σε τουλάχιστον 155 επιστημονικά περιοδικά. Διατηρεί, επίσης, μεγάλο αρχειακό υλικό σε φωτογραφίες και βίντεο με τα πνευματικά δικαιώματα σε αποκλειστικότητα, ενώ προσφέρει τη δυνατότητα δανεισμού σε οποιοδήποτε ενδιαφερόμενο μετά από αίτηση του, καθώς και δανεισμό μεταξύ βιβλιοθηκών (*interlibrary loans*)¹⁷³. Παράλληλα, μέσω της διαδικτυακής υπηρεσίας *NATO e-*

¹⁷⁰ Το NATO διαθέτει πολιτική (*Civilian*) και στρατιωτική (*Military Structure*) δομή, όπου και υπάγονται τα ανάλογα όργανα και τμήματα. Έτσι, π.χ στην πολιτική δομή εντάσσονται οι μόνιμοι εκπρόσωποι και οι εθνικές αντιπροσωπίες ή το ίδιο το Βορειοατλαντικό Συμβούλιο, ενώ στην στρατιωτική περιλαμβάνονται τα στρατιωτικά όργανα, όπως η Στρατιωτική Επιτροπή ή οι Διοικήσεις των διάφορων αποστολών. Επίσης, το NATO περιλαμβάνει στην οργανωτική του δομή και διάφορους Οργανισμούς και Εταιρίες, όπως για π.χ το NATO Defense College, μια σχολή εκπαίδευσης και έρευνας στη Ρώμη. Βλέπε NATO Website, "NATO's Structure", <http://www.nato.int/cps/en/natolive/structure.htm> (accessed July 27, 2010)

¹⁷¹ Ibid

¹⁷² NATO Website, "Academic Forum", <http://www.nato.int/acad/home.htm> (accessed July 27, 2010)

¹⁷³ NATO Website, "NATO Multimedia Library", <http://www.nato.int/cps/en/natolive/63349.htm> (accessed July 27, 2010)

bookshop παρέχεται δωρεάν πρόσβαση σε όλες τις εκδόσεις και τις οπτικοακουστικές παραγωγές του NATO¹⁷⁴.

Το τμήμα *Τηλεόρασης και Ραδιοφώνου* περιλαμβάνει ένα τηλεοπτικό και δέκα ραδιοφωνικά στούντιο που χρησιμοποιούνται, κατά κύριο λόγο, για συνεντεύξεις με το Γενικό Γραμματέα, τους Πρέσβεις και τον εκπρόσωπο τύπου του NATO, καθώς και υψηλόβαθμων στρατιωτικών στελεχών¹⁷⁵. Επίσης, είναι χαρακτηριστικό ότι από το 2008, το NATO διαθέτει διαδικτυακή τηλεόραση (WebTV) στην ηλεκτρονική διεύθυνση www.natochannel.tv, με σκοπό την προβολή της εικόνας και του έργου της Συμμαχίας στο ευρύ κοινό¹⁷⁶.

Το *Πρόγραμμα Υποτροφιών και Χορηγιών* παρέχει επιχορηγήσεις σε επιστήμονες και εμπειρογνώμονες για εκπόνηση επιστημονικών και τεχνικών ερευνών σχετικά με ζητήματα ασφάλειας. Διαχειρίζεται, επίσης, το πρόγραμμα επισκέψεων διαμορφωτών κοινής γνώμης, πολιτικών και ακαδημαϊκών από τα κράτη-μέλη στην κεντρική έδρα του NATO στις Βρυξέλλες για ενημέρωση σχετικά με τη δράση και τους σκοπούς της Συμμαχίας με στόχο την περαιτέρω διάχυση των πληροφοριών αυτών στο ευρύτερο κοινό της κάθε χώρας-μέλους. Τέλος, παρέχει χρηματοδότηση για σεμινάρια, συνέδρια, workshops και διασκέψεις στορογγυλής τραπέζης στις χώρες-συνεργάτες για να ενισχυθεί ο διάλογος και η συζήτηση γύρω από τα ζητήματα ασφάλειας στην Ευρώ-Ατλαντική περιοχή¹⁷⁷.

¹⁷⁴ NATO Website, "NATO E-Bookshop", <http://www.nato-bookshop.org/> (accessed July 27, 2010)

¹⁷⁵ NATO Website, "TV and Radio Unit", http://www.nato.int/issues/tv_radio_unit/index.html (accessed July 27, 2010)

¹⁷⁶ Η δημιουργία του διαδικτυακού καναλιού του NATO ήταν μια πρωτοβουλία του πρώην Γενικού Γραμματέα Jaap de Hoop Scheffer και του πρώην Δανού Πρωθυπουργού και νυν Γενικού Γραμματέα του NATO Anders Fogh Rasmussen. Αφορμή για αυτό υπήρξε η αδυναμία της Συμμαχίας να παρέχει εικόνες από τα πεδία μαχών, κυρίως, από το Αφγανιστάν. Έτσι, με μέσα που παραχώρησε η Δανική Κυβέρνηση (εγκαταστάσεις και τηλεοπτικά συνεργεία), δημιουργήθηκε το διαδικτυακό κανάλι του NATO που τροφοδοτεί κοινό και δημοσιογράφους με «τηλεοπτικά νέα» από τις διάφορες συμμαχικές επιχειρήσεις. Όπως χαρακτηριστικά σημείωσε ο Rasmussen, «Το οφείλουμε τόσο στους ανθρώπους που παίρνουν μέρος στις επιχειρήσεις του NATO, όσο και στις οικογένειές τους, να προβάλουμε τα αποτελέσματα και τις προκλήσεις της δουλειάς τους κατά τη διάρκεια διάφορων αποστολών». Το [natochannel.tv](http://www.natochannel.tv) είναι διαθέσιμο διαδικτυακά από τις 2 Απριλίου του 2008, παρουσιάζοντας έντονη δραστηριότητα. Βλέπε NATO Website, "NATO Launches new TV Channel", *NATO News*, 2 April 2008, <http://www.nato.int/docu/update/2008/03-march/e0328a.html> (accessed July 27, 2010)

¹⁷⁷ NATO Website, "Fellowship and Sponsorship Programmes at NATO", <http://www.nato.int/cps/en/natolive/63610.htm> (accessed July 27, 2010)

Το Κέντρο Ενημέρωσης και Τεκμηρίωσης στο Κίεβο λειτουργεί ως ένας δίαυλος επικοινωνίας μεταξύ του ΝΑΤΟ και της ουκρανικής κοινωνίας με σκοπό να εμβαθύνει και να διευρύνει τη σχέση ΝΑΤΟ-Ουκρανίας, και να υποστηρίξει τις προσπάθειες μεταρρύθμισης της χώρας στον δρόμο προς την κατεύθυνση της πλήρους ενσωμάτωσης στις Ευρωπαϊκές δομές¹⁷⁸.

Στο ίδιο μήκος κύματος εντάσσεται και η δημιουργία του Γραφείου Ενημέρωσης στη Μόσχα, η ίδρυση του οποίου θεωρήθηκε απαραίτητη για την ενίσχυση της συνεργασίας και του διαλόγου ΝΑΤΟ-Ρωσίας και την προοπτική της πλήρους αποκατάστασης των σχέσεων μεταξύ των άλλοτε αντιπάλων¹⁷⁹.

Τα Γραφεία Επαφής της Συμμαχίας στις χώρες-συνεργάτες προωθούν την ανάπτυξη και ενίσχυση των σχέσεων μεταξύ του ΝΑΤΟ και των χωρών που δεν έχουν πλήρη ιδιότητα μέλους αλλά στοχεύουν σε μια πλήρη ένταξη ή σε ενεργή συνεργασία με τη Συμμαχία. Με αυτό τον τρόπο, κάθε χώρα-συνεργάτης διαθέτει το δικό της σημείο επαφής σε κάποια από τις διπλωματικές αρχές των κρατών-μελών της Συμμαχίας, όπου μπορεί να απευθυνθεί για οποιοδήποτε ζήτημα σχετικά με τις υποθέσεις, τα προγράμματα και τις δράσεις του ΝΑΤΟ¹⁸⁰.

Τέλος, το πρόγραμμα *Επιστήμη για την Ειρήνη και την Ασφάλεια* που τελεί υπό την εποπτεία της Διεύθυνσης Δημόσιας Διπλωματίας του ΝΑΤΟ αφορά στην ενθάρρυνση και χρηματοδότηση ερευνητικών προγραμμάτων με σκοπό τη διασύνδεση της πολιτικής επιστήμης και της καινοτομίας με την πρακτική εφαρμογή σε επίπεδο ασφάλειας, σταθερότητας και αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών. Σε αυτό το πλαίσιο, το ΝΑΤΟ επιχορηγεί ερευνητικά προγράμματα και δίνει υποτροφίες σε νέους επιστήμονες για να υλοποιήσουν ιδέες σχετικές με τις

¹⁷⁸ Η ιστοσελίδα του Κέντρου Ενημέρωσης και Τεκμηρίωσης στο Κίεβο παρέχει πληροφορίες μόνο στην ουκρανική γλώσσα.

¹⁷⁹ Και σε αυτή την περίπτωση, η ιστοσελίδα του Γραφείου Ενημέρωσης στη Μόσχα παρέχει πληροφορίες αποκλειστικά στη ρωσική γλώσσα. Το να απευθύνεται κανείς στη γλώσσα του ακροατήριου-στόχου αποτελεί χαρακτηριστική περίπτωση προσπάθειας για άσκηση επιρροής και δείγμα εφαρμογής των αρχών της Δημόσιας Διπλωματίας που υπαγορεύουν ειλικρινή προσέγγιση του εν λόγω ακροατηρίου.

¹⁸⁰ NATO Website, *Allied Contact Points (01.01.2009-31.12.2010)*, http://www.nato.int/structur/oip/all-co_p.pdf (accessed July 27, 2010)

αποστολές της Συμμαχίας, αποδεικνύοντας έμπρακτα ότι η επιστήμη διευκολύνει το διάλογο και τη συνεργασία μεταξύ των ανθρώπων¹⁸¹.

Όπως γίνεται αντιληπτό, πέρα από τη διαχείριση της καθημερινής επικοινωνίας με τα ΜΜΕ, οι δραστηριότητες της Διεύθυνσης Δημόσιας Διπλωματίας του NATO αποβλέπουν στην άσκηση μακροπρόθεσμης επιρροής. Για αυτό το λόγο έχουν σχεδιαστεί για να προωθούν την οικοδόμηση σχέσεων και δικτύων με διαμορφωτές γνώμης, να διευκολύνουν το διάλογο μεταξύ των παραγόντων του διεθνούς συστήματος και να προκαλούν το ενδιαφέρον του κοινού και ιδιαίτερα της νέας γενιάς για τις διατλαντικές σχέσεις¹⁸².

2.3 Η Δημόσια Διπλωματία του NATO στην πράξη

Είναι προφανές ότι οι δραστηριότητες μιας πολιτικής Δημόσιας Διπλωματίας δεν περιορίζονται στο στενό πλαίσιο μιας γραφειοκρατικής οργάνωσης και δομής. Λαμβάνοντας ως οδηγό τα «εργαλεία» της Δημόσιας Διπλωματίας που αναλύθηκαν διεξοδικώς σε προηγούμενο κεφάλαιο, θα επιχειρηθεί να διερευνηθεί με ποιους τρόπους και με τη βοήθεια ποιών εργαλείων προσπαθεί το NATO να πετύχει τους επικοινωνιακούς του στόχους.

Έτσι, σε πρώτο επίπεδο, διαπιστώνεται ότι το NATO διεξάγει πολλές και διάφορες έρευνες κοινής γνώμης για να καταλάβει πώς σκέφτεται και τι πιστεύει το κοινό για τη Συμμαχία και το μέλλον της. Με λίγα λόγια, ενεργοποιεί το «εργαλείο» του *Listening*, τη δυνατότητα δηλαδή ακρόασης με την έννοια της συλλογής πληροφοριών και στοιχείων σχετικά με τις απόψεις της διεθνούς κοινής γνώμης. Οι έρευνες του δεν περιορίζονται αποκλειστικά στα κοινά των κρατών-μελών της Συμμαχίας, αλλά διεξάγονται τόσο στις χώρες-συνεργάτες, όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι το NATO πρέπει να αντιμετωπίσει μια μάλλον κατακερματισμένη διεθνή κοινή γνώμη, που αλλάζει

¹⁸¹ NATO Website, "Science for Peace and Security", http://www.nato.int/science/about_sps/introduction.htm (accessed July 27, 2010)

¹⁸² Stephanie Babst, *op. cit.* σελ. 4

ανάλογα με τη χρονική περίοδο και τις διεθνείς εξελίξεις¹⁸³. Παρόλα αυτά, τα στοιχεία που αποκομίζει το NATO από το “Listening” αποδεικνύονται καθόλα χρήσιμα, γιατί αρχικά βοηθούν τους ειδικούς της Δημόσιας Διπλωματίας του να αντλήσουν ακριβώς τις πληροφορίες που χρειάζονται για το προφίλ και τις απόψεις του κοινού που ερευνούν, και στη συνέχεια να εξαπολύσουν την κατάλληλη επικοινωνιακή εκστρατεία στοχεύοντας σε επιλεγμένα κοινά και στοιχειοθετώντας έτσι, μεγαλύτερες πιθανότητες επιτυχίας¹⁸⁴. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί σε αυτό το σημείο ότι το “Listening” για να επιτυχημένο και αποτελεσματικό ως «εργαλείο» Δημόσιας Διπλωματίας πρέπει πάνω απ’ όλα να είναι αυθεντικό και ειλικρινές, διαφορετικά ρέπει με βεβαιότητα προς την αποτυχία¹⁸⁵.

¹⁸³ Σύμφωνα με τα στατιστικά δεδομένα της έρευνας “Transatlantic Trends” που διεξάγεται κάθε χρόνο στην Αμερική και σε 12 Ευρωπαϊκές χώρες, καταγράφοντας τις τάσεις της κοινής γνώμης για τα διατλαντικά θέματα, διαπιστώνεται π.χ. ότι το 2007 η υποστήριξη που επιδείκνυαν τα παλιότερα κράτη-μέλη της Συμμαχίας, όπως η Μεγάλη Βρετανία, η Γερμανία ή η Τουρκία, έτεινε να εξασθενήσει σε σχέση με το παρελθόν και σε αντίθεση με τις νέο-εισερχόμενες χώρες-μέλη του NATO, που έδειχναν να υποστηρίζουν με ζέση τη Συμμαχία και την ένταξη τους σε αυτή. Αντίθετα, μετρήσεις του 2009 δείχνουν ότι οι Δυτικοί Ευρωπαίοι θεωρούν σε μεγάλο ποσοστό (63%) σημαντική την ύπαρξη του NATO για τη διεθνή ασφάλεια και σταθερότητα, σε αντίθεση με τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, όπου καταγράφεται πτώση του αντίστοιχου ποσοστού (53%). Όπως γίνεται αντιληπτό, η έρευνα των τάσεων της κοινής γνώμης μεταβάλλεται συνεχώς, γεγονός που οφείλεται σε διάφορους παράγοντες και γεγονότα, όπως για παράδειγμα η εκλογή Ομπάμα ή ο πόλεμος στη Γεωργία. Κατά συνέπεια, είναι επιβεβλημένη η συνεχής καταγραφή της κοινής γνώμης για την κατάλληλη αντιμετώπιση της κάθε περίπτωσης. Βλέπε Stephanie Babst, *op. cit.* σελ. 3 & Transatlantic Trends, “Survey: Support for U.S. Leadership Skyrockets in Europe”, *Press Information 2009*,

<http://www.gmfus.org/trends/pressinfo.html> (accessed August 2, 2010)

¹⁸⁴ Για παράδειγμα, μέσω των ερευνών κοινής γνώμης διαπιστώθηκε ότι άτομα νεαρής ηλικίας γνωρίζουν ελάχιστα πράγματα για τη Συμμαχία και τη δράση της, με αποτέλεσμα το επιτελείο της Δημόσιας Διπλωματίας του NATO να δώσει ιδιαίτερη έμφαση σε προσπάθειες προσέγγισης νεανικών κοινών μεταξύ 17-35 ετών. Το ίδιο ισχύει και για την περίπτωση της προσέγγισης των γυναικείων κοινών, αφού μετά από ανάλογη έρευνα διαπιστώθηκε ότι οι γυναίκες ξέρουν και καταλαβαίνουν πολύ λίγα σχετικά με το NATO, το ρόλο και τις λειτουργίες του. Βλέπε NATO Website, “Female Opinion Leaders Visit NATO”, 25-27 January 2010, http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_61123.htm?selectedLocale=en (accessed August 2, 2010)]

¹⁸⁵ Χαρακτηριστική υπήρξε, για παράδειγμα, η περίπτωση της Karen Hughes, αμερικανίδας αξιωματούχου της κυβέρνησης Μπους, που το 2005 ξεκίνησε μια περίφημη «*listening tour*» στη Μέση Ανατολή, για να διαπιστώσει τις αραβικές αντιλήψεις για τις ΗΠΑ. Παρά τις καλές προθέσεις που μπορεί να υπήρχαν, η περιοδεία της Hughes θεωρήθηκε μεγάλη αποτυχία γιατί κατέληξε να κηρύττει τον αμερικανικό τρόπο ζωής στο μουσουλμανικό κοινό, παρά να «ακούει» πραγματικά τις απόψεις και τους προβληματισμούς του. Βλέπε Stephanie Babst, “Public Diplomacy: The Art of Engaging and Influencing”, *op. cit.* σελ.5 & Fred Kaplan, “Karen Hughes, Stay Home! : What on earth is doing in the Middle East?”, *State Magazine*, 29 September 2005, <http://www.slate.com/id/2127102> (accessed August 3, 2010)

Παράλληλα, το NATO καταγράφει μεγάλη δραστηριότητα στις ανταλλαγές επισκέψεων. Συγκεκριμένα, η Διεύθυνση Δημόσιας Διπλωματίας του Οργανισμού προσκαλεί στην κεντρική έδρα της Συμμαχίας στις Βρυξέλλες επιστήμονες, βουλευτές, διαμορφωτές κοινής γνώμης, δημοσιογράφους, ακαδημαϊκούς ειδικούς ασφάλειας, νέους πολιτικούς ή εκπροσώπους ΜΚΟ για να τους ενημερώσει από κοντά για την πολιτική και τις δράσεις του NATO. Μάλιστα, ιδιαίτερα προγράμματα επισκέψεων λειτουργούν για μαθητές και νεανικά κοινά, στο πλαίσιο καλοκαιρινών σχολείων, ασκήσεων προσομοίωσης ή πανεπιστημιακών και σχολικών διαγωνισμών¹⁸⁶. Έτσι, με μια απλή αναζήτηση στην ιστοσελίδα του NATO, εντοπίζει κανείς πλήθος ανάλογων επισκέψεων. Δημοσιογράφοι από το Μπαχρέιν ή τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα¹⁸⁷, βουλευτές από την Ιορδανία, την Τυνησία ή την Αλγερία¹⁸⁸, Ισραηλινοί διαμορφωτές γνώμης¹⁸⁹, γυναίκες opinion leaders από τα κράτη-μέλη¹⁹⁰, ακόλουθοι τύπου από την Ελλάδα¹⁹¹, είναι μερικά μόνο από τα παραδείγματα της πλούσιας δραστηριότητας του NATO σε αυτό τον τομέα.

¹⁸⁶ Julie Daniels, "Case Study Public Diplomacy for NATO", *The Times*, 9 April 2008, http://business.timesonline.co.uk/tol/business/career_and_jobs/careers_in/careers_in_defence/article3705355.ece (accessed August 1, 2010)

¹⁸⁷ NATO Website, "Journalists from the Kingdom of Bahrain visit NATO HQ", 10 April 2008, http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_7234.htm?selectedLocale=en & "Journalists from the United Arab Emirates visit NATO HQ", 27 June 2007, http://www.nato.int/cps/en/SID-A4CB9EEC-245084E7/natolive/news_7860.htm?selectedLocale=en (accessed August 3, 2010)

¹⁸⁸ NATO Website, "Jordanian Parliamentarians visit NATO HQ", 19 June 2006, http://www.nato.int/cps/en/SID-1819FDF1-84A807B4/natolive/news_22260.htm?selectedLocale=en & "Tunisian Parliamentarians visit NATO HQ", 26 March 2006,

http://www.nato.int/cps/en/SID-1819FDF1-84A807B4/natolive/news_22364.htm?selectedLocale=en & "Algerian Parliamentarians visit NATO HQ", 18 May 2006,

http://www.nato.int/cps/en/SID-29F8ED0B-72EAE686/natolive/news_22301.htm?selectedLocale=en (accessed August 3, 2010)

¹⁸⁹ NATO Website, "Israeli Opinion Leaders visit NATO HQ", 15 September 2008, http://www.nato.int/cps/en/SID-CF5298F3-BD0EF4D7/natolive/news_43626.htm?selectedLocale=en (accessed August 3, 2010)

¹⁹⁰ NATO Website, "Female Opinion Leaders Visit NATO", op.cit.

¹⁹¹ Σε αυτή την επίσκεψη (25-26 Μαΐου 2009) είχα την ευκαιρία να παρευρεθώ και προσωπικά λόγω της ιδιότητας μου ως ακόλουθος τύπου. Μετά από πρόκληση που δεχτήκαμε από τη Διεύθυνση Δημόσιας Διπλωματίας του NATO, 15 ακόλουθοι τύπου ταξιδέψαμε στις Βρυξέλλες και φιλοξενηθήκαμε σε κεντρικό ξενοδοχείο της πόλης με έξοδα της Συμμαχίας. Την επόμενη μέρα επισκεφτήκαμε την κεντρική έδρα του NATO, όπου και παρακολουθήσαμε ένα ημερήσιο πρόγραμμα ενημέρωσης για τις δράσεις, τους στόχους και τις προσκλήσεις της Δημόσιας Διπλωματίας του NATO και της Συμμαχίας γενικότερα.

Σε ανάλογο πλαίσιο, η Δημόσια Διπλωματία της Συμμαχίας οργανώνει, συγχρηματοδοτεί και διεξάγει πολλά συνέδρια, σεμινάρια, συμπόσια και workshops για να δώσει ώθηση στο διάλογο και στη συζήτηση για το NATO και να ενημερώσει το κοινό για την πολιτική και στρατιωτική δράση της Συμμαχίας. Και εδώ τα παραδείγματα δεν είναι λίγα. Η διοργάνωση της «Βδομάδας NATO» στο Καζακστάν¹⁹², το Συνέδριο του Λονδίνου για το Αφγανιστάν¹⁹³, συνέδρια μεταξύ NATO και χωρών-συνεργατών, όπως μεταξύ NATO-Ρωσίας¹⁹⁴, NATO-Ιαπωνίας, NATO-Μπαχρέϊν¹⁹⁵, NATO-Κουβέϊτ¹⁹⁶ ή NATO-Σαουδικής Αραβίας¹⁹⁷, καθώς και διάφορα διεθνή συμπόσια ή ετήσια συνέδρια για την πορεία «μεταμόρφωσης» της Συμμαχίας¹⁹⁸ και τη σχέση της με τρίτες χώρες¹⁹⁹ είναι ένα μικρό δείγμα αυτού του είδους εκδηλώσεων. Σύμφωνα, μάλιστα, με την Stefanie Babst, αναπληρώτρια Γενική Γραμματέα της Δημόσιας Διπλωματίας του NATO, το να οργανώνει κανείς εκδηλώσεις που διευκολύνουν και ενισχύουν το διάλογο και τη συζήτηση μεταξύ ειδικών της πολιτικής και επαγγελματιών της εξωτερικής πολιτικής μπορεί να αποδειχθεί άριστη στρατηγική Δημόσιας Διπλωματίας, εάν στόχος είναι να στραφεί η προσοχή του κοινού σε ένα συγκεκριμένο πολιτικό

¹⁹² NATO Website, "NATO Week in Kazakhstan", 18-22 June 2006

http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_22262.htm?selectedLocale=en (accessed August 4, 2010)

¹⁹³ NATO Website, "London Conference in Afghanistan", 28 January 2020

http://www.nato.int/cps/en/natolive/photos_61118.htm?selectedLocale=en (accessed August 4, 2010)

¹⁹⁴ NATO Website, "NATO-Russia Council Conference on Terrorism", 17-18 May 2007

http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_7461.htm?selectedLocale=en (accessed August 4, 2010)

¹⁹⁵ NATO Website, "NATO-Bahrain Public Diplomacy Conference in Manama, Bahrain", 23-25 April 2008, http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_7282.htm?selectedLocale=en (accessed August 4, 2010)

¹⁹⁶ NATO Website, "NATO-Kuwait Conference on Cooperation with Gulf Countries", 12 December 2006, http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_22060.htm?selectedLocale=en (accessed August 4, 2010)

¹⁹⁷ NATO Website, "NATO-Saudi Arabia Conference in Riyadh", 21 January 2007

http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_7330.htm?selectedLocale=en (accessed August 4, 2010)

¹⁹⁸ NATO Website, "Annual NATO Conference on "Transforming NATO – A Political and Military Challenge", 14 April 2005,

http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_21708.htm?selectedLocale=en (accessed August 4, 2010)

¹⁹⁹ NATO Website, "International Conference on "NATO and the Broader Middle East Region", 18 March 2005, http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_21653.htm?selectedLocale=en (accessed August 4, 2010)

ζήτημα²⁰⁰. Προς αυτή την κατεύθυνση κινείται και το NATO, διοργανώνοντας εκδηλώσεις που καλλιεργούν τη δικτύωση και ενισχύουν τη συζήτηση μεταξύ επαγγελματιών της πολιτικής και της ασφάλειας. Παρόλα αυτά, η πρόκληση, όπως υποστηρίζει η Babst, είναι να παραμένει κανείς προσηλωμένος στο ζήτημα που θέλει να προβάλει και να το αναδεικνύει μέσα από εκδηλώσεις υψηλού κύρους, και όχι μέσα από μια σειρά χαμηλού προφίλ γεγονότων που είναι βέβαιο ότι δε θα προσελκύσουν ποτέ επαρκή δημόσια προσοχή²⁰¹.

Είναι χαρακτηριστικό, επίσης, ότι η Ατλαντική Συμμαχία ανέπτυξε ένα ευρύ δίκτυο συνεργασιών και μηχανισμών σύμπραξης με διάφορες χώρες-εταίρους. Ο *Μεσογειακός Διάλογος*²⁰² (**Mediterranean Dialogue**), η *Πρωτοβουλία Συνεργασίας της Κωνσταντινούπολης*²⁰³ (**Istanbul Cooperation Initiative-ICI**), το *Συμβούλιο NATO-Ρωσίας* και η *Σύμπραξη για την Ειρήνη*²⁰⁴ (**Partnership for Peace-PfP**) είναι οι πιο σημαντικοί μηχανισμοί σύμπραξης του NATO, που δημιουργήθηκαν για να διασφαλιστεί μέσω της στενής συνεργασίας με τους Εταίρους η ασφάλεια και η σταθερότητα των Συμμάχων. Πέρα από τους

²⁰⁰ Stephanie Babst, "Public Diplomacy: The Art of Engaging and Influencing", op. cit. σελ.6

²⁰¹ Ibid, σελ. 7

²⁰² Το NATO εγκαθίδρυσε το «Μεσογειακό Διάλογο» το 1994 με έξι χώρες –Αίγυπτο, Ισραήλ, Ιορδανία, Μαυριτανία, Μαρόκο και Τυνησία- από την ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου. Το πρόγραμμα, στο οποίο το 2000 προστέθηκε και η Αλγερία, στοχεύει στη δημιουργία καλών σχέσεων και στη βελτίωση της αμοιβαίας κατανόησης με τα κράτη της περιοχής της Μεσογείου, όπως επίσης και στην προώθηση της περιφερειακής ασφάλειας και σταθερότητας. Βλέπε NATO Website, "NATO Mediterranean Dialogue", http://www.nato.int/cps/en/SID-DADEC30E-BB39375D/natolive/topics_60021.htm? (accessed August 4, 2010)

²⁰³ Η «Πρωτοβουλία Συνεργασίας της Κωνσταντινούπολης» (ICI), η οποία δρομολογήθηκε κατά την Σύνοδο Κορυφής του NATO στην Κωνσταντινούπολη το 2004, αποτελεί το δεύτερο πυλώνα ανάμιξης του NATO στη Μεσόγειο μετά το Μεσογειακό Διάλογο. Στόχος της είναι να εγκαθιδρύσει συνεργατικές σχέσεις με τα κράτη της ευρύτερης Μέσης Ανατολής και ειδικά με μέλη του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου. Σε γενικές γραμμές, η ICI ακολουθεί τη λογική του ενισχυμένου Μεσογειακού Διαλόγου, εστιάζοντας πάνω σε τομείς κοινού ενδιαφέροντος όπως είναι η συνεργασία στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας, η αμυντική μεταρρύθμιση και η κοινή εξάσκηση. Στην πρωτοβουλία αυτή συμμετέχουν μέχρι σήμερα το Μπαχρέιν, το Κουβέιτ, το Κατάρ και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. Βλέπε Carlo Masala, "Το NATO και η Μέση Ανατολή», *Δελτίο NATO*, 2005,

<http://www.nato.int/docu/review/2005/issue4/greek/art1.html> (accessed August 4, 2010)]

²⁰⁴ Το NATO παρουσίασε για πρώτη φορά την πρωτοβουλία «Σύμπραξη για την Ειρήνη» το 1994, ως ένα πρόγραμμα πρακτικών δραστηριοτήτων, από το οποίο οι Εταίροι μπορούν να επιλέξουν τις δικές τους προτεραιότητες για συνεργασία με τη Συμμαχία. Οι δραστηριότητες του προγράμματος, στο οποίο συμμετέχουν 22 κράτη, κυμαίνονται από στρατιωτικές ασκήσεις και εργαστήρια έως σεμινάρια και σειρές εκπαιδευτικών μαθημάτων, που προωθούν τη διαλειτουργικότητα και βοηθούν στην οικοδόμηση μιας κοινής γλώσσας συνεργασίας για όλους. Βλέπε NATO Website, "The Partnership for Peace", http://www.nato.int/cps/en/SID-AE2F889F-42D620EB/natolive/topics_50349.htm?selectedLocale=en (accessed August 4, 2010)]

στρατηγικούς και στρατιωτικούς λόγους σύναψης αυτών των συνεργασιών, το NATO αναπτύσσει παράλληλα και διάφορες δράσεις Δημόσιας Διπλωματίας σε αυτές τις χώρες-εταίρους για να αποδείξει έμπρακτα ότι δεν πρόκειται για μια αποκλειστικά στρατιωτική αμυντική Συμμαχία, πείθοντας για τη χρησιμότητα της ύπαρξης της στη σύγχρονη εποχή και οικοδομώντας μακροχρόνιους και ειλικρινείς δεσμούς μαζί τους. Έτσι για παράδειγμα, στο πρόγραμμα συνεργασίας με τους Εταίρους από την Κεντρική Ασία ή το Νότιο Καύκασο, εκτός από τις δραστηριότητες που σχετίζονται με την εκπαίδευση του στρατού²⁰⁵, την οικονομική και πολιτική διαχείριση των αμυντικών δυνάμεων, την τρομοκρατία, την εξάπλωση των όπλων μαζικής καταστροφής ή την ασφάλεια των συνόρων, το NATO υποστηρίζει και προγράμματα που επηρεάζουν την καθημερινή ζωή των λαών στις χώρες αυτές. Στο Αζερμπαϊτζάν επενδύθηκε ένα μεγάλο ποσό σε πρόγραμμα για απομάκρυνση πυρομαχικών από την παλιά στρατιωτική βάση *Saloglu* και τις πόλεις *Agstafa* και *Roynli*, καθώς αυτά πολύ συχνά εκρήγνυντο προκαλώντας αρκετές απώλειες και σοβαρούς τραυματισμούς στον τοπικό πληθυσμό²⁰⁶. Στη Γεωργία δρομολογήθηκε ένα πρόγραμμα για την καταστροφή 500 περίπου πυραύλων στις βάσεις *Ponichala* και *Chaladid*, καθώς και ένα δεύτερο για την καταστροφή εφεδρικών αποθεμάτων με πυραύλους κοντά στις 9000²⁰⁷. Σε αυτή την περίπτωση, δεν εξαλείφθηκε μόνο ένας σοβαρός κίνδυνος ασφάλειας αλλά μια μελλοντική εστία περιβαντολλογικής μόλυνσης. Ανάλογα προγράμματα «αποστρατικοποίησης» λειτουργούν και στο Καζακστάν και στο

²⁰⁵ Το NATO μαζί με τους εθνικούς φορείς προσφέρει σειρές μαθημάτων και εκπαιδευτικό υλικό για την υποστήριξη μιας κοινής κατανόησης για την πολιτική και τις διαδικασίες, καθώς και για την προώθηση της διαλειτουργικότητας. Είναι χαρακτηριστικό ότι Εταίροι συμμετείχαν σε πάνω από 90 σειρές μαθημάτων που πρόσφερε το Κολέγιο Άμυνας του NATO στην Ρώμη και η Σχολή του SHAPE στο Oberammergau, της Γερμανίας. Για την υποστήριξη του εκτεταμένου αυτού προγράμματος συνεργασίας, οι Εταίροι εκπροσωπούνται στην έδρα του NATO στις Βρυξέλλες από διπλωματικό και στρατιωτικό προσωπικό. Επίσης, στρατιωτικό προσωπικό από Εταιρικά κράτη βρίσκεται στις δύο Στρατηγικές διοικήσεις του NATO, στη Συμμαχική Διοίκηση Επιχειρήσεων στην Mons του Βελγίου και στη Συμμαχική Διοίκηση Μετασχηματισμού στο Norfolk, στη Virginia των Ηνωμένων Πολιτειών. Βλέπε Susan Pond, «Η Κατανόηση των Εργαλείων της Σύμπραξης για την Ειρήνη», *Δελτίο NATO*, 2004, <http://www.nato.int/docu/review/2004/issue1/greek/art2.html> (accessed August 4, 2010)

²⁰⁶ “Partners in the Southern Caucasus” *NATO Backgrounder*, Brussels: Public Diplomacy Division, September 2007, σελ. 5

²⁰⁷ *Ibid*, σελ. 5



Τατζικιστάν για καταστροφή ναρκών και άχρηστων πολεμικών εξοπλισμών²⁰⁸ ενώ είναι αξιοσημείωτο να αναφερθεί ότι υπό την καθοδήγηση της Συμμαχίας οργανώθηκε και λειτουργεί ειδικό πρόγραμμα για την αντιμετώπιση του εμπορίου ναρκωτικών²⁰⁹.

Η επιστημονική και περιβαλλοντολογική συνεργασία είναι, επίσης, μια σημαντική πλευρά της εμπλοκής της Συμμαχίας στην περιοχή. Για παράδειγμα, στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας «Εικονικός Δρόμος Μεταξιού» (Virtual Silk Highway), το NATO προώθησε τη συνδεσιμότητα στο διαδίκτυο στην περιοχή μεταξύ των κρατών της Κεντρικής Ασίας και του Καυκάσου, ενώ προσπάθησε να αντιμετωπίσει και το πρόβλημα της μόλυνσης από ραδιενεργά κατάλοιπα στις ίδιες περιοχές²¹⁰. Παράλληλα, τόσο για τους Εταίρους από το *Μεσογειακό Διάλογο*, όσο και από την *Πρωτοβουλία Συνεργασίας της Κωνσταντινούπολης* λειτουργεί πρόγραμμα συνεργασίας για την αντιμετώπιση έκτακτων καταστροφών, φυσικών ή από ανθρώπινο χέρι. Ο *Σχεδιασμός Έκτακτης Πολιτικής Κατάστασης* (Civil Emergency Planning), όπως χαρακτηριστικά ονομάζεται το συγκεκριμένο πρόγραμμα, προετοιμάζει κατάλληλα τις κρατικές δομές των Εταίρων ώστε να αντιμετωπίσουν απρόβλεπτες καταστάσεις, όπως σεισμούς, πλημμύρες ή ακόμα και επιθέσεις από χημικά ή βιολογικά όπλα, προστατεύοντας με αυτό τον τρόπο τον πολιτικό πληθυσμό. Φυσικά, ο μηχανισμός του *Σχεδιασμού Έκτακτης Πολιτικής Κατάστασης* τίθεται σε λειτουργία και στην περίπτωση που κάποιο κράτος-μέλος της Συμμαχίας χρειαστεί τη βοήθεια του, όπως συνέβη για παράδειγμα το 2005 με τις Η.Π.Α και

²⁰⁸ "Partners in Central Asia" *NATO Backgrounder*, Brussels: Public Diplomacy Division, November 2007, σελ.7 [Σήμερα, υπολογίζεται ότι έχουν καταστραφεί πάνω από 2 εκατομμύρια ναρκών και η Συμμαχία έχει δωρίσει πάνω από 13 εκατομμύρια ευρώ για ανάλογα προγράμματα στην Κεντρική Ασία, την Νοτιοανατολική Ευρώπη και την Ουκρανία.]

²⁰⁹ Δεδομένου ότι το εμπόριο ναρκωτικών συνδέεται σε μεγάλο βαθμό με το οργανωμένο έγκλημα και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, το NATO σε συνεργασία με τους Εταίρους του από την Κεντρική Ασία συμφώνησαν να θέσουν σε λειτουργία ένα πιλοτικό πρόγραμμα που θα εκπαιδεύει προσωπικό από το Αφγανιστάν (παράγει το 90% της παγκόσμιας παραγωγής οπίου) και τις κεντρικές ασιατικές χώρες για την αντιμετώπιση του εμπορίου ναρκωτικών. Βλέπε Ibid, σελ. 3.

²¹⁰ Ibid, σελ. 9 [Συγκεκριμένα, σε συνεργασία με την International Atomic Energy Agency, το NATO ανέλαβε μια μελέτη για την αντιμετώπιση της μόλυνσης από ραδιενεργά κατάλοιπα που προκλήθηκαν από τις πυρηνικές δοκιμές της πρώην Σοβιετικής Ένωσης στην ευρύτερη περιοχή του Καζακιστάν, καθώς και ένα πρόγραμμα για αποτελεσματική διαχείριση των αποβλήτων της βιομηχανίας ουρανίου στο Καζακιστάν, στο Κιργιστάν, στο Τατζικιστάν και στο Ουζμπεκιστάν.]

την περίπτωση της καταστροφής της Νέας Ορλεάνης από τον τυφώνα Κατρίνα²¹¹. Η σημαντική συμβολή του NATO στην περίπτωση του μεγάλου σεισμού στο Πακιστάν το 2005, που άφησε πίσω του 73.000 νεκρούς και πάνω από 4 εκατομμύρια άστεγους, εντάσσεται επίσης σε αυτή την κατηγορία, καθώς και οι ασκήσεις προσομοίωσης σε καταστάσεις τρομοκρατικών επιθέσεων στη Ρωσία και στην Ουκρανία²¹². Τέλος, ο Σχεδιασμός Έκτακτης Πολιτικής Κατάστασης περιλαμβάνει δραστηριότητες στους τομείς της ερημοποίησης, της ξηρασίας, της περιβαλλοντολογικής μόλυνσης, της διαχείρισης των υδάτων και άλλων φυσικών πόρων, καθώς όλοι αυτοί οι λόγοι μπορούν να αποτελέσουν αιτίες μελλοντικών συγκρούσεων και διαφωνιών μεταξύ κρατών, απειλώντας την ασφάλεια και τη σταθερότητα²¹³.

Από την άλλη μεριά, θα περίμενε κανείς ότι μια πολιτικοστρατιωτική Συμμαχία όπως το NATO, δε θα μπορούσε να έχει καμία σχέση με την άσκηση πολιτιστικής διπλωματίας. Παρόλα αυτά, η Δημόσια Διπλωματία του NATO έχει κάνει και σε αυτό τον τομέα κάποια πρώτα βήματα, αναγνωρίζοντας προφανώς την τεράστια επίδραση που μπορεί να ασκήσει η τέχνη και ο πολιτισμός. Έτσι, η Συμμαχία διοργανώνει ή συμμετέχει σε διάφορα πολιτιστικά ή αθλητικά δρώμενα²¹⁴, όπως συνέβη στην περίπτωση της διοργάνωσης του «NATO Partnership Running Festival²¹⁵» στην Ουγγαρία ή τη συμμετοχή στην έκθεση «Horse Parade 2005», όπου το «άλογο του NATO» μαζί με άλλα 200 ανάλογα

²¹¹ "NATO's Role in Civil Emergency Planning" *NATO Backgrounder*, Brussels: Public Diplomacy Division, September 2006, σελ. 5 <http://www.nato.int/docu/cep/cep-e.pdf> (accessed August 4, 2010)

²¹² *Ibid* [Το NATO βοηθάει και αυτή τη στιγμή το Πακιστάν εξαιτίας των καταστρεπτικών πλημμύρων που πλήττουν τη χώρα. Βλέπε NATO Website, "NATO Responds to Pakistani Request for Relief Assistance" http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_65116.htm?mode=pressrelease (accessed August 9, 2010)

²¹³ *Guide to the NATO Science for Peace and Security Programme*, Brussels: Public Diplomacy Division, 2007, σελ. 6-7

²¹⁴ Όπως χαρακτηριστικά σημειώνει η Stefanie Babst (αναπληρώτρια Γενική Γραμματέα της Δημόσιας Διπλωματίας του NATO), το NATO με το να γίνεται χορηγός σε αθλητικές εκδηλώσεις και καλλιτεχνικές εκθέσεις ασκεί ένα είδος πολιτιστικού branding (Cultural Branding), με στόχο να μεταφέρει τα μηνύματα της Συμμαχίας κοντά στον απλό άνθρωπο. Βλέπε Stefanie Babst, "Public Diplomacy: The Art of Engaging and Influencing", *op. cit.* σελ.9]

²¹⁵ NATO Website, "NATO Partnership Running Festival gets off to a Fast Start", 25 June 2006 <http://www.nato.int/docu/update/2006/06-june/e0625a.htm> (accessed August 6, 2010)

εκθέματα διακόσμησε τους δρόμους των Βρυξελλών και ταξίδεψε και σε άλλες πόλεις του Βελγίου²¹⁶.

Τέλος, το NATO έχει αναπτύξει πολύ μεγάλη δραστηριότητα τα τελευταία χρόνια και στον τομέα του *International Broadcasting*, του «εργαλείου» δηλαδή της Δημόσιας Διπλωματίας που σχετίζεται με τη *διπλωματία των ΜΜΕ*. Σημαντική εξέλιξη προς αυτή την κατεύθυνση ήταν η δημιουργία της διαδικτυακής τηλεόρασης (WebTV) του NATO το 2008. Στην ηλεκτρονική διεύθυνση www.natochannel.tv, όπου είναι διαθέσιμο το κανάλι του NATO, ο χρήστης του διαδικτύου έχει πρόσβαση σε διάφορα βίντεο που αφορούν, κυρίως, στις επιχειρήσεις της Συμμαχίας στο Αφγανιστάν²¹⁷. Παράλληλα, ωστόσο, στο κανάλι υπάρχουν διαθέσιμα βίντεο με συνεντεύξεις του Γενικού Γραμματέα ή των υπεύθυνων για τη χάραξη του Νέου Στρατηγικού Δόγματος, με επιχειρήσεις από το Κόσοβο ή από στρατιωτικές ασκήσεις, ακόμα και βίντεο με σειρά διαλέξεων²¹⁸ για διάφορα θέματα που απασχολούν τη Συμμαχία και το περιβάλλον ασφάλειας.

Το NATO διαθέτει, όπως είναι λογικό, και μια λειτουργική και πλήρως ενημερωμένη ηλεκτρονική ιστοσελίδα διαθέσιμη σε τέσσερις γλώσσες: αγγλικά, γαλλικά, ρωσικά και ουκρανικά. Εκδίδει, επίσης, σε τριμηνιαία βάση το περιοδικό *Δελτίο NATO (NATO Review)* σε 28 γλώσσες ανάμεσα σε αυτές τα αραβικά και τα εβραϊκά, καθώς και ηλεκτρονικά ενημερωτικά δελτία στη ρωσική (*NATO-Russia E-news*) ή την ουκρανική (*NATO-Ukraine E-news*) γλώσσα. Παράλληλα, εκδίδει και διάφορες ειδικές ή επετειακές εκδόσεις σε 44 γλώσσες, συμπεριλαμβάνοντας και γλώσσες Εταίρων, όπως τα ουζμπεκικά, τα αζέρικα ή τα τουρκμενικά.

Με την αφορμή της συμπλήρωσης 60 χρόνων από την ίδρυση του NATO το 2009, δόθηκε η ευκαιρία για περαιτέρω προβολή της Ατλαντικής Συμμαχίας.

²¹⁶ NATO Website, "NATO Joins Horse Parade", 7 June 2005, http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_21403.htm?selectedLocale=en (accessed August 6, 2010)

²¹⁷ Ο πόλεμος στο Αφγανιστάν ήταν μάλιστα, όπως σημειώσαμε και προηγουμένως, η βασική αιτία δημιουργίας του εν λόγω διαδικτυακού καναλιού. [Βλ. Υπόσημ. 177]

²¹⁸ NATO Website, "NATO TV Launches Summer School Lectures", 16 July 2008, http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_8135.htm?selectedLocale=en (accessed August 7, 2010)

Έτσι, η Διεύθυνση Δημόσιας Διπλωματίας οργάνωσε μια ολόκληρη επικοινωνιακή καμπάνια υπό τον τίτλο “NATO:1949-2009 *Securing our Future*” για να προωθήσει την εικόνα της Συμμαχίας και να διαβεβαιώσει ότι ακόμα και μετά από 60 χρόνια η Συμμαχία είναι ενεργητικά παρούσα στο σημερινό διεθνές σύστημα. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, δημιουργήθηκαν ειδικές τηλεοπτικές παραγωγές που εξιστορούν την ιστορία του NATO, φέρνοντας στο φως διάφορες κρυφές πτυχές πίσω από τα γεγονότα της ίδρυσης του Βορειοατλαντικού Οργανισμού. Το “*NATO Declassified 1949-1959*” αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιας παραγωγής, που αποκαλύπτει μέσα από το οπτικοακουστικό αρχειακό υλικό της εποχής και τη δημοσιοποίηση των αρχείων του NATO την ιστορία ίδρυσης της Συμμαχίας. Παράλληλα, με την ανάπτυξη μιας διαδραστικής και άκρως ενδιαφέρουσας ιστοσελίδας (www.nato.int/60years) αφιερωμένης αποκλειστικά στα εξηκοστά γενέθλια του Οργανισμού, δίνεται η δυνατότητα στο χρήστη του διαδικτύου, ακολουθώντας μια πορεία μέσα από βίντεο, φωτογραφίες και αρχεία, να ανακαλύψει μόνος του την ιστορική διαδρομή της Συμμαχίας. Η επέτειος των 60 χρόνων του NATO υπήρξε, τέλος, και αφορμή για παραγωγή ταινιών²¹⁹ με θέμα τη γενικότερη προβολή του ρόλου και των δραστηριοτήτων της Συμμαχίας, καθώς επίσης και τηλεοπτικών διαφημίσεων²²⁰, ενώ

²¹⁹ Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η παραγωγή “*Six Colours*,” που παρουσιάζει διάφορες πτυχές της Συμμαχίας μέσα από έξι διαφορετικές ιστορίες ανθρώπων. Για παράδειγμα, παρουσιάζει την ιστορία μιας οικογένειας στην Antakya της Τουρκίας που το σπίτι της έπαθε μεγάλες ζημιές στο σεισμό που χτύπησε την πόλη το 1999 και τις προσπάθειες του NATO μέσα από ένα επιστημονικό πρόγραμμα ανασυγκρότησης που δρομολόγησε για να βελτιωθεί η κατάσταση των κτιρίων στην περιοχή. Παρουσιάζει ακόμα την περίπτωση των στρατιωτικών γιατρών που βοηθούν τους ανθρώπους στο Κόσοβο, την επιχείρηση απενεργοποίησης παλιών στρατιωτικών εξοπλισμών που δεν έχουν εκραγεί στην Ιορδανία ή στην υποθαλάσσια περιοχή της Μολφέτα στην Ιταλία, την κυβερνοεπίθεση που δέχτηκε η Εσθονία το 2007 καθώς και την περίπτωση ενός πρώην στραπώτη στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη που με τη βοήθεια του NATO κατάφερε να βρει δουλειά και να ξαναενταχθεί στην κοινωνία. Βλέπε Video, “*Six Colours-Six Couleurs*”, Runtime 45min, Brussels: Public Diplomacy Division, 2009

http://www.nato.int/ebookshop/video/six_colours/SixColours.html (accessed August 9, 2010)

²²⁰ Με βασικό σλόγκαν “*Peace and Stability. That’s our mission.*”, το NATO παρουσίασε μια σειρά από διαφημίσεις για την τηλεόραση. Στα ομολογουμένως πολύ έξυπνα και καλογυρισμένα βίντεο παρουσιάζονται αρχικά εξαιρετικά δυσάρεστες καταστάσεις, που στη συνέχεια όμως δεν επιβεβαιώνονται. Για παράδειγμα, ένα σποτ με τίτλο “*Staircase*” δείχνει μια γυναίκα να κατεβαίνει έντρομη τη σκάλα ενώ έξω από το παράθυρο ακούγονται κρότοι και φαίνεται σαν να έχει πιάσει φωτιά, για να καταλήξει στο τέλος της σκάλας να ανοίξει την πόρτα και να διαπιστώσει ο τηλεθεατής ότι την περιμένουν οι φίλοι της για να δουν μαζί τα πυροτεχνήματα. Το μήνυμα στο τέλος του σποτ αναφέρει: «Θέλετε μια ζωή ελευθερίας και ειρήνης; Το ίδιο θέλουμε και εμείς. Ειρήνη και σταθερότητα. Αυτή είναι η αποστολή μας». Ένα άλλο σποτ με τίτλο “*Basement*”

αξιοσημείωτο είναι να αναφερθεί ότι υπάρχουν και ταινίες αποκλειστικά για την εμπλοκή του NATO στο Αφγανιστάν²²¹.

Τέλος, τα τελευταία χρόνια το NATO δείχνει να εκμεταλλεύεται στο έπακρο τις ευκαιρίες που δίνει το ανανεωμένο τεχνολογικά επικοινωνιακό περιβάλλον με αποτέλεσμα να διαθέτει λογαριασμούς σε όλες τις σημαντικές ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης για να ενισχύσει σαφώς την «εξωστρέφεια» του. Έτσι, το NATO διαθέτει λογαριασμό στο Facebook, τον οποίο και ανανεώνει συνέχεια με πληροφορίες σχετικά με τη δράση της Συμμαχίας ή αναρτά φωτογραφίες και βίντεο²²². Διαθέτει τη δική του ιστοσελίδα στο YouTube (“NATO Community”) στην οποία «ανεβάζει» όλα τα βίντεο-παραγωγές του οργανισμού, καθώς επίσης και λογαριασμό στο Twitter²²³ για γρήγορη και άμεση ενημέρωση σχετικά τις δραστηριότητες του NATO.

δείχνει νέα παιδιά να δυσανασχετούν και να φοβούνται σαν να βασανίζονται με κάποιο τρόπο, για να αποδειχθεί στο τέλος ότι χορεύουν ξέφρενα σε ένα κλάμπ. Το μήνυμα στο τέλος της διαφήμισης αναφέρει: «Ελευθερία να κάνεις ότι θέλεις. Αυτή είναι η αποστολή μας». Τέλος, ένα τρίτο σποτ με τίτλο “Run” δείχνει μια παρέα από μικρά παιδιά σαν να τα κυνηγάει κάποιος και ένα από αυτά να σκοτώνεται, για να διαπιστωθεί στο τέλος ότι πρόκειται για έναν ποδοσφαιρικό αγώνα. Το μήνυμα στο τέλος του σποτ αναφέρει: «Οι άνθρωποι συχνά παίρνουν τη σταθερότητα και την ειρήνη για δεδομένα. Εμείς όχι. Ειρήνη και σταθερότητα. Αυτή είναι η αποστολή μας». Βλέπε DVD, “Peace and Stability. That’s our mission.” *Spots 2009*, Brussels: Public Diplomacy Division, 2009

²²¹ Η ταινία “Afghanistan: The Road to Stability” είναι μία από αυτές. Το συγκεκριμένο, μάλιστα, βίντεο βραβεύθηκε μαζί με άλλες τρεις τηλεοπτικές παραγωγές του NATO στο “World Media Festival” που έγινε το Μάιο στο Αμβούργο, για την ποιότητα της παραγωγής και του περιεχομένου του. Βλέπε NATO Website, “NATO Videos Awarded Four International Prizes”, 19 Μαΐου 2010, http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_64008.htm?selectedLocale=en (accessed August 9, 2010)]

²²² Η ιστοσελίδα του NATO στο Facebook δεν σου δίνει τη δυνατότητα να γίνεις «φίλος» αλλά μόνο να δηλώσεις ότι σου «αρέσει». Ο αριθμός των ατόμων που δήλωσαν ότι τους «αρέσει» το NATO είναι μέχρι αυτή τη στιγμή που γράφεται αυτή η εργασία 1.477, γεγονός που προσωπικά μου φαίνεται πολύ μικρός αν αναλογιστεί κανείς το μέγεθος και την ιστορία της Συμμαχίας ή αν εξετάσει συγκριτικά την περίπτωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αριθμεί 46.997 υποστηρικτές. Επίσης, κατά την αναζήτηση μου διαπίστωσα ότι υπήρχε μεγάλη πλειοψηφία θετικών σχολίων και ελάχιστα δυσμενή σχόλια για τη Συμμαχία.

Βλέπε Ιστοσελίδα του NATO στο Facebook: <http://www.facebook.com/www.nato.int> (accessed August 9, 2010)

²²³ Στο Twitter ο αριθμός των ατόμων που «ακολουθούν» το NATO ανέρχεται στους 1.964 followers. Λογαριασμό στον ίδιο ιστότοπο κοινωνικής δικτύωσης διαθέτει και ο Γενικός Γραμματέας του NATO, Anders Fogh Rasmussen. Μάλιστα, μια δημοσιογράφος γράφει σε άρθρο της πόσο συμπάθησε το Γενικό Γραμματέα όταν διάβασε αναρτήσεις του στο Twitter σχετικά με τις προσωπικές του δραστηριότητες που δεν σχετίζονται με την επαγγελματική του δράση, αποδεικνύοντας με αυτό τον τρόπο τη μεγάλη επίδραση που μπορεί να ασκήσει ο σύγχρονος και άμεσος τρόπος επικοινωνίας μέσω διαδικτύου. Βλέπε Adrianna Miara, “My New Best Twitter Friend: Anders Fogh Rasmussen”, *European Journalism Center Magazine*, 6 December 2009,

2.4 Η Δημόσια Διπλωματία του NATO: Προκλήσεις και Προοπτικές

Το NATO οφείλει να παραδεχτεί κανείς πως έκανε μεγάλα βήματα στον τομέα της Δημόσιας Διπλωματίας. Για έναν οργανισμό που επικοινωνιακά σιωπούσε εδώ και δεκαετίες ή περιοριζόταν στην αναμετάδοση των δράσεών του μέσα από το πρίσμα των τοπικών ΜΜΕ των κρατών-μελών -καθένα με τη δική του ατζέντα και οπτική γωνία- το ξαφνικό αυτό άνοιγμα στο ευρύ κοινό μέσω της Δημόσιας Διπλωματίας του υπήρξε αξιοσημείωτο, αν όχι επιβεβλημένο.

Ενσωμάτωσε στη δράση του την *ικανότητα ακρόασης (Listening)*, αφού αντιλήφθηκε ότι για να προσπαθήσει κανείς να επαναπροσδιορίσει το ρόλο του και να αλλάξει πλήρως την εικόνα του στα μάτια της κοινής γνώμης, πρέπει πρώτα από όλα να «ακούσει» ειλικρινά τις απόψεις, τα πιστεύω και τις ανησυχίες του κόσμου. Σε αυτή την κατεύθυνση, διεξήγαγε και συνεχίζει να διεξάγει έρευνες κοινής γνώμης, αναλύοντας τις εκάστοτε τάσεις και διαμορφώνοντας ανάλογα τις κύριες κατευθυντήριες γραμμές δράσης του. Παράλληλα, υιοθέτησε ξεχωριστές στρατηγικές Δημόσιας Διπλωματίας για συγκεκριμένες περιοχές και Εταίρους, όπως η Ρωσία, η Ουκρανία ή τα Βαλκάνια. Απευθύνθηκε συστηματικά σε στοχευόμενα ακροατήρια, όπως στη νέα γενιά, στις γυναίκες ή σε διαμορφωτές κοινής γνώμης. Ενίσχυσε τους δεσμούς της Συμμαχίας με άλλους δρώντες του διεθνούς συστήματος, όπως Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, διεθνείς οργανισμούς ή χώρες μη κράτη-μέλη. Πειραματίστηκε ακόμα και στον τομέα της πολιτιστικής διπλωματίας, συγχρηματοδοτώντας αθλητικές εκδηλώσεις ή καλλιτεχνικές εκθέσεις, ενώ προώθησε, τέλος, την τεχνολογική του αναβάθμιση μέσω μιας ενεργής παρουσίας στο διαδίκτυο και την ίδρυση ακόμα και τηλεοπτικού καναλιού²²⁴. Με λίγα λόγια, το NATO με αργά αλλά σταθερά βήματα κατάφερε να κάνει πολλά τα λίγα αυτά χρόνια²²⁵ που αποφάσισε να ακολουθήσει την πολιτική της Δημόσιας Διπλωματίας, αλλά η αλήθεια είναι πως έχει να

http://www.ejc.net/magazine/article/my_new_best_twitter_friend_anders_fogh_rasmussen/www.natochannel.tv (accessed August 9, 2010)

²²⁴ Stephanie Babst, "Public Diplomacy: The Art of Engaging and Influencing", op. cit. σελ.9

²²⁵ Υπενθυμίζουμε σε αυτό το σημείο ότι η ίδρυση της Διεύθυνσης Δημόσιας Διπλωματίας του NATO έγινε το 2003, κατά συνέπεια μιλάμε για ένα πολύ πρόσφατο τμήμα (δεν έχει κλείσει ούτε 10 χρόνια λειτουργίας) σε μια Συμμαχία που αριθμεί 60 χρόνια ζωής.

διανύσει ακόμα αρκετό δρόμο για να καταφέρει να επωφεληθεί σε ολοκληρωτικό βαθμό από τα πλεονεκτήματα που προσφέρει η «ανοιχτή» και Δημόσια Διπλωματία.

Στη βάση αυτής της προϋπόθεσης, το NATO καλείται να υιοθετήσει μια όσο το δυνατό περισσότερο ενεργή και αποφασιστική πολιτική Δημόσιας Διπλωματίας γιατί μπορεί οι προκλήσεις στο εν λόγω πεδίο να είναι πολλές, αλλά οι μελλοντικές προοπτικές είναι σαφώς μεγαλύτερες. Έτσι, σε πρώτο επίπεδο χρειάζεται τα κράτη-μέλη της Συμμαχίας να επιδείξουν την κατάλληλη αποφασιστικότητα ώστε να χρησιμοποιήσουν τη Δημόσια Διπλωματία ως πολιτικό εργαλείο²²⁶. Η επιτυχία σε αυτό τον τομέα απαιτεί προσεκτικό στρατηγικό σχεδιασμό, επαγγελματισμό και επαρκή χρηματοδότηση. Αυτή τη στιγμή οι περισσότεροι σύμμαχοι αρκούνται στη παραδοσιακή διαχείριση των ΜΜΕ, αποβλέποντας σε μεσοπρόθεσμα αποτελέσματα στο στενό πλαίσιο των τοπικών κοινωνιών τους, ενώ δε φαίνονται αρκετά διατεθειμένοι να διαθέσουν κονδύλια για μια πολιτική που δεν έχει άμεσα απτά αποτελέσματα. Η Διεύθυνση Δημόσιας Διπλωματίας του Οργανισμού πρέπει να ενθαρρύνει με τη δράση της τα κράτη-μέλη να επενδύσουν τόσο ιδεολογικά όσο και χρηματικά στις επικοινωνιακές τους δραστηριότητες, εμφυσώντας μια φιλοσοφία Δημόσιας Διπλωματίας κοινής για όλους, με την προοπτική να μπορέσει κάποτε η Συμμαχία να μιλάει μόνο με μια φωνή²²⁷. Αυτό υπαγορεύει, κατά συνέπεια, ισχυρή πολιτική βούληση από την πλευρά όλων των κυβερνήσεων της Συμμαχίας αλλά και της ηγεσίας του ίδιου του Οργανισμού για να μπορέσει να ενταχθεί η Δημόσια Διπλωματία στη λίστα των προτεραιοτήτων της Συμμαχίας. Ως προς την ηγεσία του NATO που εντοπίζεται στο πρόσωπο του Γενικού Γραμματέα, επιβάλλεται, δε, μια ουσιαστικά ενεργή παρουσία που δε θα αρκείται σε απλές εξαγγελίες ή θα ποδηγετείται από τρίτους, αλλά θα του δίνει τη δυνατότητα να θέτει ο ίδιος την ατζέντα, προωθώντας τους στόχους και τις

²²⁶ Stephanie Babst "Reinventing NATO's Public Diplomacy", op. cit. σελ. 6

²²⁷ Stephanie Babst, "Public Diplomacy: The Art of Engaging and Influencing", op. cit. σελ.10 [Σύμφωνα με τη Babst, μπορεί το γεγονός ότι η Συμμαχία δε μιλάει με μια φωνή να θεωρείται μειονέκτημα, αλλά είναι και μία ένδειξη ότι το NATO είναι ένα κλαμπ από δημοκρατικές χώρες.]

προτεραιότητες που πραγματικά έχει ανάγκη η Συμμαχία και όχι τα συμφέροντα των ισχυρότερων κρατών-μελών²²⁸.

Από την άλλη μεριά, οι σύμμαχοι πρέπει να αποφασίσουν ποιο πολιτικό μήνυμα για τη Συμμαχία θέλουν να μεταφέρουν συλλογικά στον υπόλοιπο κόσμο ή πως θα «χτίσουν» το brand name του Οργανισμού. Τέτοιου είδους ερωτήματα οδηγούν στον πυρήνα της Δημόσιας Διπλωματίας του NATO και διαμορφώνουν τη μελλοντική στρατηγική της Συμμαχίας. Η εμπλοκή του NATO στο Αφγανιστάν είναι βέβαιο ότι θα παραμείνει ψηλά στην ατζέντα των προτεραιοτήτων του για αρκετό καιρό ακόμα, αλλά πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι ο μετασχηματισμός του δεν είναι δυνατό να εξαντληθεί στη στρατιωτική διάσταση των επιχειρήσεων που αναλαμβάνει. Η ευρεία γκάμα των πολιτικών ζητημάτων που απασχολούν τη Συμμαχία, από τη διεύρυνση της, την επιλογή των Εταίρων της, τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας έως τις σχέσεις της με τη Ρωσία ή το Πακιστάν, μπορούν σε συνδυασμό με τις αποστολές και τις επιχειρήσεις του Οργανισμού να μεταφραστούν σε μια δελεαστική «αφήγηση», που θα απεικονίζει τη Συμμαχία ως μια δυνατή, αφοσιωμένη και ικανή διατλαντική κοινότητα δημοκρατιών που διασφαλίζει την ειρήνη και τη σταθερότητα για τα μέλη της και, όπου είναι δυνατό και αναγκαίο, προσπαθεί να συμβάλει στη σταθερότητα όλης της Ευρώ-Ατλαντικής περιοχής²²⁹. Με λίγα λόγια, τα κράτη-μέλη πρέπει να υιοθετήσουν επιτέλους μια σαφή άποψη για την εικόνα της Συμμαχίας που θέλουν να προωθήσουν προς τα έξω και να εργαστούν συστηματικά και με στρατηγικό σχέδιο προς αυτή την κατεύθυνση, απορρίπτοντας επικοινωνιακές τακτικές του

²²⁸ Σε γενικές γραμμές, ο ρόλος του Γενικού Γραμματέα του NATO ανέκαθεν περιοριζόταν από τις επιλογές που επέβαλαν οι ηγεσίες των ισχυρότερων κρατών-μελών της Συμμαχίας. Ιδιαίτερα τα χρόνια του Ψυχρού Πολέμου, οι Γενικοί Γραμματείς συνήθιζαν να δρουν περιθωριακά και μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας, αγνοώντας πολιτικές όπως αυτές της δημόσιας δράσης και διπλωματίας, ενώ η πολιτική επιρροή τους ήταν αρκετά περιορισμένη. Ακόμα, όμως και μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, οι Γενικοί Γραμματείς του NATO δεν επέδειξαν την απαραίτητη αποφασιστικότητα να δράσουν ανοιχτά και χωρίς δεσμεύσεις από τρίτους. Ο μόνος που δήλωσε ξεκάθαρα στον εναρκτήριο λόγο του, ότι θα έκανε τη Δημόσια Διπλωματία αναπόσπαστο στοιχείο της πολιτικής που θα ακολουθούσε ως Γενικός Γραμματέας, ήταν ο Jaap de Hoop Scheffer, όταν ανέλαβε αρμοδιότητες το 2004, αλλά και αυτός με τις επιλογές που έκανε σε διάφορες περιπτώσεις επιβεβαίωσε τον κανόνα που ισχύει για τον περιορισμένο ρόλο των επικεφαλής στην ηγεσία του NATO. Βλέπε Ryan C. Hendrickson, "Public Diplomacy at NATO: An Assessment of Jaap de Hoop Scheffer's Leadership of the Alliance", *Journal of Military and Strategic Studies*, Vol.2, No 2, Winter 2005-2006, σελ. 25.

²²⁹ Stephanie Babst "Reinventing NATO's Public Diplomacy", *op. cit.* σελ. 6

παρελθόντος που αποδεδειγμένα δεν είχαν καμιά ανταπόκριση στο ευρύτερο κοινό.

Σε τακτικό επίπεδο, επιβάλλεται να δρομολογηθεί ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης για «δημόσιους» διπλωμάτες. Ιδιαίτερη ανάγκη υπάρχει να εκπαιδευτεί κυρίως στρατιωτικό προσωπικό για να μπορεί να χειρίζεται με άνεση και επαγγελματισμό τα ΜΜΕ, αλλά και τη γενικότερη επικοινωνιακή διάσταση των Νατοϊκών αποστολών στο θέατρο των επιχειρήσεων. Η ίδρυση ενός κέντρου εκπαίδευσης (NATO Training Centre or Centre of Excellence) αποκλειστικά για αυτό το σκοπό θα προωθούσε θετικά τη δημόσια παρουσία του Οργανισμού, που τώρα δυσχεραίνεται από την έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού²³⁰. Παράλληλα, τα προγράμματα Δημόσιας Διπλωματίας του NATO πρέπει να επικεντρωθούν ολοκληρωτικά στην υλοποίηση πολύ συγκεκριμένων στόχων. Αυτή τη στιγμή, ακριβώς γιατί η Συμμαχία δεν έχει υιοθετήσει μια ξεκάθαρη πολιτική προτεραιοτήτων, κάθε δραστηριότητα και ενέργεια θεωρείται προτεραιότητα τόσο σε πολιτικό, όσο και σε επικοινωνιακό επίπεδο²³¹. Η Δημόσια Διπλωματία αποδεικνύεται, όμως, αδύνατο να φανεί αποτελεσματική όταν οι στόχοι παραμένουν ασαφείς ή θεωρείται ότι πρέπει να υλοποιηθούν όλοι την ίδια στιγμή.

Τέλος, η Δημόσια Διπλωματία του NATO πρέπει να δώσει έμφαση στην αξιοπιστία της για να είναι αποτελεσματική. Υπάρχουν πολλά παραδείγματα περιπτώσεων όπου ασκήθηκε ανειλικρινής πολιτική Δημόσιας Διπλωματίας που έπληξε ανεπανόρθωτα την εικόνα οργανισμών και ολόκληρων χωρών. Ιδιαίτερα σε στιγμές κρίσης και ανεξέλεγκτων καταστάσεων είναι αρκετά δελεαστικό να διαστρεβλώσει κανείς τα πραγματικά γεγονότα για να φανεί πρόσκαιρα καλός, γιατί ο κόσμος δύσκολα ξεχνά ή συγχωρεί τα ψέματα και την απάτη. Η αξιοπιστία συνδέεται με την πολιτική και υποκατάστατο για μια σωστή πολιτική δεν υπάρχει²³². Η Δημόσια Διπλωματία δεν μπορεί να κάνει θαύματα, όταν οι

²³⁰ Ibid [Ανάλογα προγράμματα εκπαίδευσης θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν στο NATO Defense College στη Ρώμη ή στο NATO School στο Oberammergau της Γερμανίας.]

²³¹ Stephanie Babst, "Public Diplomacy: The Art of Engaging and Influencing", *op. cit.* σελ.10

²³² Ibid, σελ.5 ["What counts is not what you say, but what you do". Αυτός είναι ο χρυσός κανόνας πίσω από κάθε επιτυχημένη στρατηγική Δημόσιας Διπλωματίας. Γι' αυτό το λόγο η Δημόσια Διπλωματία δε μπορεί και δεν πρέπει να παρουσιάζει κρίσιμες καταστάσεις με ρόδινα χρώματα.

υπόλοιπες πολιτικές είναι κακές. Όσο και να προσπαθήσει με τα εργαλεία που διαθέτει να χτίσει μια καλή εικόνα για μια χώρα ή οργανισμό, στο τέλος μια κακή πολιτική μπορεί να ανατρέψει μέσα σε μια στιγμή προσπάθειες ετών. Στην περίπτωση της εμπλοκής του NATO στο Αφγανιστάν, οι πρόσφατες αποκαλύψεις και διαρροές που έφεραν στο φως στοιχεία για την συστηματική εμπλοκή της Συμμαχίας σε επιθέσεις κατά αμάχων, καθιστούν εξαιρετικά δύσκολη την επικοινωνιακή διαχείριση των ενεργειών της Συμμαχίας στην περιοχή²³³. Οι θάνατοι αμάχων, ακόμα και αν διαφεύδονται συχνά από τους εκπροσώπους του NATO, θεωρούνται μεγάλο πλήγμα για την εικόνα και την αξιοπιστία μιας Συμμαχίας που παρουσιάζεται ως υπερασπίστρια της ειρήνης, της ασφάλειας και της σταθερότητας. Το NATO αν πραγματικά θέλει να πείσει ότι είναι αυτό που πρεσβεύει, τότε πρέπει πάνω απ' όλα να αλλάξει πολιτική, γιατί πολύ απλά η Δημόσια Διπλωματία δεν είναι πανάκεια.

Μπορεί να το καταφέρει παροδικά αλλά η εμπειρία δείχνει ότι τέτοιες προσπάθειες πάντα αποτυγχάνουν, καθώς η αλήθεια πάντα αποκαλύπτεται. Κάτι ανάλογο συνέβη το 2004, όταν ο τότε Πρόεδρος των ΗΠΑ, George Bush, δήλωνε για τον πόλεμο στο Αφγανιστάν ότι «ο ελεύθερος κόσμος πέτυχε την πρώτη του νίκη κατά της τρομοκρατίας» με πλήρη εξόντωση των Ταλιμπάν. Ένα χρόνο αργότερα, αποκαλύφθηκε ότι το “mission accomplished” του Bush ήταν καθαρά ένα ψέμα, γεγονός που προκάλεσε μεγάλο πλήγμα στην αμερικανική αξιοπιστία. Σε κάθε περίπτωση είναι καλύτερα να παραδέχεσαι ότι δεν τα καταφέρνεις καλά αλλά προσπαθείς να βρεις την κατάλληλη λύση σε ένα ζήτημα, παρά να επιμένεις να παρουσιάζεις κάτι ως επιτυχημένη ιστορία ενώ δεν είναι, όπως στην περίπτωση του Αφγανιστάν.]

²³³ Πρόσφατα η ιστοσελίδα Wikileaks δημοσιοποίησε 91.000 απόρρητα ντοκουμέντα που περιγράφουν μια πολύ διαφορετική εικόνα για τον πόλεμο του Αφγανιστάν από αυτή που επίσημα παρουσιάζουν το NATO και η αμερικανική κυβέρνηση. Στα 91.000 έγγραφα υπάρχουν αρκετές αναφορές για καταγραφές επιθέσεων των NATOϊκών δυνάμεων με θύματα Αφγανούς αμάχους, ενώ ενδεικτικό της τεταμένης κατάστασης που επικράτησε μετά τη δημοσίευση των απόρρητων εγγράφων είναι το γεγονός ότι η διοίκηση του NATO έσπευσε να χαρακτηρίσει «αβάσιμες» της κατηγορίες του Αφγανού Προέδρου Χαμίτ Καρζάι, ότι δυνάμεις του NATO σκότωσαν αμάχους. Πάντως είναι γεγονός ότι το NATO ευθύνεται για τον θάνατο «αρκετών αμάχων», πράγμα που το έχει παραδεχτεί ανοιχτά και η ίδια η Συμμαχία μέσω εκπροσώπων της. Βλέπε Νατάσα Μπαστέα, «Αποκάλυψη Τώρα για τον Πόλεμο στο Αφγανιστάν: Η Wikileaks Δημοσιοποίησε το Ματωμένο Ημερολόγιο των ΗΠΑ», *ΤΑ ΝΕΑ*, 27 Ιουλίου 2010 <http://www.tanea.gr/default.asp?pid=2&ct=2&artid=4586436> & «Νατοϊκό Πλήγμα με Αμάχους στο Αφγανιστάν», *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*, 6 Αυγούστου 2010, http://news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_world_2_06/08/2010_410563 (accessed August 17, 2010)]

Κεφάλαιο 3

ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΝΑΤΟ

3.1 Η Περίπτωση της Επιχείρησης ISAF στο Αφγανιστάν

Το Αφγανιστάν συνιστά την πρώτη επιχειρησιακή προτεραιότητα του ΝΑΤΟ, αφ' ης στιγμής η Συμμαχία ανέλαβε, το 2003, σε ανταπόκριση αιτήματος των Ηνωμένων Εθνών και της αφγανικής κυβέρνησης, τη διοίκηση της επιχείρησης *International Security Assistance Force* (ISAF). Η συγκεκριμένη επιχείρηση, στην οποία πέραν των 28 κρατών-μελών της Συμμαχίας συντρέχουν και 14 χώρες μη μέλη του Οργανισμού, αποτελεί αυτή τη στιγμή τη μεγαλύτερη πρόκληση για το ΝΑΤΟ, όχι μόνο σε επιχειρησιακό επίπεδο, αλλά και σε επίπεδο Δημόσιας Διπλωματίας.

Η ανάληψη μιας αποστολής πολύ μακριά από το παραδοσιακό πεδίο δράσης του ΝΑΤΟ, η συνεχής επέκταση των επιχειρήσεων προς το νότιο και ανατολικό Αφγανιστάν, ο αυξανόμενος αριθμός των απωλειών και η ανησυχία της διεθνούς κοινής γνώμης για την ικανότητα της Συμμαχίας να ολοκληρώσει με επιτυχία τη δύσκολη αποστολή της εκδίωξης των Ταλιμπάν και της εκδημοκρατικοποίησης της χώρας ήταν μερικοί από τους λόγους που «αφύπνισαν» τα κράτη-μέλη και έκαναν τη Συμμαχία να συνειδητοποιήσει τη ζωτική σημασία της Δημόσιας Διπλωματίας στον αγώνα για να κερδίσει το ΝΑΤΟ την υποστήριξη του κόσμου στο ζήτημα του Αφγανιστάν²³⁴.

Έρευνες κοινής γνώμης που διεξάγονται ανά τακτά χρονικά διαστήματα στις χώρες της Συμμαχίας αποδεικνύουν πως η αποδοχή της επιχείρησης ISAF από τον κόσμο δεν είναι σε καμία περίπτωση δεδομένη. Μπορεί μερικοί να υποστηρίζουν τη νατοϊκή αποστολή σε σχέση με την παροχή εκπαίδευσης και

²³⁴ Stephanie Babst "Reinventing NATO's Public Diplomacy", *op. cit.* σελ. 4

εξοπλισμού στις ένοπλες δυνάμεις και την αστυνομία του Αφγανιστάν ή την ανοικοδόμηση της χώρας και την καταπολέμηση του εμπορίου ναρκωτικών, αλλά η μεγάλη πλειοψηφία, κυρίως των Ευρωπαίων, απορρίπτει την εμπλοκή της Συμμαχίας σε στρατιωτικές επιχειρήσεις εναντίον των Ταλιμπάν²³⁵.

Εκτός από τη δυσπιστία και τις επιφυλάξεις της κοινής γνώμης των χωρών της Συμμαχίας, το NATO έχει να αντιμετωπίσει και τις βαθιά ριζωμένες αραβικές αντιλήψεις για τη Συμμαχία, που αναμφίβολα είναι αρνητικές. Για το αραβικό κοινό, το NATO δεν έχει ξεχωριστή ταυτότητα από εκείνη των δυτικών κρατών που δημιούργησαν τη Συμμαχία και με τις συμπεριφορές και τις επεμβάσεις τους ενεπλάκησαν σε διάφορα σημαντικά γεγονότα που αφορούσαν στον αραβικό κόσμο²³⁶. Ακόμη και αν η Συμμαχία παραδοσιακά επιχειρούσε μόνον στον Ευρωατλαντικό χώρο εντός σαφώς καθορισμένων συνόρων, οι Άραβες έτειναν να βλέπουν το NATO ως μια πανίσχυρη, επιθετική Συμμαχία που ήταν δεσμευμένη στο να προωθεί την ασφάλεια και τα πολιτικά συμφέροντα της Δύσης. Η εμπλοκή της Συμμαχίας στον πόλεμο του Αφγανιστάν, σε ένα χώρο δηλαδή σαφώς εκτός του παραδοσιακού γεωγραφικού πεδίου δράσης της, φαίνεται πως ενισχύει ακόμα περισσότερο την άποψη αυτή που παρουσιάζει το NATO ως μια ιμπεριαλιστική, αποικιακή λέσχη δυτικών χωρών.

Υπό αυτές τις συνθήκες, η Δημόσια Διπλωματία του NATO στην υπόθεση του Αφγανιστάν επικεντρώνει τις προσπάθειες της σε δυο «μέτωπα», αναπτύσσοντας δράσεις που στοχεύουν στην άσκηση επιρροής τόσο στη κοινή γνώμη των χωρών της Συμμαχίας, όσο και στο αραβικό κοινό. Όσον αφορά στο στοχευόμενο-ακροατήριο των κρατών-μελών της Συμμαχίας, το NATO προσπαθεί να επικοινωνήσει με σαφήνεια τους λόγους και την πολιτική

²³⁵ Ibid

²³⁶ Στα γεγονότα αυτά συμπεριλαμβάνονται η αποικιακή διακυβέρνηση της Γαλλίας και ειδικά ο Πόλεμος της Αλγερίας, η ανάμειξη της Ιταλίας στην Αραβική Βόρειο Αφρική, η κατάληψη και ο έλεγχος της επιρροής της περιοχής του Κόλπου από τη Βρετανία, και η φαινομενικά απεριόριστη και απαρέγκλιτη υποστήριξη από τις Ηνωμένες Πολιτείες προς το Ισραήλ. Πράγματι, δικαίως ή αδικώς, η άμεση ή έμμεση «υποστήριξη» του NATO ακόμη και σήμερα εκλαμβάνεται ως ο κύριος λόγος πίσω από την γρήγορη νίκη του Ισραήλ και την ταπείνωση των Αράβων στο πόλεμο του 1967. Παράλληλα, άλλοι παράγοντες που συνεισφέρουν στην αρνητική εικόνα του NATO στη Μέση Ανατολή είναι η ιδιότητα του μέλους της Τουρκίας, καθώς και τα διάφορα πολιτικά κινήματα και οι ιδεολογίες που κυριαρχούσαν στην αραβική πολιτική σκηνή κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Βλέπε Mustafa Alani, «Οι Αραβικές Αντιλήψεις για το NATO», *Δελτίο NATO*, 2005, <http://www.nato.int/docu/review/2005/issue4/greek/art3.html> (accessed August 19, 2010)]

σκοπιμότητα πίσω από την εμπλοκή της Συμμαχίας στην επιχείρηση ISAF. Όταν ο Οργανισμός ανέλαβε τη συγκεκριμένη αποστολή το 2003, οι πολιτικές ηγεσίες πολλών ευρωπαϊκών κρατών ανέπτυξαν ασαφή επιχειρήματα γύρω από το σκοπό και τη φύση της εν λόγω επιχείρησης, παραλείποντας να ενημερώσουν με ακρίβεια τους πολίτες των χωρών τους για τους πραγματικούς λόγους πίσω από την απόφαση ανάληψης αυτής της αποστολής. Στη Γερμανία, τη Μεγάλη Βρετανία και σε πολλές άλλες χώρες, η επιχείρηση ISAF παρουσιάστηκε στο κοινό ως μια ειρηνική αποστολή για την ανοικοδόμηση και την εκδημοκρατικοποίηση της χώρας, ενώ η εμπλοκή σε στρατιωτικές συγκρούσεις αποσιωπήθηκε με πολύ προσεκτικό τρόπο. Ο αυξανόμενος, όμως, αριθμός των θυμάτων, αμάχων και στρατιωτών, η πολυετής παραμονή των συμμαχικών δυνάμεων στη χώρα και οι επιθέσεις των Ταλιμπάν που συνεχίζονται με αμείωτο ρυθμό και ένταση δεν αφήνουν περιθώρια για ψέματα, αποδυναμώνοντας όλο και περισσότερο οποιοδήποτε είδους επιχειρήματα περί ειρηνικής εμπλοκής του NATO στο Αφγανιστάν²³⁷.

Η Δημόσια Διπλωματία του NATO έρχεται σε αυτό το σημείο να αναλάβει το δύσκολο έργο να εξηγήσει με ειλικρίνεια στην κοινή γνώμη τους λόγους για τους οποίους η Συμμαχία συνεχίζει και πρέπει να συνεχίσει να επιχειρεί στο Αφγανιστάν, αποβλέποντας να κερδίσει με αυτό τον τρόπο την εμπιστοσύνη και την υποστήριξη της πλειοψηφίας του κόσμου. Προς αυτήν την κατεύθυνση, η Διεύθυνση Δημόσιας Διπλωματίας του Οργανισμού διοργανώνει σε διάφορες χώρες της Συμμαχίας σειρά από σεμινάρια και συνέδρια που αφορούν αποκλειστικά στην ενημέρωση του κοινού σχετικά με την επιχείρηση ISAF²³⁸.

²³⁷ Stephanie Babst "Reinventing NATO's Public Diplomacy", *op. cit.* σελ. 4

²³⁸ Το Συνέδριο του Λονδίνου ή των Παρισίων για το Αφγανιστάν, καθώς και σχετικά σεμινάρια στη Πράγα, στη Βουδαπέστη ή στη Βαρσοβία αποτελούν μερικά παραδείγματα αυτής της προσέγγισης κοινού. Σύμφωνα, μάλιστα, με την Stephanie Babst, η Διεύθυνση Δημόσιας Διπλωματίας διοργανώνει τουλάχιστον 350-400 συνέδρια, σεμινάρια και workshops, στα οποία δεν υπάρχουν μόνο εκπρόσωποι του NATO για να αναπαράγουν μια συγκεκριμένη άποψη. Αντίθετα, σε αυτές τις εκδηλώσεις, όπως αναφέρει η Babst, ακούγονται πολλές διαφορετικές απόψεις και ενισχύεται ο διάλογος μεταξύ των συνομιλητών, αφού άλλωστε κάθε μορφή Δημόσιας Διπλωματίας είναι μια αμφίδρομη διαδικασία και όχι μονόλογος. Μέσα από αυτό το διάλογο και τη συζήτηση γίνεται προσπάθεια να διορθωθούν οι όποιες παρανοήσεις στο ζήτημα του Αφγανιστάν. Βλέπε Stephanie Babst Interview, "The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations", *The Bridge Magazine*, Issue 12, 2009 [71](http://www.bridge-</p></div><div data-bbox=)

Παράλληλα, επικεντρώνει τη δράση της σε επιλεγμένα κοινά, όπως βουλευτές, διαμορφωτές κοινής γνώμης, πολιτικούς, δημοσιογράφους ή ακαδημαϊκούς, τους οποίους και προσκαλεί σε επισκέψεις στην έδρα, συνήθως, της Συμμαχίας για ανοιχτή συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων. Μάλιστα, για την περίπτωση του Αφγανιστάν λειτουργεί ειδικό πρόγραμμα για δημοσιογράφους που τους δίνει τη δυνατότητα να ακολουθήσουν από κοντά τα συμμαχικά στρατεύματα στο θέατρο των επιχειρήσεων, για να καταγράψουν εκ του σύνεγγυς τα γεγονότα και τη δυσκολία της συγκεκριμένης αποστολής²³⁹. Τέλος, στην προσπάθεια προσέγγισης του κοινού των κρατών-μελών της Συμμαχίας μπαίνει και η νέα τεχνολογία με διάφορες πολυμεσικές παραγωγές διαθέσιμες στο διαδίκτυο σχετικά με την επιχείρηση ISAF και τη δράση της.

Η Συμμαχία προσδιόρισε τη Δημόσια Διπλωματία ως τομέα με προτεραιότητα στις συναλλαγές της με τον αραβικό κόσμο. Με αυτόν τον τρόπο, το NATO επισήμως επιδιώκει να παράσχει μια καλύτερη αντίληψη πάνω στον μετασχηματισμό του και στις τρέχουσες πολιτικές του, να προωθήσει την αμοιβαία κατανόηση και να διαλύσει τις όποιες παρανοήσεις γύρω από τη Συμμαχία. Για να υπάρχει οποιαδήποτε περίπτωση να ευδοκιμήσει κάτι τέτοιο, είναι αναγκαίο να υιοθετηθεί μια συγκεκριμένη στρατηγική που θα λειτουργεί στοχευμένα για το ξεπέρασμα των στερεοτύπων του αραβικού κοινού για τη Συμμαχία. Σε αυτή τη βάση, το NATO πρέπει να παρουσιάσει εαυτό δικαιωματικά ως παράγοντα ασφαλείας, δηλαδή ως ένα οργανισμό όπου η πολιτική και η στρατηγική αναπτύσσονται και αποφασίζονται με τη συλλογική

mag.com/magazine/index.php?option=com_content&task=view&id=564&Itemid=81 (accessed August 21, 2010)

²³⁹ Οι δημοσιογράφοι αυτοί ('embedded journalists') ενσωματώνονται στις διάφορες αποστολές συμμαχικών στρατευμάτων και τις ακολουθούν ως παρατηρητές. Αυτή η τακτική Δημόσιας Διπλωματίας ξεπερνάει τις παραδοσιακές press conferences ή τα δελτία τύπου και πάει τους δημοσιογράφους στο πεδίο της μάχης, όχι μόνο στην Καμπούλ αλλά στη Τζαλαλαμπάντ, τη Χεράτ ή ακόμα και στη Κανταχάρ, όπου τα πράγματα είναι πραγματικά πολύ δύσκολα. Σύμφωνα όμως με την Babst, οι νατοϊκές επιχειρήσεις δεν παρουσιάζονται πάντα θετικά από τους ενσωματωμένους δημοσιογράφους. Παραδείγματος χάρη, κάποτε σε μια φάλαγγα της ISAF στην οποία ήταν ενσωματωμένος ένας καναδός δημοσιογράφος δέχτηκε επίθεση από Ταλιμπάν. Οι καναδοί στρατιώτες δεν μπορούσαν να αμυνθούν, οπότε κάλεσαν εναέριες ενισχύσεις, εξαιτίας των οποίων υπήρξαν απώλειες αμάχων. Ο δημοσιογράφος κατέγραψε το γεγονός ως επίθεση του NATO με θύματα αθώους πολίτες, χωρίς να αναφέρει ότι οι συμμαχικές δυνάμεις είχαν δεχτεί πρώτα εχθρικά πυρά και αυτό γιατί μια τέτοια προσέγγιση της ιστορίας ήταν πιο ελκυστική για τα ΜΜΕ. Βλέπε Stephanie Babst Interview, op.cit.

προσπάθεια όλων των Συμμάχων, σε αντίθεση με μια Συμμαχία η οποία κυριαρχείται από τα πλέον ισχυρά μέλη της και ειδικά από τις Ηνωμένες Πολιτείες. Με αυτό ως δεδομένο, δεν είναι μόνον οι Άραβες που τείνουν να βλέπουν το NATO ως κυριαρχούμενο από τις ΗΠΑ και ως ένα όχημα για την προώθηση και την υλοποίηση των στρατηγικών αντικειμενικών τους στόχων, αλλά τέτοιες απόψεις είναι διαδεδομένες ακόμη και σε διάφορα κράτη-μέλη της Συμμαχίας²⁴⁰.

Ο καλύτερος τρόπος για να ξεπεράσει το NATO την προκατάληψη είναι, φυσικά, να αποδείξει ότι υπάρχει ουσία στην επιθυμία του για εμπλοκή στη Μέση Ανατολή και στον αραβικό κόσμο, παρουσιάζοντας μια στρατηγική της οικοδόμησης δεσμών από την άποψη της ανάγκης για κοινές πολιτικές και έναν πραγματικό συνεταιρισμό μεταξύ του δυτικού και του αραβικού κόσμου για την αντιμετώπιση των αλλαγών στο παγκόσμιο περιβάλλον ασφαλείας με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και ειδικά με τις απειλές ασφαλείας που αντιμετωπίζει η διεθνής κοινότητα μετά την 11η Σεπτεμβρίου. Με αυτόν τον τρόπο, το NATO πρέπει να προσφέρει ένα διάλογο διπλής κατεύθυνσης και συνεργασίας, αντί να προωθεί απλά τα δικά του συμφέροντα και την ατζέντα ασφαλείας, καθιστώντας σαφές ότι η ιδιότητα του μέλους στον συνεταιρισμό της Συμμαχίας βασίζεται στην ελεύθερη βούληση των εμπλεκόμενων κρατών και αντικατοπτρίζει τα οφέλη του συνεταιρισμού²⁴¹.

Προς αυτήν την κατεύθυνση, το NATO μέσω της πολιτικής Δημόσιας Διπλωματίας που ασκεί έχει κάνει και συνεχίζει να κάνει σημαντικά βήματα προς την αντιστροφή των εχθρικών αραβικών συναισθημάτων για την Συμμαχία. Το γεγονός ότι η Συμμαχία παίζει σπουδαίο ρόλο στις επιχειρήσεις σταθεροποίησης στο Αφγανιστάν από το 2003 και μετά, είναι κάτι που σαφώς βαίνει προς μεγάλο όφελος του μουσουλμανικού πληθυσμού της χώρας αυτής. Η αποστολή της ISAF δεν εξαντλείται στην παροχή μόνο στρατιωτικής βοήθειας, αλλά συνδράμει στην εκπαίδευση και τον εξοπλισμό των ένοπλων δυνάμεων και της αστυνομίας του Αφγανιστάν, συμβάλλει στην προαγωγή αναπτυξιακών και ανθρωπιστικών

²⁴⁰ Mustafa Alani, *op.cit.*

²⁴¹ *Ibid*

έργων στην αφγανική επικράτεια μέσα από την δράση των Ομάδων Ανασυγκρότησης Επαρχιών της χώρας (Provincial Reconstruction Teams–PRTs)²⁴², παρέχει άμεση ανθρωπιστική βοήθεια στον αφγανικό λαό μετά από περιπτώσεις νατοϊκών στρατιωτικών επιχειρήσεων²⁴³, ενώ δουλεύει ενεργά προς τη σταθεροποίηση της νεοσύστατης αφγανικής δημοκρατίας και των θεσμών της χρηστής διακυβέρνησης.

Παράλληλα, με στόχο να γίνει πιο «ανοιχτό» και να ενημερώσει καλύτερα το αραβικό κοινό για την επιχείρηση ISAF, το NATO δημιούργησε ξεχωριστή ιστοσελίδα (www.isaf.nato.int) στο διαδίκτυο αποκλειστικά για την αποστολή του στο Αφγανιστάν. Διαθέσιμη σε αγγλικά και αραβικά, η συγκεκριμένη ιστοσελίδα παρέχει λεπτομερείς πληροφορίες για τη δράση της Συμμαχίας στη χώρα, ενώ είναι χαρακτηριστικό ότι ορισμένες πληροφορίες είναι διαθέσιμες και σε διάφορες τοπικές διαλέκτους, όπως τα Παστούν ή τα Νταρί. Δεδομένου, μάλιστα, ότι μεγάλος αριθμός Αράβων, ειδικά δημοσιογράφων, ερευνητών και σπουδαστών, έχουν καταστήσει το διαδίκτυο κύρια πηγή για την πληροφόρησή τους, μέσω της αραβικής ιστοσελίδας και της πρωτοβουλίας ίδρυσης internet café σε διάφορες αφγανικές πόλεις γίνεται ένα ενθαρρυντικό και τολμηρό πρώτο βήμα για να προλειανθεί το έδαφος και να αναδειχθεί μια πιο θετική εικόνα για το NATO στην περιοχή²⁴⁴. Επίσης, για την ενίσχυση της διαδραστικότητας και του διαλόγου, η επιχείρηση ISAF διαθέτει λογαριασμό σε ιστοτόπους κοινωνικής δικτύωσης, όπως το Facebook²⁴⁵, το Twitter, το YouTube και το Flickr, καθώς και blogs, ενώ

²⁴² Το έργο των εν λόγω Ομάδων (το στρατιωτικό σκέλος των οποίων υπάγεται στην νατοϊκή διοίκηση ενώ το αναπτυξιακό είναι υπό εθνική μέριμνα) προωθείται σε συνεργασία με τις τοπικές Αρχές των Επαρχιών της χώρας και στη βάση συγκεκριμένων αναγκών προς όφελος του αφγανικού πληθυσμού. Βλέπε NATO Website, "NATO's Role in Afghanistan", http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_8189.htm (accessed August 22, 2010)

²⁴³ Το 2006, το NATO ίδρυσε το ISAF Post-Operations Emergency Relief Fund (POERF) για να παρέχει άμεση ανθρωπιστική βοήθεια στον αφγανικό λαό, όπως φαγητό, ιατρική περίθαλψη, στέγη ή επισκευές κτιρίων, έπειτα από στρατιωτικές επιχειρήσεις της Συμμαχίας που προκάλεσαν ζημιές με αντίκτυπο στην καθημερινή ζωή των αφγανών πολιτών. Βλέπε Ibid.

²⁴⁴ Σύμφωνα με την Stephanie Babst, μια όψη της Δημόσιας Διπλωματίας στο Αφγανιστάν είναι να ανοίγεις internet café (και μάλιστα για γυναίκες). Μέσω αυτή της πρωτοβουλίας, δίνεται η ευκαιρία σε αφγανούς πολίτες να περιηγηθούν ελεύθερα στον παγκόσμιο ιστό και όχι αποκλειστικά για παράδειγμα στην ιστοσελίδα του NATO. Αυτό είναι το μήνυμα και αυτό προωθούν τέτοιου είδους προγράμματα Δημόσιας Διπλωματίας. Βλέπε Stephanie Babst Interview, op.cit.

²⁴⁵ Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι στο Facebook, η επιχείρηση ISAF έχει μέχρι σήμερα (22 Αυγούστου 2010) 57. 672 άτομα-φίλους που δηλώνουν ανοιχτά την υποστήριξη τους σε αυτή.

πρόσφατα ξεκίνησε να εκδίδει και ένα μηνιαίο ενημερωτικό δελτίο, το “COIN Common Sense” σε μια προσπάθεια σύγκλισης και κατανόησης της αφγανικής νοοτροπίας και κουλτούρας. Τέλος, προς ενίσχυση της αξιοπιστίας και της εμπιστοσύνης στην Επιχείρηση ISAF, που πλήττεται από την πολύ καλά οργανωμένη προπαγάνδα των Ταλιμπάν²⁴⁶, η Δημόσια Διπλωματία του NATO προέβη στην ίδρυση ενός συντονιστικού επικοινωνιακού κέντρου, του “Media Operations Centre”, για να ενισχύσει τη συνεργασία μεταξύ της κεντρικής έδρας του NATO στις Βρυξέλλες και των επιχειρήσεων στο Αφγανιστάν, καθώς και να διαχειριστεί καλύτερα την επικοινωνία με το εξωτερικό κοινό. Σε αυτό το πλαίσιο, υποστήριξε και την αναβάθμιση των επικοινωνιακών τεχνικών και δυνατοτήτων της αφγανικής κυβέρνησης, εκπαιδεύοντας εκπροσώπους τύπου ή παρέχοντας διαδικτυακή συνδεσιμότητα στο αφγανικό Κέντρο Τύπου²⁴⁷.

Κάθε πόλεμος λαμβάνει χώρα σε δύο μέρη: στο πεδίο της μάχης και στις καρδιές των ανθρώπων. Μπορεί ότι συμβαίνει στο πρώτο να θεωρείται και το πιο σημαντικό κομμάτι του πολέμου, όμως οι πληροφορίες που διαμορφώνουν τις ιδέες του κόσμου συνήθως έχουν μεγαλύτερο αντίκτυπο στην πραγματική νίκη²⁴⁸. Η Επιχείρηση ISAF αποτελεί, χωρίς αμφιβολία, μια πραγματική

²⁴⁶ Σύμφωνα με μια πρόσφατη μελέτη της Ομάδας Διεθνών Κρίσεων που πιλοφορείται «Η Προπαγάνδα των Ταλιμπάν: Κερδίζοντας τον πόλεμο των λέξεων», οι Ταλιμπάν έχουν αναπτύξει μια πολύ καλά οργανωμένη πολιτική προπαγάνδας. Χρησιμοποιούν τη σύγχρονη τεχνολογία και τα μέσα επικοινωνίας για να προωθούν άμεσα τα μηνύματα τους. Με λίγα λόγια, χρησιμοποιούν όλα εκείνα τα μέσα που είχαν απαγορέψει όταν κυβερνούσαν. Επικοινωνούν σε αρκετές διαφορετικές γλώσσες, όπως αγγλικά για το διεθνές κοινό, προσπαθώντας να υπονομεύσουν τη θέληση του να παραμείνει στη χώρα, αραβικά για τα παγκόσμια θέματα, τα χρηματοδοτικά και τα ζητήματα στρατολόγησης, και στις τοπικές γλώσσες για να επεκτείνουν την υποστήριξη τους στη χώρα. Επίσης, οι Ταλιμπάν εκμεταλλεύονται και το γεγονός ότι επειδή δεν ανησυχούν για την ακρίβεια των απαντήσεων τους, να αντιδρούν πολύ γρήγορα και να μεταδίδουν πληροφορίες χωρίς πρώτα να τις διασταυρώσουν. Έτσι, ο εκπρόσωπος των Ταλιμπάν είναι διαθέσιμος 24ώρες την ημέρα σε ένα δορυφορικό τηλέφωνο για να απαντά σε οποιοδήποτε περιστατικό, ενώ οι εκπρόσωποι του NATO, ακριβώς γιατί πρέπει να εξακριβώνουν πρώτα τα γεγονότα, καθυστερούν να απαντήσουν, χάνοντας το παιχνίδι των εντυπώσεων. Τέλος, η έκθεση αποκαλύπτει πως η έλλειψη υπευθυνότητας στην αφγανική κυβέρνηση και η έλλειψη αμφοβήτησης της νομιμότητας των Ταλιμπάν, βοηθά την επικοινωνιακή πολιτική των τελευταίων. Βλέπε Nick Grono, «Ταλιμπάν, Τηλεόραση, Τηλέφωνα και Τρομοκρατία», *Δελτίο NATO*, 2008, <http://www.nato.int/docu/review/2008/06/SUMMER INT/GR/index.htm>, (accessed August 22, 2010)]

²⁴⁷ Stephanie Babst “Reinventing NATO’s Public Diplomacy”, op. cit. σελ. 5

²⁴⁸ Daylena Gonzalez, “Insurgent Propaganda: Tactics and Countermeasures”, *COIN Common Sense*, Vol.1, Issue 3, July 2010, <http://www.isaf.nato.int/images/stories/File/ISAF%20COIN/COIN%20Common%20Sense.%20Issue%203.pdf> (accessed August 22, 2010)

πρόκληση για το NATO τόσο για το επιχειρησιακό και επικοινωνιακό της σκέλος, όσο και για την ύπαρξη του ίδιου του οργανισμού. Μέσω της Δημόσιας Διπλωματίας της, η Συμμαχία με αργά αλλά σταθερά βήματα κάνει μια σημαντική προσπάθεια για να κερδίσει τις καρδιές των ανθρώπων και να πείσει για τη θετική συμβολή του Οργανισμού στην καθημερινή ζωή του αφγανικού λαού, και μακροπρόθεσμα στη ζωή όλης της διεθνούς κοινότητας. Ωστόσο, το μόνο σίγουρο είναι ότι δεν υπάρχουν περιθώρια αποτυχίας στην περίπτωση του Αφγανιστάν, καθώς κάτι τέτοιο θα σήμαινε πιθανότατα το τέλος της πλέον επιτυχημένης στρατιωτικής Συμμαχίας στην ιστορία μετά από την πρώτη ανάπτυξη δυνάμεων που πραγματοποίησε εκτός του παραδοσιακού άξονα δράσης της, ενώ οποιαδήποτε αποτυχία θα υπονόμει επίσης σοβαρά και τη διατλαντική σχέση και τη διεθνή σταθερότητα, καθώς το NATO παραμένει ακόμα ο άξονας της παγκόσμιας ασφάλειας²⁴⁹.

3.2 Η Περίπτωση του Νέου Στρατηγικού Δόγματος

"Everything has to change in order for everything to stay the same".
GIUSEPPE TOMASI DI LAMPEDUSE

Στη Σύνοδο Κορυφής του NATO στο Στρασβούργο - Κίελο τον Απρίλιο του 2009, οι αρχηγοί των κρατών και κυβερνήσεων των χωρών-μελών της Συμμαχίας δε γιόρτασαν μόνο την 60^η επέτειο από την ίδρυση του Βόρειο-Ατλαντικού Συμφώνου, αλλά προχώρησαν σε σημαντικές αποφάσεις για το μέλλον της Συμμαχίας, δρομολογώντας την εκπόνηση ενός νέου Στρατηγικού Δόγματος (Strategic Concept), το οποίο πρόκειται να εγκριθεί στη Σύνοδο Κορυφής του NATO στη Λισσαβόνα στο τέλος του 2010.

²⁴⁹ Marco Vincenzino, «Το Κοινό στη Δύση πρέπει να επενδύσει στο Αφγανιστάν και πρέπει να το κάνει σύντομα», *Δελτίο NATO*, 2008, http://www.nato.int/docu/review/2008/06/SUMMER_ART3/GR/index.htm (accessed August 22, 2010)

Το υπάρχον Στρατηγικό Δόγμα βρίσκεται σε ισχύ από το 1999, όταν δηλαδή δεν ήταν δυνατό να είχαν προβλεφθεί πολλά από τα γεγονότα που συνέβησαν στα μετέπειτα χρόνια και επηρέασαν βαθιά τις πολιτικές και την ασφάλεια των αρχών του 21^{ου} αιώνα. Οι τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 και η εξ αυτής εμπλοκή του NATO στο Αφγανιστάν, η διεύρυνση της Συμμαχίας από 16 σε 28 κράτη-μέλη και η μη «ευρω-κεντρική» προσέγγιση του Οργανισμού που ασχολείται πλέον και με ζητήματα ασφαλείας πολύ πέρα από τα σύνορα της Ευρώπης δημιουργούν ένα νέο πλαίσιο που καθιστά ξεπερασμένο κατά πολύ το Στρατηγικό Δόγμα του 1999²⁵⁰. Αν και πολλές πτυχές της τρέχουσας Αντίληψης είναι διαχρονικές, θεωρείται επιβεβλημένη η επικαιροποίηση και ο εκσυγχρονισμός του παρόντος Δόγματος.

Παράλληλα, πολύ σημαντικός λόγος για την υιοθέτηση ενός νέου Στρατηγικού Δόγματος, είναι και η ανάγκη να ενημερωθεί το κοινό για το νέο NATO. Ένα μεγάλο μέρος του κοινού δεν αντιλαμβάνεται πλήρως ή είναι απλά απληροφόρητο για τις εκτεταμένες αλλαγές που το NATO έχει υποβληθεί από το τέλος του ψυχρού πολέμου. Ένα λοιπόν νέο βασικό έγγραφο θα έκανε ευκολότερη την επεξήγηση του σημερινού ρόλου της Συμμαχίας, ενώ θα επιζητούσε μέσω της διαδικασίας αναθεώρησης του να αποσπάσει και την υποστήριξη των πολιτών, που είναι ουσιαστική για τη συνέχιση της πορείας του Οργανισμού. Τέλος, εξίσου σημαντικός λόγος για ένα Νέο Στρατηγικό Δόγμα είναι να καθοριστούν με σαφήνεια ο νέος ρόλος και οι αποστολές της Συμμαχίας, ως απόρροια της εσωτερικής διαδικασίας σχεδίασης, με την οποία λειτουργεί ο Οργανισμός²⁵¹.

Για όλους αυτούς τους λόγους, το NATO αποφάσισε να προχωρήσει στην αναδιαμόρφωση του ισχύοντος Στρατηγικού του Δόγματος, ακολουθώντας για πρώτη φορά μια «ανοιχτή» διαδικασία, βασισμένη στο διάλογο και τη δημόσια

²⁵⁰ Δημήτρης Σμοκοβίτης, «Η Νέα Στρατηγική Αντίληψη του NATO», *Διπλωματικό Περισκόπιο*, 16 Μαρτίου 2010,

http://www.diplomatikoperiskopio.com/index.php?option=com_content&view=article&id=528:2010-03-16-17-04-25&catid=34:2008-05-31-14-03-47&Itemid=58 (accessed August 24, 2010) [Ο συγγραφέας στο συγκεκριμένο άρθρο χρησιμοποιεί τη λέξη Αντίληψη αντί για τη λέξη Δόγμα, γιατί όπως υποστηρίζει η τελευταία παραπέμπει σε δογματισμούς και βάζει τη βασική ιδέα για το πώς το NATO θα πορευτεί τα επόμενα χρόνια σε θέση αντίθετη από την ευελιξία και την ευκαμψία, που στην πραγματικότητα θα πρέπει να διαθέτει.]

²⁵¹ Ibid

διαβούλευση. Για την εκπόνησή του σχεδίου, συγκροτήθηκε υπό την καθοδήγηση και την εποπτεία του Γενικού Γραμματέα του NATO, μια Ομάδα Εμπειρογνομόνων ("group of qualified experts"²⁵²), η οποία αποτελείται από δώδεκα μέλη με προεδρεύουσα την πρώην Υπουργό Εξωτερικών των Η.Π.Α. Madeleine Albright, ενώ συμφωνήθηκε οι εργασίες εκπόνησης να διεξαχθούν σε τρεις φάσεις. Στην πρώτη φάση (reflection phase), θα διοργανωθούν διάφορα σεμινάρια με σκοπό την ανταλλαγή απόψεων επί του νέου Στρατηγικού Δόγματος²⁵³. Στη δεύτερη φάση (consultation phase), η Ομάδα Εμπειρογνομόνων θα επισκεφθεί τα κράτη-μέλη, και πιθανότατα και κάποιες χώρες-Εταίρους της Συμμαχίας προκειμένου να διαβουλευθεί με τις κυβερνήσεις τους²⁵⁴, ενώ στη τρίτη φάση (drafting and negotiation phase), η οποία θα ξεκινήσει μετά το καλοκαίρι του 2010, ο Γενικός Γραμματέας θα προετοιμάσει το προσχέδιο του νέου Στρατηγικού Δόγματος, το οποίο θα τύχει επεξεργασίας από τους Μονίμους Αντιπροσώπους των χωρών-μελών του NATO. Το τελικό κείμενο πρόκειται να εγκριθεί κατά την προσεχή Σύνοδο Κορυφής της Λισσαβόνας στα τέλη του 2010.

²⁵² Η επιλογή των Εμπειρογνομόνων της Ομάδας έγινε από τον Γενικό Γραμματέα με κριτήριο τόσο την προσωπική και επαγγελματική τους επάρκεια, όσο και την ανάγκη τήρησης ορισμένων ισορροπιών μεταξύ «παλαιών» και «νέων», καθώς και «μεγάλων» και «μικρών» χωρών-μελών. Κάποιοι από τους Εμπειρογνώμονες έχουν θητεύσει στο παρελθόν σε νατοϊκές θέσεις, ενώ άλλοι προέρχονται από τον χώρο των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, τον ιδιωτικό τομέα και τον ακαδημαϊκό χώρο. Οι Εμπειρογνώμονες θα πρέπει κατά την άσκηση των καθηκόντων τους να παραμείνουν ανεπηρέαστοι από τις εθνικές θέσεις των χωρών τους. Βλέπε Υπουργείο Εξωτερικών, «NATO», Πολυμερής Διπλωματία-Διεθνείς Οργανισμοί, <http://www.mfa.gr/www.mfa.gr/el-GR/Policy/Multilateral+Diplomacy/InternationalOrganizations/NATO> (accessed August 24, 2010)

²⁵³ Τα σεμινάρια αυτά διεξήχθησαν το φθινόπωρο του 2009 και τους πρώτους μήνες του 2010, έχοντας ως αντικείμενο την έννοια της συλλογικής άμυνας και αποτροπής στο σύγχρονο περιβάλλον διεθνούς ασφαλείας, το ρόλο του NATO στον αποπλισμό, τον έλεγχο των εξοπλισμών και τη μη διασπορά, τη συμβολή της Συμμαχίας στην ενδυνάμωση της ασφάλειας στην ευρωπαϊκή περιοχή, τη συνεργασία του NATO με άλλους διεθνείς Οργανισμούς, τη διεύρυνση και τις εταιρικές σχέσεις του NATO, ιδίως με τη Ρωσία, καθώς και τη διαδικασία μετασχηματισμού (transformation). Βλέπε Alexander Nicoll, "A New Strategic Concept for NATO", *IJSS Strategic Comments*, Vol.15, No 10, December 2009.

²⁵⁴ Η Ομάδα Εμπειρογνομόνων, στις 17 Μαΐου 2010, έθεσε υπ' όψιν του Γενικού Γραμματέως τις εισηγήσεις της επί του νέου Στρατηγικού Δόγματος. Επί τη βάση των εισηγήσεων αυτών, καθώς και τις προκαταρκτικές ιδέες και απόψεις των χωρών-μελών της Συμμαχίας, ο Γενικός Γραμματέας πρόκειται να συντάξει μία έκθεση, στην οποία θα παρατίθενται οι δικές του απόψεις περί των στοιχείων που θα πρέπει να συμπεριληφθούν στο νέο Στρατηγικό Δόγμα. Η εν λόγω έκθεση θα υποβληθεί στις κυβερνήσεις των χωρών-μελών του NATO, οι οποίες με τη σειρά τους, θα πρέπει να παράσχουν στον Γενικό Γραμματέα τις αναγκαίες πολιτικές κατευθύνσεις (political guidance) για την διαμόρφωση ενός προσχεδίου του Στρατηγικού Δόγματος. Βλέπε Ibid.

Το Νέο Στρατηγικό Δόγμα του NATO, πέρα από τη σημασία του για το μελλοντικό στρατηγικό ρόλο της Συμμαχίας και της αποστολής της στο σημερινό παγκόσμιο περιβάλλον ασφάλειας, αναμένεται να αποτελέσει και κρίσιμο «εργαλείο» για τη στρατηγική επικοινωνία και τη Δημόσια Διπλωματία του Οργανισμού²⁵⁵. Μάλιστα, το γεγονός ότι το NATO δίνει μεγάλη προτεραιότητα στη δημόσια εικόνα του και στην αποδοχή του ρόλου του από τη διεθνή κοινή γνώμη φαίνεται και από τον τρόπο που επέλεξε να διαμορφώσει τη Νέα του Στρατηγική Αντίληψη. Το μελλοντικό Στρατηγικό Δόγμα δε θα είναι αποτέλεσμα μιας εσωτερικής και μυστικής διεργασίας, αλλά το επιστέγασμα μιας κοινής, «ανοιχτής», και όσο το δυνατό περισσότερο ειλικρινούς διαδικασίας και διαπραγματεύσεως για την επίτευξη της πολυπόθητης συναίνεσης, που με 28 κράτη-μέλη εξασφαλίζεται όλο και δυσκολότερα.

Σε αυτό το πλαίσιο, το NATO, μέσω της Ομάδας Εμπειρογνομητών και της Δημόσιας Διπλωματίας του Οργανισμού, προχώρησε σε διάλογο με σημαντικούς στρατηγικούς εταίρους, θεσμικούς οργανισμούς, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, διαμορφωτές κοινής γνώμης και ακαδημαϊκούς, διοργανώνοντας διάφορα σεμινάρια, ημερίδες, συνέδρια ή workshops σε πολλές χώρες-μέλη αλλά και Εταίρους της Συμμαχίας με θέμα συζήτησης το Νέο Στρατηγικό Δόγμα και τις προοπτικές του²⁵⁶. Παράλληλα, το NATO άνοιξε τη σχετική συζήτηση προς το ευρύ κοινό με πρόσκληση σε online διάλογο όλων αυτών που ενδιαφέρονται να συμβάλλουν με τις ιδέες και τις απόψεις τους στη διαμόρφωση του Νέου Δόγματος, δημιουργώντας συγκεκριμένη διαδικτυακή ιστοσελίδα για το σκοπό αυτό. Η εν λόγω ιστοσελίδα, που είναι αφιερωμένη αποκλειστικά στο Νέο Στρατηγικό Δόγμα

²⁵⁵ Ibid

²⁵⁶ Για παράδειγμα στην Ελλάδα πραγματοποιήθηκαν διάφορες τέτοιες εκδηλώσεις, όπως η ομιλία της Ινώς Αφεντούλη, Ελληνίδας Εκπροσώπου στη Διεύθυνση Διεθνούς Διπλωματίας του NATO, στο Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων στην Αθήνα το Μάρτιο του 2010 με θέμα «Το Νέο Στρατηγικό Δόγμα του NATO και οι επιπτώσεις του στην ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική ασφάλειας», ή η ημερίδα που πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη το Φεβρουάριο του 2010 με τη συμμετοχή ακαδημαϊκών και διπλωματών για το μελλοντικό ρόλο του NATO. Βλέπε «Ομιλία της Ινώς Αφεντούλη για το Νέο Στρατηγικό Δόγμα», *Nooz.gr*, 14 Μαρτίου 2010, <http://www.nooz.gr/greece/omilia-tis-inos-afentoili-gia-to-neo-stratigiko-dogma-tou-nato> & NATO Website, "NATO's Future Role discussed in Thessaloniki", 19 February 2010, http://www.nato.int/cps/en/SID-478C8ACA-5824CC60/natolive/news_61713.htm & NATO's New Strategic Concept Website, "National/Regional Events" <http://www.nato.int/strategic-concept/strategic-concept-nat-reg-events.html> (accessed August 24, 2010)

και βρίσκεται διαθέσιμη στην ηλεκτρονική διεύθυνση: www.nato.int/strategic-concept, περιέχει όλες τις πληροφορίες που μπορεί να σχετίζονται με το νέο Δόγμα και τη διαδικασία εκπόνησης του. Σε αυτή μπορεί κανείς να εκφράσει ανοιχτά τη γνώμη του στο Forum που υποστηρίζει, να βρει σχετικά βίντεο και συνεντεύξεις ή όλη τη βιβλιογραφία που έχει γραφτεί για το ζήτημα, ακόμα και να ψηφίσει ποια θεωρεί τη μεγαλύτερη μελλοντική πρόκληση για το NATO²⁵⁷.

Στην πραγματικότητα, το NATO με το να εμπλακεί τόσο ανοιχτά με το ευρύ κοινό, για το οποίο γνωρίζει πολύ λίγα αναφορικά με τη στάση, την αντίληψη και τις πεποιθήσεις του απέναντι στη Συμμαχία, έκανε ένα μεγάλο πρώτο και ουσιαστικό βήμα για να «ακούσει» και να καταλάβει τι πραγματικά σκέφτεται και πιστεύει ο κόσμος γύρω από το NATO και την αποστολή του. Σύμφωνα με Jean-Francois Bureau, τον επικεφαλής της Διεύθυνσης Δημόσιας Διπλωματίας του NATO, η Συμμαχία πρέπει πρώτα να καταλάβει τις απόψεις, τις ερωτήσεις και τις ανησυχίες των ανθρώπων, και στη συνέχεια να προσπαθήσει να δώσει απαντήσεις και να υιοθετήσει πολιτικές²⁵⁸. Γι' αυτό το λόγο, κατά την εκπόνηση του Νέου Στρατηγικού Δόγματος, η ανάμειξη του κοινού έρχεται πρώτη ως προτεραιότητα στην ατζέντα της Συμμαχίας. Αυτό έγινε εμφανώς αντιληπτό και κατά την έναρξη των διαδικασιών εκπόνησης του Δόγματος, όπου ο Γενικός Γραμματέας του NATO, Anders Fogh Rasmussen δήλωνε χαρακτηριστικά ότι: «Πρόθεση μου είναι να κάνω αυτή, την πλέον ανοικτή, την πλέον περιεκτική διαδικασία διαβούλευσης στην ιστορία του NATO, και τολμώ να πω, στην ιστορία οποιουδήποτε διεθνούς οργανισμού»²⁵⁹. Δίνοντας έμφαση στις δυνατότητες των νέων κοινωνικών μέσων²⁶⁰ και στην εμπλοκή της νεότερης γενιάς, το NATO έβαλε

²⁵⁷ Στο συγκεκριμένο online γκάλοπ, η τρομοκρατία και το Αφγανιστάν αποτελούν σύμφωνα με τη ψηφοφορία τις πιο σημαντικές προκλήσεις για το NATO, με την κλιματική αλλαγή να ακολουθεί. Βλέπε NATO's New Strategic Concept Website, "Poll on the most Pressing Security Issue for NATO", Discussion FORUM, 7 August 2010, <http://natostratcon.info/poll/the-most-pressing-security-issue-for-nato-is#comments> (accessed August 24, 2010)

²⁵⁸ Jean-Francois Bureau, «Βίντεο-Δημόσια Κατανόηση /Η απλότητα είναι ιδιοφυής (Μέρος 2)» Δελτίο NATO, 2009, http://www.nato.int/docu/review/2009/NATO_Change/Public-Understanding-Simplicity2/GR/index.htm (accessed August 24, 2010)

²⁵⁹ Anders Fogh Rasmussen, «Βίντεο-Δημόσια Κατανόηση /Η απλότητα είναι ιδιοφυής (Μέρος 1)», Δελτίο NATO, 2009, http://www.nato.int/docu/review/2009/NATO_Change/Public-Understanding-Simplicity1/GR (accessed August 24, 2010)

²⁶⁰ Θεωρείται, ίσως, περιπτώ να αναφέρουμε ότι το NATO διαθέτει λογαριασμούς στους πιο δημοφιλείς ιστοτόπους κοινωνικής δικτύωσης αποκλειστικά για το Νέο Στρατηγικό του Δόγμα.

στόχο να γίνει η Νέα Στρατηγική Αντίληψη γνωστή στο κοινό, πολύ περισσότερο από οποιοδήποτε προηγούμενο έγγραφο της Συμμαχίας.

Σε αυτό το πλαίσιο, η Συμμαχία θέλοντας να αντιμετωπίσει δραστικά το πρόβλημα δημοσιών σχέσεων και χαμηλής αποδοχής που την ταλανίζει, ελπίζει μέσω αυτής της ανοιχτής διαδικασίας και εμπλοκής με το κοινό να πάρει τις κατάλληλες απαντήσεις, ώστε να καταφέρει να καταρτίσει ένα συνοπτικό, περιεκτικό, κατανοητό και καθοδηγητικό Νέο Στρατηγικό Δόγμα. Η παλαιά Αντίληψη λόγω του ότι ήταν τόσο πολύ μεγάλη και φλύαρη προκάλεσε την ιδέα ότι η Νέα Αντίληψη θα πρέπει να είναι ένα χρήσιμο εργαλείο για τις κυβερνήσεις, που θα το χρησιμοποιούσαν για να αποκαταστήσουν τη φήμη του NATO στο κοινό²⁶¹. Με λίγα λόγια, το κλειδί, τολμούμε να πούμε ακόμα και για την ύπαρξη του ίδιου του Οργανισμού, είναι η δημόσια κατανόηση και αποδοχή του ρόλου που καλείται να παίξει το NATO στον 21^ο αιώνα, γιατί θα συμβάλλει στην επίτευξη συναίνεσης και θα δώσει το πράσινο φως για την περαιτέρω χρηματοδότηση των αμυντικών δαπανών και των αποστολών στις οποίες εμπλέκεται το NATO, που τώρα αμφισβητούνται από μεγάλη μερίδα του πληθυσμού της Συμμαχίας.

Εν ολίγοις, η Δημόσια Διπλωματία αποτελεί βασικό παράγοντα που λαμβάνεται υπόψη κατά την εκπόνηση του Νέου Στρατηγικού Δόγματος του NATO, για το οποίο οι σύμμαχοι ευελπιστούν να δώσει νέα ώθηση στον Οργανισμό. Οι προκλήσεις του μέλλοντος για την Συμμαχία είναι χωρίς αμφιβολία πολλές και πολύπλοκες, όμως η σαφώς ξεκάθαρη απόφαση της να απορρίψει τις μυστικές διεργασίες του παρελθόντος και να ανοίξει τις κλειστές για χρόνια πόρτες της στο ευρύτερο κοινό, ίσως αποτελέσει την πιο σοφή λύση για τη μετεξέλιξη και την ύπαρξη της. Φυσικά, κάτι τέτοιο αναμένουμε να κριθεί μόνο από το αποτέλεσμα.

²⁶¹ Tomas Valasek, «Βίντεο-Δημόσια Κατανόηση /Η απλότητα είναι ιδιοφυής (Μέρος 1)», *Δελτίο NATO*, 2009, http://www.nato.int/docu/review/2009/NATO_Change/Public-Understanding-Simplicity1/GR (accessed August 24, 2010)

Επίλογος - Συμπεράσματα

Η Δημόσια Διπλωματία στοχεύει στη συναισθηματική πρόσδεση του κοινού και την «κατάκτηση της καρδιάς και του μυαλού» των ανθρώπων. Η επιτυχία της δεν εδράζεται στην παραπλάνηση και τον εξαναγκασμό, αλλά στην αξιοπιστία, τη διαφάνεια, το διάλογο, την αλήθεια και τη δικτύωση. Χρησιμοποιώντας τα «εργαλεία» που έχει στη διάθεση της σε συνδυασμό με ένα σαφές και στοχευμένο στρατηγικό σχέδιο δράσης, η Δημόσια Διπλωματία προβαίνει σε διάλογο με το κοινό με στόχο την επίτευξη αμοιβαίου οφέλους και όχι την επιτηδευμένη προβολή. Στο σημερινό, άλλωστε, πολυσχιδές παγκοσμιοποιημένο διεθνές περιβάλλον, το κοινό αναζητά απεγνωσμένα να εισακουσθεί η γνώμη του και όποιος του χαρίσει αυτή την ευκαιρία απλόχερα και με ειλικρίνεια καταφέρνει να προσελκύσει την προσοχή του και να αναδειχθεί σε σημαντικό παράγοντα του διεθνούς συστήματος. Με λίγα λόγια, η Δημόσια Διπλωματία έρχεται με τη διαφάνεια, την επικοινωνία και την εξωστρέφεια της να «κατακτήσει» την καρδιά και το μυαλό των ανθρώπων, οδηγώντας στη συγκατάθεση, όχι μέσω του εξαναγκασμού, της πίεσης και του εκφοβισμού αλλά μέσω του συναισθήματος, της συμπάθειας, της έλξης και της σαγήνης.

Το NATO, ο Οργανισμός που εδώ και 60 χρόνια παραμένει ο άξονας της παγκόσμιας ασφάλειας, δεν σταμάτησε σχεδόν ποτέ να αντιμετωπίζει προκλήσεις. Μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και ενώ πολλοί προδιέγραφαν τη διάλυση της Συμμαχίας, το NATO ανακάλυψε νέους εχθρούς και διεύρυνε περαιτέρω τη δράση του. Με την εμφάνιση της τρομοκρατίας, ο ρόλος του ενισχύθηκε και «μεταμορφώθηκε» για να αντιμετωπίσει καλύτερα τις προκλήσεις ασφάλειας του 21^{ου} αιώνα. Σήμερα, το NATO διανύει μια ακόμα κρίσιμη περίοδο για τη μετεξέλιξη του, αφού καλείται να διαχειριστεί αποτελεσματικά και τη δημόσια εικόνα του για να μπορέσει να ολοκληρώσει πλήρως τη «μεταμόρφωση» του στην αντίληψη του παγκόσμιου κοινού, τη γνώμη του οποίου έχει μεγάλη ανάγκη για να συνεχίσει να υπάρχει και να λειτουργεί αποτελεσματικά. Αναγνωρίζοντας ότι η Δημόσια Διπλωματία αποτελεί

αναπόσπαστο στοιχείο μιας επιτυχημένης διεθνούς παρουσίας, η Συμμαχία, σχετικά πρόσφατα, αποφάσισε να εντάξει στις δομές της μια Διεύθυνση αποκλειστικά υπεύθυνη για τη διαχείριση της Δημόσιας Διπλωματίας του Οργανισμού. Μέσω μιας συστηματικής και στοχευμένης προσπάθειας, το NATO θέτει σε εφαρμογή τα «εργαλεία» και τις αρχές της Δημόσιας Διπλωματίας, για να μπορέσει να αλλάξει την εικόνα του και να κερδίσει την εμπιστοσύνη του κόσμου, ανατρέποντας τις στερεοτυπικές αντιλήψεις της διεθνούς κοινής γνώμης και πείθοντας για τη θετική συμβολή της Συμμαχίας, όχι μόνο στο παγκόσμιο περιβάλλον ασφάλειας αλλά και στην καθημερινότητα όλης της κοινωνίας.

Χωρίς αμφιβολία, το NATO έχει κάνει πολλά και σημαντικά βήματα στον τομέα της Δημόσιας Διπλωματίας. Μάλιστα, για έναν Οργανισμό που εδώ και δεκαετίες πραγματοποιούσε τη δράση του μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας ή περιοριζόταν στην απλή αναμετάδοση των δράσεων του μέσα από το πρίσμα των τοπικών ΜΜΕ των κρατών-μελών του, το ξαφνικό αυτό άνοιγμα στο ευρύ κοινό μέσω της Δημόσιας Διπλωματίας του υπήρξε αξιοσημείωτο, αν όχι επιβεβλημένο.

Παρόλα αυτά, η Συμμαχία έχει ακόμα να διανύσει αρκετό δρόμο για να καταφέρει να επωφεληθεί στο μέγιστο βαθμό από τα πλεονεκτήματα που προσφέρει η «ανοιχτή» Δημόσια Διπλωματία. Μέχρι στιγμής δεν έχει γίνει πλήρως αντιληπτό ότι η Δημόσια Διπλωματία μπορεί και πρέπει να διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο κατά την χάραξη της πολιτικής του Οργανισμού. Σίγουρα το Νέο Στρατηγικό Δόγμα κινείται προς αυτή την κατεύθυνση, ωστόσο προς το παρόν το NATO χρησιμοποιεί τη Δημόσια Διπλωματία εκ των υστέρων, για να αντιμετωπίσει τις συνέπειες των σε μεγάλο βαθμό λανθασμένων πολιτικών του. Για αυτόν άλλωστε το λόγο, πολλές από τις δράσεις Δημόσιας Διπλωματίας του Οργανισμού πέφτουν στο κενό. Από την άλλη πλευρά, η έλλειψη συντονισμού και συναίνεσης των κρατών-μελών, καθώς και η απουσία μιας κοινής επικοινωνιακής πολιτικής που θα ασκείται με τον ίδιο τρόπο από όλα τα μέλη του NATO δυσχεραίνει την επικοινωνιακή δράση της Συμμαχίας. Επιπλέον, τα σοβαρά λάθη του Οργανισμού κατά την εμπλοκή του στο Αφγανιστάν περιπλέκουν ακόμα περισσότερο την κατάσταση, αμφισβητώντας μέχρι και την

αξιοπιστία της Συμμαχίας, γεγονός που θεωρείται μεγάλο πλήγμα στην προσπάθεια που κάνει η τελευταία μέσω της Δημόσιας Διπλωματίας να αλλάξει την εικόνα της. Ακόμα και σε ό,τι αφορά την εκπόνηση του Νέου Στρατηγικού Δόγματος που αποτελεί την πλέον ανοικτή και περιεκτική διαδικασία διαβούλευσης στην ιστορία του Οργανισμού, η επιλογή της πρώην Υπουργού Εξωτερικών των Η.Π.Α Madeleine Albright στη θέση του επικεφαλής της «Ομάδας Εμπειρογνομόνων» που εισηγείται τις αλλαγές στη δομή του NATO, προκαλεί ερωτήματα σχετικά με την πραγματική προσπάθεια της Συμμαχίας να απεμπλακεί από τους αρνητικούς συνειρμούς που προκαλεί ως μία Συμμαχία που εξαρτάται από τη βούληση των Ηνωμένων Πολιτειών.

Σύμφωνα με τον χρυσό κανόνα της Δημόσιας Διπλωματίας, *αυτό που μετράει είναι αυτό που κάνει και όχι αυτό που λέει κανείς*. Στη βάση αυτής της προϋπόθεσης, αν το NATO πραγματικά θέλει να πείσει ότι είναι αυτό που πρεσβεύει, τότε πρέπει πάνω απ' όλα να αλλάξει πολιτική. Για να επωφεληθεί, δε, από τα πλεονεκτήματα της Δημόσιας Διπλωματίας πρέπει να τη λαμβάνει υπόψη κατά την *απογείωση*, το σχεδιασμό και την εφαρμογή δηλαδή οποιασδήποτε πολιτικής του δράσης, και όχι να τη χρησιμοποιεί για να περιμαζεύει τα συντρίμια μιας *ανώμαλης προσγείωσης*, ερχόμενη εκ των υστέρων να διορθώσει αποτυχημένες πολιτικές επιλογές, γιατί πολύ απλά η Δημόσια Διπλωματία δεν είναι πανάκεια.

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση

Anholt Simon, *Competitive identity*, New York: Palgrave Macmillan, 2007

Carr Edward H., *The Twenty Years' Crisis, 1919-1939: An introduction to the Study of International Relations*, New York: Harper and Row, 1964

Cull Nicholas J., *Public Diplomacy: Lessons from the Past*, Los Angeles: University of Southern California, April 2007

Dizard Wilson P. Jr, *Inventing Public Diplomacy: The Story of the U.S. Information Agency*, London: Lynne Rienner, 2004

Fisher Ali, Bröckerhoff Aurélie, *Options of Influence: Global Campaigns of Persuasion in the New Worlds of Public Diplomacy*, London: Counterpoint, 2008

Gelernter David, *Americanism: The Forth Great Western Religion*, New York: Doubleday, 2007

Leonard Mark, *Public Diplomacy*, London: The Foreign Policy Centre, 2002

Melissen Jan, *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*, Palgrave Macmillan, 2005

Morgenthau Hans J., *Politics Among Nations*, New York: Alfred A. Knopf, 1964

NATO Handbook, Brussels: NATO Office of Information and Press, 2001

Snow Nancy, Taylor Philip M. (ed) *The Routledge Handbook of Public Diplomacy*, New York: Routledge, 2009

Sun Tzu, *The Art of War*, trans. Samuel B. Griffith, New York: Oxford University Press, 1971

Tuch Hans, *Communicating with the World: US Public Diplomacy Overseas*, New York: St. Martin's Press, 1993

Waller Michael, *The Public Diplomacy Reader*, Washington: The Institute of World Politics, 2007

Wolf Charles Jr, Rosen Brian, *Public Diplomacy: How to Think about it and Improve it*, RAND Corporation, 2004

Ελληνική

Αρβανιτόπουλος Κ., Ήφαιστος Π., *Ευρωατλαντικές Σχέσεις*, Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα, 2003

Βέργη Ελένη, *Η Διακυβέρνηση την Εποχή του Web 2.0*, Αθήνα: Παρατηρητήριο για την Κοινωνία της Πληροφορίας, Δεκέμβριος 2009

Κιουλαφή Ειρήνη, *Δημόσια Διπλωματία: Το Θεωρητικό Πλαίσιο και η Περίπτωση της Ελλάδας*, Αθήνα: Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης, 2008

Κολιόπουλος Κωνσταντίνος, *Η Στρατηγική Σκέψη: Από την Αρχαιότητα έως Σήμερα*, Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα, 2008

Κώνστας Δ., Αρβανιτόπουλος Κ., *Διεθνείς Σχέσεις: Συνέχεια και Μεταβολή*, Αθήνα: Εκδόσεις Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ, 2002

Μπάλας Χαρ. Αθ., *Λεξικό Ανεπτυγμένων Εννοιών*, Αθήνα: Εκδόσεις Δημ. Ν. Παπαδήμα, 1993

Οκσούζογλου Μαρία, *Το πολιτικό Μάρκετινγκ των κρατών και η εθνική ταυτότητα: Η περίπτωση των Η.Π.Α ως εθνικό Brand*, Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης, 2008

Παπαθανασόπουλος Στέλιος (επ.), *Επικοινωνία και Κοινωνία από τον Εικοστό στον Εικοστό Πρώτο Αιώνα*, Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη, 2000

Παπαθάνου Ελένη, *Η Ελλάδα ως «Brand»: Η Διαμόρφωση της Εθνικής Εμπορικής Ταυτότητας*, Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης, 2007

Παπασπηλίου Βαρβάρα, *Nation Branding: Η διαχείριση της Εθνικής Ταυτότητας των Κρατών*, Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης, 2009

Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Αμερικανικό Πολιτικό Σύστημα και Εξωτερική Πολιτική: 1945-2002*, Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα, 2002

Έργα μεταφρασμένα στα ελληνικά

Baylis John, Smith Steve επ. *Η παγκοσμιοποίηση της διεθνούς πολιτικής: Μια εισαγωγή στις διεθνείς σχέσεις*, Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο, 2007

Jackson Robert, Sorensen Georg, *Θεωρία και Μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων*, Αθήνα: Gutenberg, 2006

Kissinger Henry, *Διπλωματία*, Αθήνα: Εκδόσεις Λιβάνη, 1995

Nye Joseph S. Jr., *Ήπια Ιαχύς. Το μέσο επιτυχίας στην παγκόσμια πολιτική*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 2005

Ραμονέ Ιγνάσιο, *Σιωπηρή Προπαγάνδα: Μάζες, Τηλεόραση, Κινηματογράφος*, Αθήνα: Εκδόσεις ΠΟΛΙΣ, 2001

Thompson John B., *Νεωτερικότητα και Μέσα Επικοινωνίας*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 1999

Αρθρογραφία

Ξενόγλωσση

Anholt Simon, "Public Diplomacy and Branding: A Clarification", *USC Center on Public Diplomacy Blog*, 15 February 2007, http://uscpublicdiplomacy.com/index.php/newsroom/pdblog_detail/070215_public_diplomacy_and_branding_a_clarification/

Babst Stephanie Interview, "The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations", *The Bridge Magazine*, Issue 12, 2009, http://www.bridge-mag.com/magazine/index.php?option=com_content&task=view&id=564&Itemid=81

Babst Stephanie, "Reinventing NATO's Public Diplomacy", *Research Paper - NATO Defense College*, Rome, No.41, November 2008

Brawn Brainier, "'Smart Power': A Brief History", *Foreign Policy*, May/June 2010, http://www.foreignpolicy.com/articles/2010/04/26/brainier_brawn

Bruce Gregory, "Public Diplomacy: The Sunrise of an Academic Field", *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 616, No 55, March 2008

Cull Nicholas, "Public Diplomacy: Taxonomies and Histories", *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 616, No 31, 2008

Cull Nicholas J., "Public Diplomacy: Seven Lessons for its Future from its Past", *UK Foreign and Commonwealth Office*, <http://www.fco.gov.uk/en/about-us/publications-and-documents/publications1/pd-publication/7-lessons>

"Cultural Diplomacy: The Linchpin of Public Diplomacy", *Report on the Advisory Committee on Cultural Diplomacy*, U.S Department of States, September 2005 <http://www.state.gov/documents/organization/54374.pdf>

Cowan Geoffrey, Arsenault Amelia, "Moving from Monologue to Dialogue to Collaboration: The Three Layers of Public Diplomacy" *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, Vol.616, No 10, 2008

Daniels Julie, "Case Study Public Diplomacy for NATO", *The Times*, 9 April 2008, http://business.timesonline.co.uk/tol/business/career_and_jobs/careers_in/careers_in_defence/article3705355.ece

Edward R. Murrow Centre for Public Diplomacy *The*, "What is Public Diplomacy?" <http://fletcher.tufts.edu/murrow/public-diplomacy.html>

Evans Alex, "Towards a Theory of Influence for Twenty-First-Century Foreign Policy: Public Diplomacy in a Globalised World", *UK Foreign & Commonwealth Office*, September 2009

Fouts Joshua S., "Rethinking Public Diplomacy for the 21st Century: A Toolbox for Engaging the Hearts and Minds of the Open Source Generation", *Presentation at the APSA Political Communication Conference on International Communication and Conflict*, George Washington University and Georgetown University Washington D.C, 31 August 2005

Gilboa Eytan, "Searching for a Theory of Public Diplomacy", *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 616, No 55, March 2008

Gilboa Eytan, "Public Diplomacy in the Information Age", Ομιλία στην εκδήλωση με θέμα «Διεθνείς Σχέσεις και Δημόσια Διπλωματία» του Forum Διεθνούς Επικοινωνιακής Πολιτικής, Ιανουάριος 2009

Gilboa Eytan, "Media Diplomacy: Conceptual Divergence and Applications", *Press/ Politics*, Vol. 3, No 3, 1997

Gonzalez Daylena, "Insurgent Propaganda: Tactics and Countermeasures", *COIN Common Sense*, Vol.1, Issue 3, July 2010
<http://www.isaf.nato.int/images/stories/File/ISAF%20COIN/COIN%20Common%20Sense,%20Issue%203.pdf>

Grant Richard, "The Democratization of Diplomacy: Negotiating with the Internet", *Discussion Papers in Diplomacy, Netherlands Institute of International Relations "Clingendael"*, 2005
http://www.clingendael.nl/publications/2005/20050900_cli_paper_dip_issue100.pdf

Gregory Bruce, "Public Diplomacy and Strategic Communications: Cultures, Firewalls, and Imported Norms", *Presentation at the American Political Science Association Conference on International Communication and Conflict*, George Washington University and Georgetown University Washington D.C, 31 August 2005

Haefele Mark, "John F. Kennedy, USIA, and World Public Opinion", *Diplomatic History*, Volume 25, No 1, Winter 2001

Henrikson Alan K., "What can Public Diplomacy achieve?" *Discussion Papers in Diplomacy*, Netherlands Institute of International Relations 'Clingendael', 2006, <http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/IMG/pdf/publicdipl.pdf>

Hendrickson Ryan C., "Public Diplomacy at NATO: An Assessment of Jaap de Hoop Scheffer's Leadership of the Alliance", *Journal of Military and Strategic Studies*, Vol.2, No 2, Winter 2005-2006

Heritage Foundation *The*, "The Abolition of USIA and its effect on U.S. Public Diplomacy", 9 December 2009, <http://www.heritage.org/Events/2009/12/The-Abolition-of-USIA-and-Its-Effects-on-US-Public-Diplomacy>

Kaplan Fred, "Karen Hughes, Stay Home!: What on earth is doing in the Middle East?", *Slate Magazine*, 29 September 2005, <http://www.slate.com/id/2127102>

Korski Daniel, Pothier Fabrice, "NATO: Under New Leadership", *Carnegie Endowment for International Peace*, Web Commentary, 4 August 2009, <http://carnegieendowment.org/publications/?fa=view&id=23446>

Melissen Jan, "Wielding Soft Power: The New Public Diplomacy", *Netherlands Institute of International Relations "Clingendael"*, May 2005 http://www.nbiz.nl/publications/2005/20050500_cdsp_paper_diplomacy_2_melissen.pdf

Miara Adrianna, "My New Best Twitter Friend: Anders Fogh Rasmussen", *European Journalism Center Magazine*, 6 December 2009, http://www.ejc.net/magazine/article/my_new_best_twitter_friend_anders_fogh_rasmussen/www.natochannel.tv

Nicoll Alexander, "A New Strategic Concept for NATO", *IJSS Strategic Comments*, Vol.15, No 10, December 2009

Pilouris Yannis, "American Public Diplomacy: Engaging People's Heart and Minds", *The Bridge Magazine*, Issue 12, 2009

Potter Evan H., "Web 2.0 and the New Public Diplomacy: Impact and Opportunities", *UK Foreign & Commonwealth Office*, September 2009

Ross Christopher, "Pillars of Public Diplomacy: Grappling with International Public Opinion", *The Institute of Communication Studies*, UK: University of Leeds <http://ics.leeds.ac.uk/papers/vp01.cfm?outfit=pmt&requesttimeout=500&folder=7&paper=1649>

Taylor Phil, «Δημόσια Διπλωματία, Επιλογή ή Αναγκαιότητα;», *Συνέντευξη στο Forum Διεθνούς Επικοινωνιακής Πολιτικής*, 10 Φεβρουάριου 2009, <http://icp-forum.gr/wp/?p=1700>

Transatlantic Trends, "Survey: Support for U.S. Leadership Skyrockets in Europe", *Press Information 2009*, <http://www.gmfus.org/trends/pressinfo.html>

Von Korff Douglas, "The Public Diplomacy of Marshall Plan", *Contemporary Economic Diplomacy*, [http://faculty.bennington.edu/~gapigman/gapigman_site_files/files/CED_Final PD of the Marshall Plan.pdf](http://faculty.bennington.edu/~gapigman/gapigman_site_files/files/CED_Final_PD_of_the_Marshall_Plan.pdf)

Wilson Ernest J., III, "Hard Power, Soft Power, Smart Power", *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, Vol.616, No 110, 2008

Woodrow Wilson House *The*, "The 14 Points," <http://www.woodrowwilsonhouse.org/index.asp?section=woodrowwilson&file=14points>

Ελληνική

Βλαχάκης Νίκος, «Δημόσια Διπλωματία της Ελλάδας στην ΝΑ Ευρώπη και Τουρκία: Σκέψεις και Προτάσεις», *Τριμηνιαία Πολιτική και Οικονομική Επιθεώρηση*, Τεύχος 16, Οκτώβριος – Νοέμβριος 2009

Καπετανγιάννης Βασίλης, «Δημόσια Διπλωματία, Εθνική Ταυτότητα και Εικόνα», *Τριμηνιαία Πολιτική και Οικονομική Επιθεώρηση*, Τεύχος 16, Οκτώβριος – Νοέμβριος 2009

Κούμας Μανόλης, «Η ίδρυση του NATO, 1947-1949: Μια Δυτικοευρωπαϊκή Πρωτοβουλία;» *Τριμηνιαία Πολιτική και Οικονομική Επιθεώρηση*, Τεύχος 16, Οκτώβριος – Νοέμβριος 2009

Μαυρίδης Παναγιώτης, «NATO: Σε Αναζήτηση Νέου Ρόλου», *Τετράδια/38 Πολιτικού Διαλόγου, Έρευνας και Κριτικής* http://library.panteion.gr:8080/dspace/bitstream/123456789/3200/1/mayridis_tetradia_38.pdf

Μπαστέα Νατάσα, «Αποκάλυψη Τώρα για τον Πόλεμο στο Αφγανιστάν: Η Wikileaks Δημοσιοποίησε το Ματωμένο Ημερολόγιο των ΗΠΑ», *ΤΑ ΝΕΑ*, 27 Ιουλίου 2010 <http://www.tanea.gr/default.asp?pid=2&ct=2&artid=4586436>

«Νατοϊκό Πλήγμα με Αμάχους στο Αφγανιστάν», *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*, 6 Αυγούστου 2010, http://news.kathimerini.gr/4dcgi/w/articles/world/2006/08/2010_410563

«Ομιλία της Ινώς Αφεντούλη για το Νέο Στρατηγικό Δόγμα», *Nooz.gr*, 14 Μαρτίου 2010, <http://www.nooz.gr/greece/omilia-tis-inos-afentoili-gia-to-neo-stratigiko-dogma-tou-nato>

Παπαχρήστου Έφη, «Δημόσια Διπλωματία: Νέο Επιστημονικό Πεδίο», *Τριμηνιαία Πολιτική και Οικονομική Επιθεώρηση*, Τεύχος 16, Οκτώβριος – Νοέμβριος 2009

Πιπέρης Νίκος, «Γιοσεφ Γκέμπελς: Εγκληματίας Πολέμου (1897-1945)», *Το ΒΗΜΑ*, Κυριακή 4 Αυγούστου 2002

Σμοκοβίτης Δημήτριος, «Το Άρθρο 5 και η νέα Στρατηγική Αντίληψη του NATO», *Διπλωματικό Περισκόπιο*, 27 Μαρτίου 2010 http://www.diplomatikoperiskopio.com/index.php?option=com_content&view=article&id=536:-5-----&catid=52:news

Σμοκοβίτης Δημήτρης, «Η Νέα Στρατηγική Αντίληψη του NATO», *Διπλωματικό Περισκόπιο*, 16 Μαρτίου 2010 http://www.diplomatikoperiskopio.com/index.php?option=com_content&view=article&id=528:2010-03-16-17-04-25&catid=34:2008-05-31-14-03-47&Itemid=58

Υπουργείο Εξωτερικών, «NATO», *Πολυμερής Διπλωματία-Διεθνείς Οργανισμοί*, <http://www.mfa.gr/www.mfa.gr/el-GR/Policy/Multilateral+Diplomacy/InternationalOrganizations/NATO>

NATO: Βιβλιογραφικές και Ηλεκτρονικές Πηγές

Alani Mustafa, «Οι Αντιλήψεις των Αράβων για το NATO», *Δελτίο NATO*, 2005, <http://www.nato.int/docu/review/2005/issue4/greek/art3.html>

Babst Stephanie, "Public Diplomacy: The Art of Engaging and Influencing", *Speech at the NATO PfP Symposium*, 22 January 2009

Bureau Jean-Francois, «Βίντεο-Δημόσια Κατανόηση /Η απλότητα είναι ιδιοφυής (Μέρος 2)» *Δελτίο NATO*, 2009, http://www.nato.int/docu/review/2009/NATO_Change/Public-Understanding-Simplicity2/GR/index.htm

DVD, "Peace and Stability. That's our mission." *Spots 2009*, Brussels: Public Diplomacy Division, 2009

Grono Nick, «Ταλιμπάν, Τηλεόραση, Τηλέφωνα και Τρομοκρατία», *Δελτίο NATO*, 2008, http://www.nato.int/docu/review/2008/06/SUMMER_INT/GR/index.htm

Guide to the NATO Science for Peace and Security Programme, Brussels: Public Diplomacy Division, 2007

Ιστοσελίδα NATO στο Facebook: <http://www.facebook.com/www.nato.int>

Masala Carlo, "Το NATO και η Μέση Ανατολή», *Δελτίο NATO*, 2005, <http://www.nato.int/docu/review/2005/issue4/greek/art1.html>

"NATO's Role in Civil Emergency Planning," *NATO Backgrounder*, Brussels: Public Diplomacy Division, September 2006, <http://www.nato.int/docu/cep/cep-e.pdf>

"Partners in the Southern Caucasus," *NATO Backgrounder*, Brussels: Public Diplomacy Division, September 2007

"Partners in Central Asia," *NATO Backgrounder*, Brussels: Public Diplomacy Division, November 2007

Rasmussen Anders Fogh, «Βίντεο-Δημόσια Κατανόηση /Η απλότητα είναι ιδιοφυής (Μέρος 1)», *Δελτίο NATO*, 2009, http://www.nato.int/docu/review/2009/NATO_Change/Public-Understanding-Simplicity1/GR

Robertson Lord, "Securing the Peace: The NATO Vision", *Secretary General's Speech at the NATO Public Diplomacy Conference*, Brussels, 16 October 2003, <http://www.nato.int/docu/speech/2003/s031016c.htm>

Susan Pond, «Η Κατανόηση των Εργαλείων της Σύμπραξης για την Ειρήνη», *Δελτίο NATO*, 2004, <http://www.nato.int/docu/review/2004/issue1/greek/art2.html>

Το NATO στον 21^ο Αιώνα, Brussels: NATO Public Diplomacy Division, 2004 http://www.nato.int/docu/21-cent/21st_gr.pdf

Together for Security: An Introduction to NATO, Brussels: NATO Public Diplomacy Division
[http://www.nato.int/ebookshop/introduction to nato/nato security en.pdf](http://www.nato.int/ebookshop/introduction%20to%20nato/nato_security_en.pdf)

Valasek Tomas, «Βίντεο-Δημόσια Κατανόηση /Η απλότητα είναι ιδιοφυής (Μέρος 1) », *Δελτίο NATO*, 2009,
[http://www.nato.int/docu/review/2009/NATO Change/Public-Understanding-Simplicity1/GR](http://www.nato.int/docu/review/2009/NATO_Change/Public-Understanding-Simplicity1/GR)

Video "Six Colours-Six Couleurs", Runtime 45min, Brussels: Public Diplomacy Division, 2009
[http://www.nato.int/ebookshop/video/six colours/SixColours.html](http://www.nato.int/ebookshop/video/six_colours/SixColours.html)

Vincenzino Marco, «Το Κοινό στη Δύση πρέπει να επενδύσει στο Αφγανιστάν και πρέπει να το κάνει σύντομα», *Δελτίο NATO*, 2008,
[http://www.nato.int/docu/review/2008/06/SUMMER ART3/GR/index.htm](http://www.nato.int/docu/review/2008/06/SUMMER_ART3/GR/index.htm)

NATO Website:

-- "NATO's Structure", <http://www.nato.int/cps/en/natolive/structure.htm>

-- "Academic Forum", <http://www.nato.int/acad/home.htm>

-- "NATO Multimedia Library", <http://www.nato.int/cps/en/natolive/63349.htm>

-- "NATO E-Bookshop", <http://www.nato-bookshop.org/>

-- "TV and Radio Unit", [http://www.nato.int/issues/tv radio unit/index.html](http://www.nato.int/issues/tv_radio_unit/index.html)

-- "NATO Launches new TV Channel", *NATO News*, 2 April 2008
<http://www.nato.int/docu/update/2008/03-march/e0328a.html>

-- "Fellowship and Sponsorship Programmes at NATO"
<http://www.nato.int/cps/en/natolive/63610.htm>

-- *Allied Contact Points (01.01.2009-31.12.2010)*
[http://www.nato.int/structur/oip/all-co p.pdf](http://www.nato.int/structur/oip/all-co_p.pdf)

-- "Science for Peace and Security"
http://www.nato.int/science/about_sps/introduction.htm

-- "Female Opinion Leaders Visit NATO", 25-27 January 2010
http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_61123.htm?selectedLocale=en

- "Journalists from the Kingdom of Bahrain visit NATO HQ", 10 April 2008
http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_7234.htm?selectedLocale=en
- "Journalists from the United Arab Emirates visit NATO HQ", 27 June 2007
http://www.nato.int/cps/en/SID-A4CB9EEC-245084E7/natolive/news_7860.htm?selectedLocale=en
- "Jordanian Parliamentarians visit NATO HQ", 19 June 2006
http://www.nato.int/cps/en/SID-1819FDF1-84A807B4/natolive/news_22260.htm?selectedLocale=en
- "Tunisian Parliamentarians visit NATO HQ", 26 March 2006
http://www.nato.int/cps/en/SID-1819FDF1-84A807B4/natolive/news_22364.htm?selectedLocale=en
- "Algerian Parliamentarians visit NATO HQ", 18 May 2006
http://www.nato.int/cps/en/SID-29F8ED0B-72EAE686/natolive/news_22301.htm?selectedLocale=en
- "Israeli Opinion Leaders visit NATO HQ", 15 September 2008
http://www.nato.int/cps/en/SID-CF5298F3-BD0EF4D7/natolive/news_43626.htm?selectedLocale=en
- "NATO Week in Kazakhstan", 18-22 June 2006
http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_22262.htm?selectedLocale=en
- "London Conference in Afghanistan", 28 January 2020
http://www.nato.int/cps/en/natolive/photos_61118.htm?selectedLocale=en
- "NATO-Russia Council Conference on Terrorism", 17-18 May 2007
http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_7461.htm?selectedLocale=en
- "NATO-Bahrain Public Diplomacy Conference in Manama, Bahrain", 23-25 April 2008
http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_7282.htm?selectedLocale=en
- "NATO-Kuweit Conference on Cooperation with Gulf Countries", 12 December 2006, http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_22060.htm?selectedLocale=en
- "NATO-Saudi Arabia Conference in Riyadh", 21 January 2007
http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_7330.htm?selectedLocale=en
- "Annual NATO Conference on "Transforming NATO – A Political and Military Challenge", 14 April 2005
http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_21708.htm?selectedLocale=en

-- "International Conference on "NATO and the Broader Middle East Region", 18 March 2005

http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_21653.htm?selectedLocale=en

-- "NATO Mediterranean Dialogue", http://www.nato.int/cps/en/SID-DADEC30E-BB39375D/natolive/topics_60021.htm

--"The Partnership for Peace", http://www.nato.int/cps/en/SID-AE2F889F-42D620EB/natolive/topics_50349.htm?selectedLocale=en

-- "NATO Responds to Pakistani Request for Relief Assistance"
http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_65116.htm?mode=pressrelease

-- "NATO Partnership Running Festival gets off to a Fast Start", 25 June 2006
<http://www.nato.int/docu/update/2006/06-iune/e0625a.htm>

-- "NATO Joins Horse Parade", 7 June 2005
http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_21403.htm?selectedLocale=en

-- "NATO TV Launches Summer School Lectures, 16 July 2008
http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_8135.htm?selectedLocale=en

--"NATO Videos Awarded Four International Prizes", 19 May 2010
http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_64008.htm?selectedLocale=en

-- "NATO's Role in Afghanistan",
http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_8189.htm

-- "NATO's Future Role discussed in Thessaloniki", 19 February 2010,
http://www.nato.int/cps/en/SID-478C8ACA-5824CC60/natolive/news_61713.htm

NATO's New Strategic Concept Website:

--"National / Regional Events"
<http://www.nato.int/strategic-concept/strategic-concept-nat-reg-events.html>

-- "Poll on the most Pressing Security Issue for NATO", *Discussion FORUM*, 7 August 2010, <http://natostratcon.info/poll/the-most-pressing-security-issue-for-nato-is#comments>





ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Τηλ. 210 - 92 01 001

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ

ΠΑΝΤΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ



002000104834